Marija Winowska

M A R I J I N A P O S T O L

otac Maksimilijan Kolbe

Franjevac - Konventualac

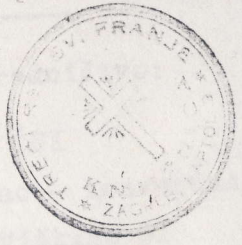

II. izdanje - Z a g r e b 1959

KNJIŽNICA SV. FRANJE
ZAGREB, KAPTOL 9

"Ja bih htio sve vas dovesti
u nebo"
Sv. Franjo Asiški

Naslov originala:
Le fou de Notre-Dame
Le Pere Maximilien Kolbe Cordelier

Bonne Presse 1950. 5.ed.

I z j a v a

Suglasno s dekretom pape Urbana VIII., spisateljica izjavljuje, da se sve ovo što je ovdje napisano, temelji isključivo na svjedočanstv čanstvima ljudi. Obzirom na nadnaravne pojave, ona sve podvrgava neprevarljivu sudu Crkve.

S odobrenjem pisca s francuskog na hrvatski preveli i izdali oci Franjevci Konventualci.

Za izdavača i uredništvo:

o.IVON ĆUK
franjevac - konventualac
Zagreb,Miškine 31

Umnoženo u 600 primjeraka na vlastitom ciklostilu.

P r e d g o v o r

Istina je, da su neprijatelji tokom stoljeća napadali kršćanske dogme. Nu kršćanskom su moralu iskazivali jedinstveno poštovanje. Danas je drukčije. Ideologije našeg vremena napadaju sam evanđeoski ideal kao takav. Da ga nametnemo svojim suvremenicima - rasprave malo koriste. Samo živi uzori božanske snage i ljubavi mogu ih nadvladati. To mogu učiniti samo oni svjedoci kršćanskih vrednota, koji su među njima, koji dijele njihove poslove, njihove pogibli, njihove poteškoće i zanose - oni, u kojima vlada punina života, koja začuđuje i koja znači iskustveni doživljaj Boga. Naši suvremenici očekuju s v e c e .

Evo jednoga iz Poljske! On je imao neograničenu težnju: spasiti sve duše! Da ostvari tu svoju nakanu, zavjetovao je Bezgrešnoj poslušnost - poslušnost bez granica.

Današnji ljudi ne će moći prezirno dobaciti ovom sinu Asiškoga Franje, da se posvetio u nekoj sredovjekovnoj sredini. U svemu osim grijega on je svom dušom volio moderni svijet. U radu za Boga služio se rotacionim strojevima, radijem, zrakoplovima. Uza to je dobro poznavao ljudsku bijedu: tuberkulozu, bombardiranje, okupaciju, logor - i to logor Auschwitza.

. Sveti logoraš! Opis njegove smrti, kojim svršava ova knjiga, ujedno je nešto najužasnije i najuzvišenije, što se može pružiti za čitanje u ljudskoj knjizi. U ovom zadnjem krugu koncentracionog pakla, gdje se više išlo za tim, da se u čovjeku ubije ono, što ga čini čovjekom, nego za tim, da se usmrti, on je dragovoljno žrtvovao svoj život za drugoga, izazivajući u krvnicima Auschwica ove riječi zaprepaštenja: "N e š t o s l s l i č n o n i s m o n i k a d a v i d j e l i "!

BRUNO DE SOLAGES
Rektor Katoličkog Sveučilišta
u Tuluzi

U v o d

Na početku moram nešto priznati. Kako sam došla na misao, da napišem ovu knjigu? Zašto sam je uopće napisala? Otac Maksimilijan Kolbe progoni me od dana, kad sam pod konac rata u opatiji Montserrat u Španjolskoj, prelazeći Pirineje, pronašla u svojoj pošti iz Jeruzalema jednu kratku bilješku o njegovoj smrti. Iz iskustva znam, što je zatvor, logor - glad. Znam takodjer, do kojeg stupnja ponizuju ljude neke patnje, kojih oni ne znaju podnijeti. Smrt se ne može improvizirati. Nju treba zaslužiti životom. Zato sam se pitala: Kako je bio uzvišen život ovog redovnika, koji je mogao ovako umrijeti?

Samo sam ga jednom vidjela u Varšavi. Slabašan, malo pognute glave - ništa osobito! Nu pričinio mi se kao "čovjek velike djelatnosti" - poduzetan, pa čak i zanešenjak! Očarao me njegov svjetao i prodoran pogled. Donekle sam znala za Niepokalanow, "grad Bezgrešne", koji je on podigao na mjestu guste šikare - ni iz čega. Priznajem, zanimao me je, ali moj sveučilišni rad nije mi dopuštao, da upoznam djela, što ih je izdavao.

Došao je rat. Progonjena od Nijemaca morala sam potajno napustiti Poljsku. I gle, gdje me je zatekao otac Maksimilijan: u Španjolskoj, na putu u Jeruzalem.....

Započela sam jednim člankom na Španjolskom jeziku, koji sam objavila u listu

"Cristiandad" u Barceloni. Nakon toga napisala sam u "La Vie Spirituelle" (u Francuskoj) kratku biografiju. Mislila sam, oče Maksimilijane, da smo sad gotovi!

Ali ne! Svecu se čovjek ne može tako lako oteti. Obnovila se u meni želja, da to učinim u opširnijem obliku, da napišem knjigu.

Oklijevala sam. Nije lako oživjeti jednog sveca i to jezikom,koji nije tvoj. Kad bi to mogla učiniti na poljskom, služeći se tako poznatim i naviklim riječima! Ali francuski je jezik za stranca isto što i mlado ždrijebe, koje ne će da sluša, nego prkosno gleda i puše u gazdu. Doista, odlučno sam htjela izbjeći tu pustolovinu.

Evo,koji je događaj zadao smrtni udarac tolikoj mojoj neodlučnosti. Bez razgovora s Petrom, mojim drugom iz zatvora, (ništa ne znači, što se on zove drukčije), bez prilično žestoke prepirke, koju smo vodili po šetalištima Pariza (kiša je rominjala, a drveće je bilo u cvatu), ova knjiga ne bi nikada izašla. Morao me izazvati i uhvatiti u riječi!

On je proveo četri godine u koncentracionom logou u Dachau. Vratio se ogorčen i postarao, da ga nisam ni prepoznala. Tijelo bolesno, duša još bolesnija. Pri svakom našem susretu ponavljao je jedan te isti refren: "Ne vjerujem više u čovjeka. Kakva životinja je čovjek! Kako je surov, kakav egoista".

Te su me uspomene opsjedale. Da završi, on bi promrsio kroz zube jezovitu Sartre-ovu rečenicu: "Bližnji - to je pakao"!

Na jedno smišljeno postavljeno pitanje odgovorio mi je; Da, ja vjerujem, da Bog postoji u nekom nepristupnom kraljevstvu, dok mi bijedni ljudi gmižemo po svom blatu. Milost? Da možda postoji. Ali što ona znači, da izmijeni čovjeka? Ima strahota, gdje milost nema pristupa, gdje i sam Bog sakriva svoje lice. Znate li to ?

Dobro, Petre, rekoh, što kažeš o svecima? On se stane smijati nepodnosivim smijehom.

Da, vjerujem u svece. Vjerujem, da ih ima, ali za njih treba drugo tlo, drugo podneblje... određeni uvjeti, koji posvećuju. Sveci se ne rađaju na prokletoj zemlji. Pozivam vas, da mi pokažete sveca u koncentracionom logoru. Sveca, i to pravoga! Koji bi svoga bližnjega cijenio više od samoga sebe. Na to vas pozivam!

Gledala sam ga jedan čas šuteći. Petre, ako primim izazov? Ako Vam pokažem sveca u pravom koncentracionom logoru, - čovjeka,koji je molio, da umre mjesto brata-logoraša,kakav je bio i sam?

Pogledao me svojim očima, zaplašenim kao u ispremlaćena psa. Zaustavili smo se kod nekih dvorišnih vratiju. Gusta je kiša padala i užurbani koraci rijetkih prolaznika izmjenjivali su se sa žuborom vode s krovnih žljebova.

Tada - reče on - ali samo tada ću Vam dati pravo! Izmijenili smo predmet razgovora, ali odluka je pala. Iz toga ispresijecanog razgovora nastala je ova knjiga. Ona nije posebno namijenjena ni pobožnim osobama, ni samostanima ni kakvim dobrotvornim gospojinskim

društvima. Namijenjujem je i posvećujem svom bratu logorašu, svima onima, koji su izgubili vjeru u čovjeka i koji konačno više ne vjeruju u Boga.

Svaki čovjek je slika Božja, ali samo sveci daju joj pravu vrijednost. Mi možemo pljuvati na ovo sveto lice, ćuškati ga, pretvoriti ga u karikaturu. Nu svetac ga nosi u sebi kao u živoj pokaznici. Svaki svetac ne nosi na sebi stigmata, ali nema sveca, koji ne umire na križu. Ljubav mora biti jača od smrti. Svetost je zapravo pustolovina ljubavi i to najljepša i svima pristupačna. To je neumorno propovijedao otac M a k s i m i l i j a n K o l b e , čiji život, evo, opisujem.

\+ + + +

I Dvije krune

Njegovi roditelji pripadali su siromašnom svijetu. Bili su tkalci. Naporno su radili, da bi mogli živjeti. U to vrijeme radni dan trajao je deset sati. Plaće su bile niske, a to je išlo u prilog preprodavačima, koji su uz veliku zaradu preprodavali lijepe tvorničke tkanine nebrojenim malim radnjama. Velika industrija u Lodzu upravo je bila proradila. Radnik je radio na milost i nemilost izrabljivača. Mučeći se u dvoje deset sati na dan, njih su dvoje zasluživali jedva toliko, da prehrane obitelj.

Julije Kolbe bio je visok, plav, vrlo ljubezan i pomalo šutljiv. Nije pio ni pušio. U crkvu je odlazio često. Pd svemu ovome on je zavrijedio i srce i ruku svoje žene Marije, rođene Dubrowska. Njezin lik prilično dobro poznamo. Ostavila nam je više pisama, što ih je napisala nevještim stilom i nesigurnom rukom, ali ih je ispunila dirljivim pojedinostima.

Čini se da je mala Marija imala redovničko zvanje. Ali u to vrijeme (nalazimo se u godini 1875) pod ruskom okupacijom nije bilo samostana, a redovnice su bile raspršene i ni su nosile redovničkog odijela. Mlada djevojka nije znala za to, pa je naivno molila Boga, da prije umre negoli bi se morala udati. Nu uza sve to se čini, da joj udaja ipak nije bila neka velika žrtva. Srcem je odabrala svoga budućeg muža, očarana njegovom krepošću i milinom. Čini mi se, neka mi Bog oprosti, da je

u toj siromašnoj kući ona upravljala svim poslovima. Energična, pobožna, malo razgovorljiva, vrlo radišna i snalažljiva, uspješno je upravljala svojim malim svijetom ne podnoseći nikakav neposluh. Držim, da je bila malo opora, ali je Božja milost umekšala njezinu tvrdu narav. To vidimo iz odnosa prema djeci. Imala je samo sinove. Dva su joj umrla u nejakoj dobi, a ostala trojica - Franjo, Rajmund, naš heroj (rođ 7.I.1894.) i Josip (najmlađi) - morali su osjetiti snažnu majčinu ruku. Možda im je bila i odviše čvrsta. Jednom je mali Rajmund nakon jedne nestašne dječje zgode sam pristupio k njoj, dodao joj šibu i pružio se po klupi. On mu šuteći i posve mirno odbroji, koliko je zaslužio - i sve je bilo u redu. Na sreću on je bio dijete kao i svako drugo, a po svjedočanstvu mnogih vrlo dražestan dječak.

Neobično je volio prirodu, pa se zabavljao sadeći voćke. Jednoga je dana nakon svoga redovitoga posla došao u Pabianicu, da vidi svoje sadnice. Primile su se! Najveći njegov grijeh, što ga znamo, sastojao se u tome, što je jednoga dana svojim vlastitim novcem kupio jaje i postavio ga pod kokoš, da ga grije. Htio je imati pile. Na nesreću njegova se majka nije s tim složila. Zar si ti zaboravio pitati, da ti dopustim? - i mali je Rajmund pobrao batine. Vrlo je vjerojatno, da je osoba, koja nam je ispričala ovu malu zgodu, zaboravila reći neke okolnosti. Ali - razumije se - Rajmund još nije bio svetac, a ni je bio ni jednostavan dječak. Žestok, tvrdoglav, smion i jogunast, hitar i uopće vrlo živе prirode on je često iskušavao strpljivost

svoje majke, koja jednog dana poviče; "Jadno moje dijete, što će biti od tebe"?

Naglasak, kojim je to izrekla, morao je biti jači nego riječi, popraćene sklopljenim rukama i pogledom na nebo, jer je taj ukor za ista izazvao kod dječaka duhovnu krizu. Od toga časa, tvrdi majka, on se posve promijenio i postao vrlo dobar i vrlo poslušan. Iznenađena ovom naglom promjenom brižljivo je pazila na dječaka i opazila je, da se često i sve više sakriva iza ormara, gdje se nalazio mali oltar Naše Gospe Czenstohowske s uljanicom, koja je gorjela svake srijede, subote i nedjelje. Stisnuvši se u kut, mali je dugo molio i izlazio zaplakanim očima. Majka, koju je sve to vrlo zanimalo, zapita ga jednoga dana:

- Čuj, Rajmunde, što je to s tobom? Zašto plačeš kao kakva djevojčica?

Mislila je, da je bolestan.

Rajmund je spustio glavu i nije odgovorio ni riječi.

Toga je dana ona majčinskom radoznalošću nastojala, da prodre u tu malu, plašljivu dušu. Poslužila se snažnim sredstvom:

- Znaš, dijete moje, majci treba sve priznati. Nemoj biti neposlušan.

O, ne - mislio je Rajmund - sada, kad sam je vidio ni za što na svijetu ne smijem biti neposlušan... Plačući i tresući se ispričao je:

- Majko! Onog trenutka, kad si mi rekla: "Rajmunde, što će biti od tebe"?, vrlo sam se zabrinuo i otišao sam pitati presvetu Djevicu, što ću ja postati. Pitao sam je to isto i ka-

snije u crkvi. Tada mi se ukazala presveta Djevica. Držala je dvije krune - crvenu i bijelu. Ljubezno me promatrala i zapitala, koju ću izabrati. Bijela je značila, da ću uvijek biti čist, a crvena, da ću umrijeti kao mučenik. Ja sam odgovorio presvetoj Djevici: "Odabirem obadvije"! Ona se nasmiješi i iščezne. Nakon toga, doda on, zašutjevši časak, kad god idemo u crkvu, meni se čini, da više ne idem s ocem i majkom, nego s presvetom Djevicom i sv. Josipom.

Majka je bila dobar psiholog. Ona je to tumačila ovako: Ova duboka promjena dokazuje, da je dječak govorio istinu. Od tada je bio posve drugačiji. Često i sasvim blistavog lica on je govorio o mučeništvu i to je bio njegov veliki san.

Mistično iskustvo, koje susrećemo u životu malene djece izaziva uvijek pozornost odraslih osoba. Je li to bila posebna milost i proročanska vizija? Ne spada na nas da to utvrdimo. Ostajemo samo pri ovoj tvrdnji: taj mali dječak nije bio sanjar. Razborit, stvaran, što više, vrlo realan, on se zanosio otkričima moderne tehnike i odlikovao se u prirodnim znanostima. Kad je već duhovna kriza bila rješena, on nije više govorio o misterioznom susretu. Duge godine, sve do svoje smrti, Rajmund je ljubomorno čuvao svoju tajnu. Ta će tajna upravljati i obasjavati čitav njegov život, ali on je ne će nikome povjeriti. Bila je potrebna izričita zapovijed njegove majke, da je otkrije. Poslije toga je sve: obavila šutnja. Samo jedamput, malo vremena prije svoje smrti, tajna će dotaći njegove usne, ali nesavladiva stidljivost spriječit će ga

da je oda. Uza sve to on će sebi predbaciti "da je odviše rekao". Ma da je bio otvoren vesele i prostodušne naravi, nikad se nije ni kome povjeravao. U desetoj godini njegovo je srce bilo zarobljeno - i to zauvijek! U njemu je bila Ona - i Ona mu je bila sve: Njegova Gospođa, Kraljica i Učiteljica!

()()()()()()()

II Providencijalni apotekar, Veliko otkriće

U toku vremena on je rastao kao i njegovo drveće, koje je zasadio. Sva svjedočanstva, koja smo mogli prikupiti, dokazuju, da je bio vrlo dražestan dječak. Poslije duhovne krize on se sasvim popravio i vidljivo nastojao, da ukloni svoje dječje nedostatke. Bio je vrlo nadaren, ali to se još nije posve otkrilo. Po put tolikih siromašnih ljudi ni njegovi roditelji nisu imali sredstava, da ga školuju. Omogućili su djeci, da nauče čitati i pisati - što su i sami znali. Starijeg sina Franju poslali su uz silan napor u trgovačku školu u Pabianicu. Mali je Rajmund morao ostati kod kuće i pomagati obitelji. Majka je učinila sve, da poveća i suviše malu zaradu svoga muža. Otvorila je malu radnju, gdje je prodavala sleđeve, kiseli kupus, luk, svijeće, kojekakove vrpce, sve ono što siromašnoj sre

dini treba za prvu nevolju. Mališan je morao računati. Obavljao je to vrlo brzo. Majka se uz to bavila i poslom seoske primalje. Znali su je pozvati i onda, kad je spremala obroke. Za njezine otsutnosti, Rajmund bi preuzeo kućanstvo i vodio ga vrlo dobro. Sam je pronalazio različite načine, kako će pripremiti hranu i dočekivao bi majku na povratku "s kakovim malim iznenađenjem", kako je ona sama izjavila. Starica to još uvijek pripovijeda - plačući.

Očito je, da su sni maloga Rajmunda u ovakvim okolnostima izgledali neostvarivi. Bio je prikovan uz vagu i blagajnu. Značajna stvar! Nije pokazivao nikakve druge želje - jednostavno je slušao. Otada, otkako mu se Djevica ukazala, vidimo ga, kako se podložno i junački prepušta tajanstvenom vodstvu Providnosti. Takav je bio čitav njegov život. Ta činjenica toliko upada u oči, da je treba pripisati posebnoj milosti i koja možda koincidira s onim velikim Susretom. Svi su ljubimci presvete Djevice bili heroji poslušnosti. Ona je u njihovu životu ostvarila otkupiteljski "Fiat" i uz najveće žrtve. To je znak preodabranja. Sigurno je, da mali Rajmund nije sve ovo znao. Presveta Djevica nije mu držala tečaj iz bogoslovije, ali mi kao da je vidimo, gdje mu govori: Ti radi sve ono, što ti se kaže, a ja ću učiniti ostalo"!

Providnost je posredovala preko nekog apotekara, koji se zvao Kotowski. Jednoga dana pošalje majka mališana, da kupi lijek za dijete, koje je ona njegovala. Rajmund je imao izvrsno pamćenje, pa zatraži lijek latinskim nazivom. Dobričina apotekar pogleda ga malo za-

čuđeno te ga zapita:

- Kako ti znaš, da se to tako zove?

Bilo je dovoljno, da je odgovorio, kako je ponavljao slovo po slovo, što mu je majka rekla, ali dječak, ponosan na pozornost, koju je izazvao, odgovori:

- Velečasni Jakowski uči me latinski.

On još nije bio svetac, i njegov je glas odavao malo sebeljublja.

Apotekar zadivljen ovom odlučnošću dječeta, nastavi pitati:

- To je sasvim ispravni latinski naziv; a ideš li ti u školu?

Dječak tada prostodušno izjavi:

- Ne! Moj stariji brat ide u trgovačku školu. On će biti svećenik, a ja moram ostati kod kuće, da pomažem roditeljima, jer nemaju novaca, da nas obojicu školaju.

Apotekar je časak razmišljao. Svidio mu se dječačić. Zatim reče:

- Mali moj, šteta je, da te tako ostave. Dođi ti k meni! Ja ću te poučavati, pa ćeš na kraju školske godine polagati ispite sa svojim bratom.

Time je plemeniti gospodin Kotowski odlučio o budućnosti Rajmunda Kolbe-a. On je bio jedan od onih nepoznatih rodoljuba, koji su utrošili sve svoje slobodno vrijeme i sve sile podučavajući siromašnu djecu. Škole pod ruskom okupacijom nisu bile besplatne. Ne znamo ništa više o njemu, ali ova njegova briga učinit će ga jednog dana slavnim.

Ushit dječaka pokazuje, koliko je trpio, što nije mogao učiti. "Vrati se kući na krilima – piše majka – i odmah mi ispriča veliku sreću, koja mu je u dio pala".

Gospodin Kotowski je imao pravo. Mališan je tako dobro učio, da je dostigao svojega brata i izvrsno položio ispite. Roditelji se tada odlučiše, da još više žrtvuju, pa i njega poslaše u školu. Po svjedočanstvu jednog školskog druga Rajmund je bio najdaroviti ji u razredu. Isticao se u matematici i od šale rješavao najteže zadatke. "Bio je nadaren za sve" – dodaje isti.

Majka je nastavljala odgajati djecu željeznom rukom. U školi treba biti oprezan kao u šikari! Zabranila im je, da se zabavljaju s djevojčicama. (Stariji, Franjo, bio je tome malo odviše sklon). Kad su naučili lekciju, morali su pomagati u kući. Nije im dala, da izgube ni jednog trenutka.

Četiri godine kasnije stigli su u Pabjanicu Franjevci, da traže djecu za redovnička zvanja. Držeći se za ruke i Franjo i Rajmund su otišli moliti, da ih prime u malo sjemenište u Lavov. Za pojedinosti ne znamo. Pozna to nam je tek to, da su roditelji bili vrlo zadovoljni. Otac ih je osobno pratio do Krakova, u austrijskoj zoni. Da tamo stigne, morao je tajno prijeći granicu. To je bio smion pothvat, koji su Poljaci morali često poduzimati nakon podjele svoje domovine. Tu su sjeli na vlak za Lavov. To je bilo prvi put u životu, da se sami voze vlakom, pa su im srca jako udarala. Bilo je to početkom 1907. Rajmund je imao 13 godina.

-:-:-:-

III Zvanje u krizi
Može li vitez nositi habit?

U to vrijeme Lavov je bio glavni grad Galicije, koja je ujedinjivala pokrajine, što ih je Austrija anektirala (Poljsku su međusobno podijelile koncem XVIII vijeka, Njemačka Rusija i Austrija). Primjenjujući u djelo sistem "postepene asimilacije" – "katolički vladari" su poštivali religiozne osjećaje svojih podanika. Život samostana, tako dugo prigušivan, stao je ponovno bujati. Gotovo svi redovi imali su u ovoj zoni svoje novicijate, u kojima su se spremali misionari. Oni su potajno prelazili granicu i išli djelovati u rusku i njemačku zonu. Samostan Franjevaca Konventualaca pridizao se malo po malo nakon vremena, u kome je dugo propadao. Odziv je bio dobar i misionari su stizali gotovo uvijek iz "Kraljevine" (tako se zvala ruska zona) s novim kandidatima.

Rajmund je nastavio nauke. Oduševljavao se za matematiku i za prirodne znanosti. Drugovi su se divili, a profesori, kojima se usuđivao postavljati "objekcije", ne iz zlobe, nego iz jednostavne radoznalosti, malo su se i ljutili. Vrlo je rano očitovao istinske sposobnosti izumitelja. Za vrijeme šetnje se zabavljao rješava jući teške računske operacije, kombinirao interplanetarna putovanja i pripovijedao začuđenim drugovima, kako će jednoga dana izumiti aparat, kojim će otići na mjesec.

Strategijske je planove upravo obožavao. Jednoga je dana u javnom parku izveo nacrt utvrda, po kojemu bi Lavov bio neosvojiv. Pronašao je igru, u kojoj ga nitko nije mogao slijediti. Od ostataka drvenih cjepanica načinio je čitavu seriju pješaka. To su bile njegove operativne jedinice. Zatim ih je raspoređivao na zamršenoj šahovskoj ploči, stavljajući na taj način u borbu dvije nevidljive armije. Za vrijeme jednog takvog delikatnog manevra neki je brat surovo ispremeta o bojno polje. Rajmund se zacrvenio od uzbuđenosti, na oči su mu briznule suze, ali se svladao i nije rekao ni riječi. Kakva snaga volje kod dječaka od 15 godina! Dijete, pravo dijete u svom veselju, ali koje nas začuđuje i koje nas ne će prestati začuđivati zbog svoje rane zrelosti.

U Rajmundu je bez sumnje - kao i u većini Poljaka - tekla žilama vojnička krv i on je očitovao značajnu sklonost i privlačivost k vojničkom životu. "Da nije otišao u samostan" - izjavio je jedan od njegovih školskih drugova - "jamačno bi postao velik vojskovođa ili veleumni izumitelj ".

Radi svega ovoga pojavila se po drugi put duševna kriza. Imao je upravo 16 godina. Došao je čas, da se odluči, hoće li ili ne će stupiti u novicijat. Rajmund je oklijevao. U svojoj velikoj bezazlenosti vjerovao je, da će moći potpuno uskladiti vojničko zvanje s potpunom predanošću Kraljici svog srca. Značajna stvar! Ova duševna kriza nije imala ništa zajedničko s pubertetskom krizom. U svom dječačkom srcu sanjao je o velikim osvajanjima. A zar nisu svi osvajači od reda bili vojnici? Zar će on kao redovnik moći izvesti slična junaštva? Odlučio je otići ocu Provincijalu i reći mu, da ne će ostati, jer da se ne osjeća pozvanim za to.

Ponovno je Providnost posredovala. Baš u času, kad se uputio k ocu Provincijalu, pozvali su ga u govornicu. Čekala ga je majka, koja mu je sva uzbuđena došla javiti veliku novost. Poslije njezina dva sina i Josip, treći sin, zaželio je, da bude redovnik. Tada su i roditelji odlučili stupiti u samostan. Otac je ostao u Krakovu kod otaca Franjevaca, a majka je došla u Lavov k sestrama benediktinkama. Tako će cijela obitelj biti samo Božja.

Za Rajmunda je to bilo kao udarac groma. Kako da u takvom času otkrije svoje misli i svoje planove? Zamislio se. Da li je to, što on hoće, zbilja Božja volja? Nije li to bila kušnja? Oči mu se najednom otvoriše i on se osjeti na rubu ponora. Čim je majka otišla, "poput strijele" odleti ocu provincijalu i zamoli redovničko odijelo. Cijelog svog života sjećao se tog nezaboravnog događaja, koji je odlučio njegovim zvanjem. Devet godina kasnije o tome je govorio svojoj majci u jednom pismu iz Rima.

Mi ćemo vidjeti, da milost, mudra vrtlarica, obrezuje svoje ljubimce i odabranike zato, da ljepše procvatu. U svom životu, koji zavrijeđuje, da mu se divimo, Rajmund će imati više nego jednom priliku, da pokaže svoju vojničku, viteško i zapovjedničku sposobnost - i umrijet će kao mučenik - i to mučenik rata. Zasad mu je budućnost bila sakrivena. Radilo se samo o jednoj stvari: sve žrtvovati. On

to čini od srca - ali okrvavljena srca.

Njegov ulazak u novicijat popratila je teška kušnja. Kroz nekoliko mjeseci mučila ga je teška duševna bolest, ozbiljan napad skrupula. Ona ga je još više učvrstila u poslušnosti, a poslušnost je u tome jedino sredstvo, da čovjek ozdravi. Njegov drug u novicijatu, brat Branislav, mnogo stariji od njega, koji je bio s njim u istoj sobi, mora je zamoliti oca Magistra za pomoć. Sto puta na dan siromašni je novak dolazio, da mu otkrije "duhovne teškoće" i slijepo je slušao. Ova ga je poslušnost spasila. Oluja minu. U dušu se vratiše ponovno lijepi dani, a on je stekao veliko iskustvo pa će jednoga dana sa skrupuloznim dušama pokazati upravo anđeosku strpljivost.

Novicijat služi tome, da "novi čovjek" malo pomalo zamijeni "staroga čovjeka". Obiit Raymundus, natus est Maximilianus. U m r o j e R a j m u n d , r o d i o s e M a k s i m i l i j a n . Ne znamo, tko mu je dao njegovo redovničko ime. Vjerojatno, da ga je sam izabrao. Kao Maksimilijan on će unići u povijest.

Svetost se uči više iz primjera nego iz knjiga. Brat Maksimilijan imao je sreću, da se sreo s jednim mladim redovnikom, koji je bio poznat po svojim herojskim krepostima, a kasnije je umro na glasu svetosti. Bio je to otac Venancije Katarzyniec. Zajedno su proveli kratko vrijeme - samo praznike 1912. - , ali naš ga je mladi redovnik pozorno promatrao i kasnije povodom toga napisao uzbudljive stranice. Nakon praznika je otac Venancije otputovao u Krakov, ali njegov kratki boravak zadahnuo je novicijat u Lavovu mirisom kreposti.

Brata Maksimilijana su očarale dvije stvari: kako je ovaj krhki i nježan redovnik (koji je bio toliko sklon bolesti i koja ga je domala pokosila) točno održavao pravila i kako se odlikovao dubokom poniznošću, koja se može usporediti s najvećim uzorima. Mladi redovnik od 18 godina upamtit će to dobro!

Godine 1911. položio je privremene zavjete. U jesen 1912. njegovi starješine, vodeći računa o njegovim izvanrednim sposobnostima, odlučiše poslati ga u Rim na Gregorianum. Po svemu sudeći, on bi se tome trebao obradovati. Nu nije pokazao ništa od toga. Sa suzama u očima molio je oca Provincijala, da ga izbriše iz popisa. Provincijal se malo začudi i pristane na to. Noć je međutim donijela promjenu. Brat Maksimilijan se sa zebnjom pitao ne traži li on svoju volju umjesto Božju, koja se očituje u želji poglavara? Nije li bolje pripustiti se slijepo njegovoj volji i jednostavno slušati? Vratio se ocu Provincijalu i izjavio, da je pripreman otići u Rim.

Bila sam vrlo radoznala, kad sam čitala ovu epizodu i dugo sam se pitala, koji su razlozi ovom žestokom otporu, umjesto, da bude sav oduševljen za Rim. Odgovor sam pronašla u jednom od njegovih pisama, što ih je pisao majci. Učinile su to fantastične priče, koje su ga uvjerile, da se žene u Rimu otvoreno na ulici približavaju redovnicima, te ih uznemiruju i zavode. Brat Maksimilijan je u svojoj osamnaestoj godini bio vrlo lijep mladić. U takvoj opasnosti bijeg je jedini lijek. Zato je htio izbjeći svakom susretu takvih zamamnih i zavodljivih žena - ali poslušnost je drukčije nalagala. U svom posljednjem pismu

pred odlazak u Rim pisao je usrdno moleći: "Zaklinjem te, majko, moli za me na osobit način, jer mi doista treba. Dolje, u Rimu, ima opasnosti i to velikih opasnosti. Čuo sam, da žene nastoje zavesti i same redovnike, a ja ću uza sve to morati izlaziti dnevno na šetnju". Pismo je napisano 28. listopada 1912. U Rim je prispio lo. studenoga. Misao o zavodljivim ženama mora, da ga je vrlo obuzela, jer u svom prvom pismu majci od 21. studenog piše: "Stvari nisu tako strašne, kako sam mislio i tebi pisao. Kao da mlade Talijanke ne bi imale ništa pametnije raditi, nego da nas zavode! Uostalom, mi izlazimo uvijek skupno na šetnju.

Stvar je i zabavna i značajna. Trebala je ova zlobna podvala na račun mladih Talijanki, da se otkrije osjetljiva duša ovog mladog redovnika. Draže mu je bilo odreći se puta u Rim, nego da izloži svoju čistoću, koju je već davno zavjetovao "svojoj Ljubavi". Nu prava poslušnost ništa ne izabire. Providnost ga je očekivala upravo u Rimu.

+_+_+_+_+

IV Poruka iz Rima

Nitko ne može postati svecem u jedan dan

Odlučna i velika kušnja! Rim stoji na raskrsnici vremena i vječnosti. Gleda s visoka i vidi daleko. Tko ga pravilno prouči, shvatit će malo po malo njegove prave razmjere. On izgleda kao stablo, podložno razboritu i strpljivu podrezivanju grana. Rim prodire ravno do srca bića i stvari, ne teži za suvišnim, teži samo za bitnim. Nije li on primio u baštinu zlatnu trsku, o kojoj govori Otkrivenje? Ona je mjerilo istine. Da ga možemo shvatiti u cjelini, morali bismo biti "Onaj, koji jest" prema onoj glasovitoj izreci Pindara, na koju nas upozorava nezaboravni Charles Du Bos,..

Vesela skupina poljske Male Braće, koja se iskrcala, ne čuje nijednog pitanja, što ga svakome od njih upravljaju zidovi, uz koje prolaze. Ne znaju odgonetnuti veličine, koju im pruža Palatin, što se svečan i ponosan, diže pred njihovim prozorima. Stanuju u Internacionalnom Kolegiju Reda u ulici San Teodoro, koja se proteže uz znameniti brežuljak. Nikakva poduka nije prethodila njihovu dolasku. Oni znaju samo jednu stvar: u Rimu, srcu kršćanstva, stoluje Papa! Nije li to bitno! Rim strpljiva učiteljica, učinit će već ostalo!

Pisma fra Maksimilijana - jedini dokumenti prve ruke, koje imamo iz toga vremena - reći ćemo iskreno - ne odaju ništa osobito. Mali brat promatra, zapaža i opisuje, što je vidio. On to čini s velikim osjećajem za pojedinosti,

a to će ostati njegova trajna značajka. Njega još ne obuzimlju veličine, koje ga okružuju. Kao mlado stablo u proljeće on tek sabire sokove. Asimilacija će doći malo po malo. Mladić od 18 godina još ne može imati smisla za povijest.

No to se malo po malo mijenja. Očituje se udivljenje, ali još u nespretnim riječima. Tko znade čitati među recima, taj zapaža i težnju, da ide u dubinu. Milost ne miruje. Ona se razvija, jer kod ovog mladog novaka nalazi vrlo poslušnu narav.

Usput spominjemo nekoliko pojedinosti. Najprije Veliki Tjedan u Svetom Petru i svečani blagoslov s velom Veronike. ("Zamolio sam kolegu, da mi posudi naočale. Promatrao sam i ugledao Isusovo lice, doista čudesno utisnuto u rubac".) Zatim pohod Koloseju. (Je li se na tom tlu natopljenom krvlju, sjetio boećanja dviju kruna?) Spominjemo nadalje ganutljiv opis posvete Reda Presvetom Srcu Isusovu i blagoslov Pape "Urbi et Orbi". O samom sebi on ništa ne govori. Ništa ne povjerava o sebi samom! A piše majci, koju nježno ljubi! Želi li dati jedno za drugo? Ili se možda ne žna izraziti? Nije li običaj kod djece priprosta puka, da pišući samo opisuju, a ne znaju govoriti o onome, što ih se u nutrini najviše doima? Sklona sam vjerovati, da su kod našeg mladog novaka, koji se vrlo snažno izražava, stidljivost i neka tajna plašljivost bile zapreke, da se oda. Svjedočanstva njegovih suučenika pokazuju nam ga posve drukčijim. Svi se slažu u jednome: bio je svetac.

Ovog časa želim biti vražji odvjetnik - advocatus diaboli. Promatramo li svjedočanstva

o proteklom vremenu u svijetlu novijih činjenica, koje osvjetljuju kreposti našega junaka, možemo doći u veliku opasnost, da neznačajnim pojedinostima dademo važnost, koje one nemaju. Uspon prema svetosti je mučan i ne ostvaruje se u jedan dan. Ne pravimo skokova! Godine 1913. fra Maksimilijan još nije svetac, iako je strastveno zaljubljen u svetost. Ne tražimo točnog datuma, kad počinje svetost, to je tajna Duha Svetoga. Neka nas zadovolji jedna stvar: znamo, da milost ima svoje metode i da ona poštuje zakone razvitka. Sjećam se jednog odličnog teologa, koji mi jednoga dana reče, da su u sjemeništu običavali govoriti: "Laže kao drugi nokturn". Zašto? Zato, što nam zastarjeli "Životi svetaca" pokazuju svece kao već "gotove" svece, a nikada "na putu" prema svetosti. Fra Maksimilijan je "na putu" ali dobro usmjeren.

Jedino pismo iz toga vremena, koje zaslužuje našu posebnu pažnju, jest ono od 6. travnja 1914. Sastoji se od dva dijela. Prvi mi se dio čini posebno važnim, jer otkriva neke crte njegova intimnog života. Usuđujem se reći - njegove duhovnosti.

U pismu šalje majci čestitke za Uskrs. "Ja Vam majko, ne želim ni zdravlja ni bogatstva. Zašto? Zato, jer bi Vam htio zaželiti nešto bolje od toga, nešto toliko dobro, da Vam ni Bog ne bi mogao poželjeti više: da se u svim stvarima izvrši na Vama volja predobrog Oca, da Vi, majko, znadete u svemu ispuniti volju Božju! To je najviše, što Vam mogu zaželjeti. Ni sam Bog ne bi Vam mogao zaželjeti nešto bolje od toga".

Zaustavimo se za čas! Nije li to cije

li program duhovnog života? Program, za koji se on trudi, da ga ostvari željeznom voljom? Ovaj mali novak okrugla lica, nevina izgleda, blaga i prodorna pogleda, koji je i odviše zaljubljen u matematiku, ne igra se riječima. On ih uzima posve jednostavno i doslovno(počevši od onih u Evanđelju), i budite sigurni, da i ostvaruje ono, što kaže.

Slijedeći je stavak još izrazitiji. Navodimo cijeli odlomak njegova pisma, jer su ostala, pa i pisma njegove majke, uglavnom povađena iz njega. Događaj, koji nam pripovije da mali brat, vrlo je ganutljiv. On piše: "Morao sam izgubiti palac na desnoj ruci. Imao sam neku vrst čira. Liječnik se mnogo zauzimao, ali nije pomoglo. Gnoj je neprestano tekao. Liječnik konačno izjavi, da kost gnjili i da je treba operacijom ukloniti. Odgovorio sam , da imam bolje sredstvo. Otac Rektor mi je dao bočicu lurdske vode i ispripovjedio mi, kako je na čudesan način ozdravio. Kad mu je bilo 12 godina, oboljela mu je noga. Kost je gnjilila. Nije mogao spavati i vikao je od bolova. Konačno liječnici odluče, da nogu odsjeku. Kad je njegova majka vidjela o čemu se radi, posegne za drugim lijekom. Odmotala je sve zavoje, oprala vodom i sapunom bolesnu nogu i zavila oblogom, koji je nakvasila lurdskom vodom. Tada je otac Rektor uspio zaspati. Nakon četvrt sata se probudio - zdrav! Čudo je bilo očigledno. Liječnik - bezvjerac - pokušao je to ozdravljenje protumačiti na neki drugi način. Kad je nakon nekoliko dana komadić gnjile kosti izišao iz sredine stopala, liječnik je priznao, da je to kost, koja je gnjilila i da je otac Rektor doista čudesno

ozdravio. Obratio se i o svom trošku sazidao jednu crkvu....

- Čim je liječnik doznao, da imam lurdske vode s veseljem mi je zavio obloge. Što se zbilo? Već drugog dana rekao mi je kirurg u bolnici, da operaciju ne smatra neophodno potrebnom. Kad sam još nekoliko puta previo prst, ozdravio sam! Hvala Bogu i hvala B e z g r e š n o j"!

Ozdravio je na čudesan način. U tome se slažu svi svjedoci. No, nije li ovo slučajno, što se njegov program duhovnog života - već započet majstorskom rukom - podudara s izvješćem o ozdravljenju? Posjetioci Lurda vrlo dobro znaju metode svete Djevice. Fizička su čudesa za javnost, ako se to može reći, ali duhovne milosti, koje izmiču kontroli našeg kratkog razuma, neizmjerno ih nadvisuju i često prate: Vrijedno je napomenuti, da je to prvi spis oca Maksimilijana, u kojem upotrebljava posve kratak naziv "Bezgrešna". U Poljskoj su vjekovi posvetili naziv "Matka Boska" - Majka Božja. Da uvede u svakidašnji govor ime, koje izražava njezinu najveću povlasticu "Niepokalana - Neoskvrnjena, Neokaljana, Bezgrešna", morao je provesti malu jezičnu revoluciju, za koju je naš junak postao gorljivi pokretač. On je našao Bezgrešnu u Rimu.

1914. bila je za njega godina milosti. Prvog studenog, na blagdan Svih Svetih, položio je svečane zavjete. To je znamenit događaj za svaku plemenitu dušu i poziv na neustrašive uspone. Mladi redovnik, oštra duha, zaljubljen u logiku, koji traži u svim stvarima njihov krajnji smisao, osjeća se obvezanim, da "Ex professo" kroči putem savršenosti. Pomažu ga obilno milosti. Od tog vremena datira njegova

polagana transformacija. Čahurica malo pomalo prima krila leptira. Ništa više ne će zaustaviti njegova leta.

U to vrijeme izbio je rat. Za mladog redovnika to je bio poticaj na veliku ljubav prema dušama. Prava je istina, da onima, koji Boga ljube, sve služi na korist - pa i rat!

U prvom je ratu dozrijevao - u drugom se proslavio. Njegov divni život odvija se između dva rata.

!.!.!.!
? ? ?

V

Kako se stiče
svetačko znanje ?
Otkriće

Budući da su bili austrijski podanici, svi su njegovi drugovi Poljaci morali napustiti Italiju. Fra Maksimilijan je imao rusku putnicu, zato je bio samo nekoliko sedmica interniran u San Marinu, a onda su mu dopustili, da se može vratiti u Rim. U kolegiju su se čitali ratni izvještaji. Otac Ignudi, koji je bio intimni prijatelj svetog Oca, nije nikada propuštao zgode, da poslije svakog posjeta Vatikanu pripovijeda o boli Oca kršćanstva radi bratoubilačkog rata, kojim su se uništavali kršćanski narodi. U Internacionalnom Kolegiju, u ulici San Teodoro, mali i veliki suosjećali su u toj neizrecivoj boli.

Fra Maksimilijan nije ljubitelj nekih neodređenih ideja. On se pogotovo ne zadovolja

va riječima. Crkva trpi, Papa trpi. Sile zla su razvezane. Paklena navala stupa u otvoreni napadaj, koji izgleda nezaustavljiv. Kršćanska se ljubav naprotiv zaustavlja i uzmiče pred linijama bodljikave žice. Ni svećenici se više ne usuđuju govoriti o ljubavi prema neprijatelju. Zar je to čas, da čovjek ostane u kutu besposlen i pasivan? Ne bi li trebalo pripremiti i poduzeti protunapad? Proučiti najprije sredstva, izabrati uspješno oružje, zauzeti neosvojive položaje? Gle, Oče Maksimilijane, nije li to čas, da se izradi dobar strategijski plan? Stvoriti plan, započeti rat, zapodjeti boj i - pobijediti?! Ne zaustaviti se na pola puta! A potanko izrađen plan valja ostvariti do kraja.

Fra Maksimilijan razmišlja i moli, Nekoć se on zabavljao izrađujući strategijski plan obrane Lavova. Zadatak, koji sada sebi postavlja, zaista je silan. Cijelo je kršćanstvo u opasnosti. Propadaju duše, a sve ih treba spasiti! Brat Maksimilijan ima vojničko srce, a Gospođa njegova srca je Viteška Djevica. Marijanska pobožnost u Poljskoj rođena je u jeku trublje. Cunctas haereses sola interemisti - Svv e s i z a b l u d e s a m a u n i š t i l a ! Povucimo zaključke po zdravoj logici! Imati nju za saveznicu, zar to ne znači o s i g u r a t i p o b j e d u?

Nisam toliko preuzetna, da bih željela reproducirati tok žarke zamisli toga dvadesetgodišnjeg redovnika. Iznijet ću sasvim jednostavno glavne etape. Fra Maksimilijan je već onakav kakav će ostati uvijek: m u ž ž e l j e z n e l o g i k e . Rijetko ćemo naići na duh, koji bi bio manje sanjarski od nje

gova! Ako uvidi, da neku stvar treba učiniti, on je siguran, da je to volja Božja, i ništa ga na svijetu ne će zadržati, da to ne poduzme. Na takvim temeljima milost doista može graditi. Viteška je Kraljica izabrala odlična Viteza.

Marijanski duh Kolegija, velika Franjevačka tradicija i temeljito bogoslovsko znanje oblikovali su i usavršili po naravi snažnu i tajnu privlačivost njegove duše. Već ta da on je polazio do krajnjih zaključaka osnovnih načela...

Marija je bez grijeha začeta. Svečano proglašenje ove dogme proslavio je franjevački red, jer ju je on vjekovima branio. Nije li sada potrebno povući iz te dogme praktične posljedice? Proživljavati je, kad je Red već najviše pridonio, da ona bude proglašena? I konačno: zar proglašenje ovog jedinstvenog privilegija, ne traži kao posljedicu, da se prizna, da je tu općenito Marija posredovala? Po Kristovoj volji svaka nam milost dolazi po njoj. Ona je "čista svemogućnost Boga". Ne živi nego po Njemu, ne radi nego za Njega, ne želi nego Njega. Ona je predstavnik neizmjerna milosrđa. Ona ne bi bila Kristova Majka, kad nam ne bi primjenjivala svoje obilne milosti, kad ne bi oblikovala drugog Krista iz bezobličnog tijesta, a to smo mi. Povjereni smo rukama nebeske Radnice. Majka Glave, dakle, Majka Mističnog Tijela, majka cijelog Krista. Ona prima, da dijeli i uzima, da preoblikuje. Postoji samo jedna zapreka - strašna zapreka - - koja može spriječiti njenu Otkupiteljsku djelatnost: naša sloboda, koja je odbija. Ne će li nas naprotiv, posvemašnji "Fiat", bezu-

vjetan kao njezin, na neki način učiniti dionicima njezine molbene svemogućnosti? Može li majka svih milosti odbiti nešto onome, koji je sam njezin, njezin sin, njezin vitez, njezin sluga? Posve odan njezinu posvetnom djelovanju i jednostavno oruđe u njezinim prozračnim rukama? Ona - B e z g r e š n a - jest najkraći put do Krista, oružje je, kojim se osvaja za Kristovo kraljevstvo, sredstvo, da se dušama dade Krist.

Otac Maksimilijan ne prestaje ponavljati ovih misli, dajući im sve više izražaja, produbljujući ih sve više i više. Za sada ih on ne bi znao formulirati. On ih otkriva malo pomalo - na koljenima! Kasnije će mnogo puta reći svojim sinovima, da će više naučiti o Svetoj Djevici moleći nego čitajući, više prostrti pred njom nego u učenim knjigama.

Godine provedene u Rimu bile su i vrijeme sjetve i vrijeme dragocjenih iskustava. Kao nekoć Ivana Arška, on treba svoj "savjet", u koji ulazi ne samo glavni Zapovjednik nego i cijeli generalni štab svetaca, "osobito onih, koji su posebno štovali Mariju". Na dan svoje mlade Mise on će čak sklopiti ugovor s Terezijom iz Lisieux-a, koja još nije bila proglašena sveticom: "Ja ću moliti, da tebe uzdignu na slavu oltara, ali uz uvjet, da ti preuzmeš brigu za sva moja buduća osvajanja". O osvajanjima nema još ni govora, ali zar se dobar general ne osigurava svim raspoloživim snagama prije nego će zapodjeti bitku?

Mnogo su ga puta subraća zatekla u kapelici kolegija, uronjena u molitvu. "Ulazeći u kapelu, mislio bih, da nema nikoga, ali nakon kratkog vremena začulo bi se lagano šusta

nje. To je bio on - sakriven iza glavnog oltara" - izvješćuje jedan svjedok. "Divio sam se njegovoj sabranosti za vrijeme jutarnjeg razmatranja" - nadodaje isti svjedok. Cijelo je njegovo držanje odavalo snažnu nutarnju aktivnost.

Proizvodio je snažan utisak na svoje drugove. Smatrali su ga kontemplativcem. On je to doista i bio. No taj dar molitve udružio se s najznačajnijim osebinama, koje posjeduje čovjek akcije. Ova se kontemplacija prelijevala u djela najveće tehničke poduzetnosti. Rijetko su se osobine, prividno tako protuslovne, udružile u divniji sklad. Rekla bih, da je skladnost njegova značajna crta. Da nađemo koji drugi tipičan primjer, morali bismo se zalijetati! Mladi student, klečeći iza oltara, postiže diplome, koje su jednako teške kao i one na sveučilištu Gregorijane. U školi Duha Svetoga diploma znači primiti blaženstvo.

Vlastitim iskustvom fra Maksimilijan brzo shvaća abecedu svetačkoga znanja, koju Rajmund Lullo sažima u dvije riječi: "ljubiti i trpjeti". Tek što je zamislio svoje velebne planove o općem spasavanju, već se kušnja oborila na nj svom težinom. Najprije izbacuje krv, zatim žestoko krvari. Nikad nije bio osobita zdravlja. Bolest ga ne štedi ni u ovim godinama. Hoće li biti smrtonosno pogođen, možda izgubljen? Sam ne izgleda previše zabrinut za to. Njegova okolina još manje. Neke male olakšice, koja šetnja više - to je sve. U dokumentima ni sam mogla pronaći ni najmanjeg traga, da bi ga brižljivo liječili. Za sušičave je Rim smrtonosan. Uza sve to on je trajno u Rimu osim za velikih praznika. Bolest se javila godine 1917. Značajna stvar! Njegova subraća pa ni oni, koji

su ga najviše štovali, ne govore o tome ništa. Jedan, koji ga je mnogo proučavao, pokušao me uvjeriti, da on u Rimu nije uopće ni bio bolestan...

Čuvajmo se, da ne okrivimo bilo koga, a pogotovo njegove starješine, koji bi sigurno vodili brigu o njemu, da su znali. Jedini krivac, mislim, jest sam fra Maksimilijan. On nije govorio o svojoj bolesti. Nije se brinuo za nju. Po svoj prilici osjećao se sretnim pri pomisli, da će možda naskoro poći u nebo, a uza sve to on sprema plan osvajanja, koji mora apsorbirati jedan dugi život. Uzvišena nedosljednost! Da bismo stvarno doznali, što se odvijalo u njegovu srcu, morali bismo poznavati tihe razgovore iza glavnog oltara.

Evo, što sam pripovijeda u jednom neobjavljenom svjedočanstvu, koje znači pravu objavu, a napisano je 1935. po nalogu oca gvardijana Florijana Koziura. Ono je osobito dragocjeno radi toga, jer on sam govori o samome sebi.

Kako je nastala Vojska Bezgrešne?

-Mnogo je vode proteklo od tada, gotovo 18 godina. Razumljivo je, da sam zaboravio mnoge pojedinosti.... (Nu, oče Maksimilijane, dopusti, da ti malo protuslovim. Ti odlično pamtiš, ali možda ne želiš p r e v i š e reći, zar ne?) Budući da mi je otac gvardijan naložio, da opišem početke Vojske Bezgrešne, ja ću zapisati ono, čega se još sjećam.

- Sjećam se, da sam često razgovarao sa svojom subraćom, kako Red propada i kakva će

nam biti budućnost. U to su mi se vrijeme usjekle u pamet ove riječi: "Obnoviti se ili propasti"! (Otac nam ne kaže čije su to riječi. Neki ih pripisuju ocu Ignudiu, rektoru Kolegija, revnom redovniku, velikom asketi i gorljivom braniču prvotne strogosti). Boljelo me - nastavlja otac Maksimilijan - da mladići, koji k nama dolaze s najboljim namjerama, često upravo u samostanu gube svoj ideal svetosti. Razmišljao sam, što bi trebalo poduzeti.

- Idemo dalje! Sjećam se, kako sam još kao malen dječak kupio jedan kipić svete Djevice za jednu kopiejku (pet para). U internatu (u Lawovu) za vrijeme svete mise prostro sam se u koru licem na zemlju i obećao svetoj Djevici, koja kao kraljica stajala na prijestolju iznad oltara, da ću se boriti za Nju. Još nisam znao, kako ću to učiniti, ali sam zamišljao borbu materijalnim oružjem. (U tom vjerojatno leži njegova velika kriza u zvanju).

- Kad je došlo vrijeme novicijata (ili zavjeta?), povjerih tu teškoću ocu Magistru, koji je malo iza toga umro, ocu Dioniziju Sowiak. On izmijeni moje obećanje u obavezu, da dnevno jednom molim: "Pod zaštitu se tvoju utječemo..." Molim i danas, premda znadem, kakav je boj Bezgrešna imala u vidu".

Oče Maksimilijane, zar ne vidiš, da si i protiv svoje volje previše kazao? Bezgrešna te je, dakle, sama zatražila, da se za Nju boriš. Nisi li onda po njezinu izričitu nalogu postao njezinim vitezom? Što se izmedju nje i tebe odigralo u tom nezaboravnom času,

TREĆI RED SV. FRANJE * KNJIŽNICA * ZAGREB, KAPTOL 9

koji će dati pravac tvom budućem životu? Uzvišene li naivnosti! Ti još ne znaš "Kakav je boj imala pred očima Bezgrešna". Zar je Asiški Siromah više znao o neizmjernom dohvatu naloga, kojim mu je Bog zapovjedio, da popravi "moju kuću, koja se ruši"? On se prostodušno izjavio spremnim, da sabere veliko kamenje za obnovu svetog Damjana. A ti? Ti si također doslovno shvatio zapovijed one, koja je sva Ljepa: "Budući da ona od mene traži, da se borim, postat ću vojnik. Slušajući taj zaključak, ona se morala nasmiješiti. Drukčije, mnogo teže borbe čekaju tebe!

Nastavimo s tekstom:

- Premda sam imao snažnu sklonost, da budem ponosit, Bezgrešna me sve više privlačila. U svojoj sobi, iznad klecala, uvijek sam imao kojeg sveca, kojemu se prikazala sveta Djevica (kako se izdaje)! Često sam ga zazivao. Jednom mi reče jedan redovnik, da sigurno gojim veliku pobožnost prema tome svecu...."

Dražesne li mistifikacije! Pero oca Maksimilijana ima svu stidljivost velike ljubavi. Ne bi on tako dobro zapamtio ovaj beznačajan detalj, kad on ne bi imao vezu s nekom zamisli. Nije li trebalo sakriti radoznalim pogledima ono, zbog čega je srce ustreptalo, čim se toga sjetio? Da mihi amantem et sentit, quod dico! Nađi mi onoga, koji ljubi, i on će odmah razumjeti, što kažem!

I nastavlja dalje:

- Kad su slobodni mislioci stali istupati sve žešće, kad su istakli zastavu pod pro-

zorima samog Vatikana, onu zastavu, na kojoj u crnom polju Lucifer gazi svojim nogama arkan đela Mihaela, kad su počeli raspačavati pogr dne letake protiv svetog Oca, zablistala je i deja: osnovati udruženje, koje bi imalo za cilj cilj boriti se protiv framasona i drugih Luci ferovih ortaka".

Otac Maksimilijan ne govori o stvarima, koje bi čitao u knjigama. On je tome svjedok, on to gleda. Za proslavu dvjestogodišnjice ma sonerije 1917. godine Rim je bio izabran, da bude pozornicom bogomrskih svečanosti. Na trgu svetog Petra i pred prozorima uzvišenog Zatvo renika opsjednute mase digoše vražju zastavu s natpisom: "Sotona mora vladati u Vatikanu, Papa će biti njegov rob"!

Otac je Rektor pripovijedao svake veče ri mladim redovnicima o incidentima, koji bi izgledali i ludi i smiješni, a ih nije zapovi jedala mržnja. Kad je Bog ljubav, ne znamo, ko je je ime buntovnom anđelu! Boraveći u srcu kršćanstva, mladi su redovnici ispod Palatina upoznavali tajnu zla, (mysterium iniquitatis), ne iz knjiga nego iz same stvarnosti. Duh oca Maksimilijana ostat će time impresioniran cije li život. Nije važno, što u ovom času nepri jatelj postaje prvoborcem masonerije. Dvade set godina kasnije on će izići na čelu drugih žalosnih zabluda. Njegovo je ime Legija, on voli mijenjati naslove i izgled, ali njegov spoznajni znak uvijek je isti: mržnja na pra vednika, mržnja na Crkvu, mržnja na "slatkog Krista na zemlji". Ovom neprijatelju, koji mi jenja izgled poput nakaznog kameleona, naš će dvadesetgodišnji redovnik navijestiti rat.

Usput podvlačimo vbezlični izraz veli-

kog priznanja: "Sinula je misao". Kome oče Maksimilijane? Zar tebe sveta poslušnost ne obvezuje, da ideš do kraja? Treba je potpuno izvršiti!

- Da se dobro uvjerim, da li mi ta misao dolazi od Bezgrešne, zatražio sam za savjet svog duhovnika, oca Aleksandra Basila, isusov ca, redovitog ispovjednika pitomaca u kolegi ju. Kad sam se u to uvjerio, u ime svete po slušnosti odlučio sam se odmah na djelo".

Svaka riječ ovog tako jednostavnog tek sta veoma je važna. To ističem zato, jer je to gorušično zrno, koje će jednoga dana posta ti veliko stablo jednog veličanstvenog djela.

U svemu, što radi, sveta Djevica ima jedan cilj, koji je samo njoj vlastiti. Ona, koja se odlučila na djelo otkupljenja iz po slušnosti (Što bi se dogodilo, pitao je beza zleno neki mali dječak, da je ona rekla anđe lu: N E ?), ona zahtijeva od svojih odabranika jedan apsolutni "F I A T" , pokornost bez suztezanja, herojsku poslušnost. Nije potre bno oče Maksimilijane, da nas uvjeravaš, da te nadahnjuje Bezgrešna i da te ona vodi. Da se u to uvjerimo, dostatan je ovaj kratki tekst: Ti ne želiš N I Š T A poduzimati, ako to nije u ime svete poslušnosti. Namjerno pod vlačim ovu crtu, jer će ona biti značajno obi lježje duhovnosti oca Maksimilijana. Ako ga Crkva jednog dana proglasi svecem, što se svim srcem nadamo, moći ćemo ga nazvati "svecem po slušnosti". Već tada mu je Viteška Kraljica pruža oružje nepogrešivog učinka. Samo apso lutni, bezuvjetni, posvemašnji "Fiat" može i mati pravo nad onim čiji se grijeh sažima u ove dvije riječi: Non serviam - Ne ću da slu-

žim. Vitezovi Bezgrešne moraju po svojoj definiciji biti heroji, i ako ustreba mučenici po sluha. U toj će točci otac Kolbe biti neumoljiv. Tko ne zna slušati, ne zaslužuje, da uđe u službu one, kojoj je najveća i sva odlika u tome, što će uvijek biti "Službenica Gospodinova".

Evo, dakle, naoružanog viteza svete poslušnosti. Koji će biti njegov prvi podhvat? Koja će biti njegova prva pobjeda? Božanska se strategija posve razlikuje od ljudske. Kad je Bog postavio svoje kraljevstvo n a k r i ž u (Regnat a cruce Deus), kako bi se usudili njegovi učenici željeti sebi drukčiji postupak od onoga, koji je bio određen za Učitelja? Skori znak, da je mali brat Poljak odabran, jest trpljenje.

- Međutim - nastavlja on - mi smo otputovali na praznike u vilu zvanu "Vigna", kojih pola sata od Kolegija. Jednog dana, dok smo igrali nogomet, osjetih, kako mi navire krv na usta. Otišao sam na tratinu i udaljio se. Brat Biasi, koji je kasnije umro, preuzeo je brigu za mene. Dosta dugo vrijeme izbacivao sam krv. Bio sam sretan, misleći, da je to možda svršetak. Nakon toga pošao sam liječniku. On mi naloži, da smjesta sjednem u kočiju i odem ravno u krevet. Lijekovi nisu uspjeli zaustaviti neprekidno krvarenje. U to vrijeme često me je puta posjećivao fra Jeronim Biasi..."

Govorila sam u Rimu s ocem Cicchitom, koji je bio prefekt ocu Maksimilijanu od 1912 do 1914. godine, dakle odmah nakon njegova dolaska iz Poljske. On mi reče, da je mladi

redovnik imao lijepe pune jabučice i uvijek hladne ruke (Na rukama je imao u zimi bolne ozebine, koje su se otvarale i prouzrokovale teške bolove). Ovo je dalo naslućivati, da se radi o poremećaju u cirkulaciji krvi ili o nekoj srčanoj griješci. Vodio ga je specijalistima, ali oni nisu jednako mislili. Uza sve to do rata nije bilo ni najmanje sumnje o sušici. Pitala sam, kako su se hranili za vrijeme rata. Ne, reče mi otac Cicchito, nismo trpjeli od velike nestašice. S druge strane u porodici mladog redovnika nije bilo nikakve baštinjene bolesti. On je, dakle dobio sušicu u Rimu, po svoj prilici nakon 1914. godine.

Značajna stvar! U iskazima onih, koji su ga poznavali u Kolegiju, nema ni spomena o ovoj teškoj bolesti, koja ga je morala pokositi. Kad ne bismo imali ovog teksta napisana i potpisana njegovom rukom, bili bismo u napasti, da posumnjamo, je li uistinu bio toliko bolestan. Naprotiv svi se slažu u izjavama, da se nije nikada tužio. Jedan od njegovih suučenika, otac Alberto Arzili, govori nam o žestokim glavoboljama, od kojih je često patio. Ali, kaže on, osim oca Rektora i neke braće nitko o tome nije ništa slutio. Ja sam prepoznavao najbolnije časove po grčevima, koji bi mu stezali obraze.

Njegov drug i prijatelj, otac Pal niti ne spominje u svom iskazu bolest, koja ga je oborila. Otac Pignalberti, jedan od "sedmorice" - isto tako. A ovi su mu bili najbliži! Anđeoski otac Biasi, kome se u svojim bolnim časovima povjeravao, odnio je u grob izljeve srca svog prijatelja, koji se osjećao neobično sretnim pri pomisli, da se možda približava dan, u koji će poći, "da je vidi". On je vrlo

TREĆ... KNJIŽN... ZAGREB, KAP...

volio francusku marijansku pjesmu s dragim napjevom "jednoga ću dana poći, da je vidim". Nitko u njegovoj neposrednoj okolini nije ni slutio, koliko je bio ugrožen. Morao je to biti heroizam, da se dotle odreče najzakonitijeg nagona za održanje. Čineći to, nije li se posve jednostavno pokoravao Bezgrešnoj? Nije li on upravo postavljao temelje jednom djelu, koje je - da bi bilo božansko - moralo biti žigosano križem? Mi smo na razini "znanja svetaca", koje se toliko razlikuje od naše kratkotrajne ljudske razboritosti.

- Nakon dva tjedna -nastavlja mirno otac Maksimilijan- liječnik mi je po prvi put dopustio, da mogu izići. Pratio me drugi klerik, fra Ossana. I ako s mukom, stigosmo do naše vile. Kad su me drugovi ugledali, povikaše od veselja i donesoše svježih smokava, vina i kruha. Nisam se slabo osjećao. Bolovi i krvarenja bila su prestala. Tada sam po prvi put povjerio svoju zamisao, da se osnuje udruženje, fra Jeronimu Biasi i ocu J$_o$sipu Palu, koji je zaređen prije mene, ali je bio u istom tečaju bogoslovije sa mnom. Nu postavio sam uvjet, da i oni najprije zatraže dopuštenje svojih duhovnika, da budemo sigurni u volju Božju.

Dostatno je biti samo malo psiholog, da uvidimo, do kojeg je stupnja bio obuzet ovaj mladi redovnik svojom idejom, koju bi se usudila nazvati - fiksnom. Nisu li svi sveci "božanski opsjednuti"? Ne ovisi li svetost na kraju krajeva o tome, da na svaku kušnju rečemo "da", kojim svuda i uvijek odobravamo Učitelju volju, kad nas ona razapinje? Jedan mladić, naravno razborit, rekao bi milosti: "Čekaj malo da se oporavim"! Fra Maksimilijan iskorišću

je prvo zatišje, da pred svojom braćom razvije smione planove.

Namjerno upotrebljavam ovaj pridjev "smion". Premalo je naglašena u iskazima i svjedočanstvima sveta ambicija oca Maksimilijana. On je gledao daleko. Htio je - S V E ! Smišljao je planove o općem osvajanju. Jednog dana izjavit će prijatelju ovo: "Oci Isusovci kažu: Ad majorem Dei gloriam - Sve na veću slavu Božju; ja velim: Ad maximam Dei gloriam - na najveću slavu Božju". Njemu nije dosta reći "više", nego mora u svemu biti superlativ. On je tumačio, da je jedino superlativ vrijedam Boga.

Da nije dao svojih dokaza, njegove bi žarke riječi mogle jednostavno izgledati,kao da se hvasta. Znamo da svi njegovi suučenici nisu bili posve oduševljeni. Neki su se podsmjehivali, slušajući ga, kako se služi vojničkom terminologijom. On je na primjer govorio: "Stavit ćemo u pokret tešku artiljeriju, to ili ovo bit će naš kalibar 42o, strelovita molitva svetoj Djevici prisilit će neprijatelja, da se povuče..." Nu svi njegovi drugovi nisu bili vojničke krvi kao on. Sve do smrti volio je govoriti o svojim ratnim strojevima i u svojim je džepovima nosio glasovite naboje "kulki", određene, da ubiju neprijatelja. To su bile obilne zalihe čudotvornih medaljica. Blaženi čista srca! Njih se naprije pridobije. Čujmo nastavak!

- Kad sam se osjetio nešto bolje, poslali su me s drugom fra Antunom Glowinski u Viterbo na naknadne praznike. Tada je otac Glowinski ušao u Vojsku Bezgrešne. Malo zatim pridružio se fra Antun Mansi, koji je doskora

umro, i fra Henrik Granata iz napuljske provincije.

- Osim ovih, koji su sudjelovali, nitko u Kolegiju nije naslućivao, da postoji Vojska Bezgrešne. Samo Rektor, otac Stjepan Ignudi, bio je u sve upućen i Vojska Bezgrešne nije ništa činila, a da on toga ne bi dopustio, jer se u poslušnosti očituje volja Bezgrešne".

Evo njegove fiksne ideje: Poslušnost! To je doista bila njegova fiksna ideja i nepobjedivo oružje. Otac je Maksimilijan možda nesvijesno, ali sigurno stavljao svoje starješine pred teške probleme. Zamislite za čas, da ste na njihovu mjestu. On vas gleda ravno u oči svojim blagim i prodornim pogledom i govori: "Zapovijedajte! U svemu što mi vi rečete, ja ću vidjeti Božju volju. Slijepo ću se pokoriti". Kad bi bar zatim htio raspravljati! Ali ne, on je uzimao sve doslovno. Blažena lukavost svetaca! Sigurna sam, da je on zadao svojim poglavarima više besanih noći. Nije lako biti zastupnik Božje volje. Poznavajući ga tako poslušna, toliko bezazlena, svatko je morao dva puta razmisliti prije nego što ga odbije. Znaš li oče Maksimilijane, da si bio spretan i vrlo velik diplomata, a da to ni sam nisi znao? Vidjet ćemo u nastavku, do koje je mjere ta nadnaravna lukavština bila neoboriv dokaz za to.

- Tako smo -nastavlja on- s dopuštenjem oca Rektora održali 17 listopada 1917. prvu sjednicu prve sedmorice članova. Prvi je bio otac Josip Pal, svećenik, drugi fra Antun Glowinski, umro 1918., iz rumunjske provincije, treći fra Jeronim Biasi iz padovanske provin-

cije, preminuo 1929., četvrti fra Kvirin Pignalberti iz rimske provincije, peti fra Antun Mansi, šesti fra Henrik Granata, oba iz napuljske provincije, a sedmi sam bio ja.

- Sjednicu smo održali navečer, tajno, iza zatvorenih vratiju. Nasuprot nama stajao je kipić Bezgrešne između dva zapaljena svjećnjaka. Fra Jeronim je bio tajnik. Prva je stvar bila: izraditi program. Otac Aleksandar Basile, koji je bio ispovijednik svetog Oca, obećao nam je, da će od njega tražiti blagoslov za Vojsku Bezgrešne. Nu otac nije održao svoga obećanja i mi postigosmo papinski blagoslov usmeno preko Msgra Dominika Jaquet-a, tadanjeg profesora povijesti na našem Kolegiju. Čitavu godinu dana nakon osnivačke sjednice Vojske Bezgrešne nismo ništa napredovali. Toliko se prepreka podiglo na njenom putu, da se ni sami članovi nisu više usuđivali govoriti o njoj. Čak je jedan od njih pokušao uvjeriti druge, da je to potpuno beskorisno. Tada zahvaćeni španjolskom bolešću, otidoše Bezgrešnoj s lijepim znacima preodabranja fra Antun Glowinski, a trinaest dana kasnije fra Antun Mansi. Meni se ponovno vratila teška bolest. Mnogo sam kašljao i bacao krv. Oslobođen dužnosti, da pohađam kor, upotrijebio sam svoje vrijeme, da prepišem "Program Vojske Bezgrešne". Poslao sam ga ocu Generalu Tavaniu i zamolio njegov pismeni blagoslov. "Da vas je bar dvanaest" - reče mi General! Ipak je napisao blagoslov i izrazio želju, da se Vojska Bezgrešne raširi među mlađe.

- Od toga dana pridolazili su bez prestanka novi članovi. U tom prvom razdoblju djelatnost se V.B. sastojala u molitvi i raz-

diobi čudotvornih medaljica. Mnogopoštovani otac General dao nam je novaca, da ih nabavimo".

Neka mi čitalac oprosti, što sam u ci jelosti navela ovaj dragocjeni tekst, koji će sigurno jednog dana biti predmetom studija. Prije nego opišemo djelo, dobro je vidjeti njegove skromne početke. Bog ima izvjesne metode, koje se puno ne mijenjaju. Da se udari temelj novog djela, treba uvijek mnogo trpjeti, prepatiti mnogo protivljenja i mnogo osamljenosti.

Bili su dakle sedmorica. Sedam svetih utemeljitelja - govorio je s veseljem otac Maksimilijan. Nu svih sedam nije vjerovalo j jednakom vjerom u budućnost djela. Jedan je od njih (otac brižno sakriva njegovo ime) čak pokušao odvratiti ostale, govoreći, da "sve to nema smisla". Mladi redovnik nije imao pravo braniti svoje djelo, jer mu je to o. General bio izričito zabranio. Kroz više od godinu dana - piše u svom izvještaju o. Pal - nije ni s nama , prvim članovima Vojske progovorio ni riječi o svom djelu. To je bila godina prividne zapuštenosti, koju gore spomenusmo. Drugi su govori o njoj, da je potkopaju, ali on nije mogao ništa reći. Razumijemo, koliko ga je to stajalo.

Značajna svvar! U svojim uspomenama o. Maksimilijan dovodi u vezu uspon svoga djela s uzornom smrću dvojice članova Vojske. "Oni otidoše k Bezgrešnoj samo zato, da zagovaraju interese vitezova, povjerenih njezinoj službi. Otac će uvijek pridavati veliku važnost svojim "nebeskim pojačanjima". Jednoga dana će reći: "Svaki put, kad stvari više ne idu, Bezgrešna poziva na nebo nekoga od naših, da nam on uspješnije pomogne. Ovdje mi ne možemo raditi

nego jednom rukom, jer se drugom moramo dobro držati, da sami ne padnemo, ali u nebu bit će nam obje ruke slobodne i sveta Djevica bit će naš otac gvardijan. Nema li u ovim riječima svježine "Cvjetića"?

Mislim, da do danas nije nitko dosta istaknuo skrajnu jednostavnost oca Maksimilijana. Upravo djetinjska jednostavnost. On se čudesno očuvao od svih mana odrasle dobi, od žalosti i ogorčenosti - tih gorkih plodova promašena života. Zapamtimo dobro, da otac Maksimilijan nije nikada iskusio ni najmanjeg neuspjeha. Sve, što mu se dogodilo, bezuvjetno sve, dolazilo mu je iz dragih ruku njegove ljubljene Kraljice, koja mu je, naravno, davala uvijek ono, što je bilo najbolje na svijetu. Ako on toga nije vidio, nije razumio - dobro, to bolje! Tako je vjera imala posljednju riječ!

Nakon svete Terezije od Malog Isusa nitko nije tako daleko dopro u ovom duhovnom djetinjstvu, koje nam je pomoglo, da nađemo pravi put i koje je zapravo abeceda evanđelja. Nisi efficiamini sicut parvuli... A k o n e b u d e t e k a o d j e c a ... Trebalo bi napisati cijelu knjigu o divnoj bezazlenosti ovog bradatog misionara, koji nas često smućuje svojim do krajnosti važnim riječima, jasnim kao duhovni mač i punim jednostavne, božanske logike. Samo se sveci trude, da povuku sve zaključke ove premise: "Bog je ljubav"! Otac je Maksimilijan imao za to izvrstan smisao i bio je dosljedan do skrajnosti.

§ - § - §

VI Planovi osvajanja
Ljubav
bez granica

Kako je mogao otac Kolbe toliko raditi uz neprestane svoje glavobolje i narušeno zdravlje? Ne samo, da je redovito svršavao svoje ispite, nego ih je svršavao s izvrsnim uspjehom - summa cum laude - 1915. godine, u 21. godini života, on je već doktor filozofije. Revno sprema svoj drugi doktorat iz teologije, koji će položiti nakon četiri godine s istim uspjehom. Mislim, da je to jedan od razloga, zašto ga njegovi poglavari nisu držali ozbiljno bolesnim. Zar bi jedan bolesnik pristupao ispitima tako bezbrižno i polagao ih "kao od šale"?

Svi njegovi profesori i suučenici slažu se u tome, da je bio izvanrednih sposobnosti, što više, smatraju ga upravo genijalnim. Odličan u svemu, a u matematici je stavljao u zabunu svoje najbolje profesore. "Ovaj dječak - govorio je otac Bondini, rektor Kolegija - postavlja mi pitanja, na koja ne znam što bi odgovorio". Otac Cicchito mi reče: "Kad bi on započeo, ne bi se više zaustavljao. Cijelo je vrijeme pronalazio nove objekcije, prelazio od jednog problema na drugi, oštroumno ih povezujući i svako rješenje zaskočio bi novim "zašto"? Na šetnji me ne bi napuštao i cijelo bi me vrijeme zapitkivao. Upravo dosadno če-

ljade, nadodao je smješeći se otac Cicchito. Zatim je proslijedio: To je bio najdarovitiji mladić, koji je prošao kroz moje ruke za vrijeme mog rektorata. Posjedovao je neviđenu sposobnost i darovitost: un ingegno formidabile"!

Njegov se duh osobito orijentirao u smjeru znanstvenih otkrića. Pratio je sav tehnički napredak i bio upućen u sva nova dostignuća. Jednog dana, izjavljuje otac Echer, padovanski Provincijal, napravio je nacrt jednog aparata izvanredne brzine. Vještom je rukom izvukao crtež, analizirao sve fizičko-mehaničke zakone, koji to opravdavaju i zadužio me, da pokažem skicu svome profesoru na Gregorijani, ocu Gianfranceschiu. On je stvar brižno ispitao i izjavio, da se načelno ništa ne protivi ostvarenju tog smjelog nacrta.

Nema nikakve sumnje, da se ovaj izvanredni dječak bacio na nauku dušom i tijelom. Da li je možda mislio na znanstvenu karijeru? Obzirom na svoj talenat on je za nju bio upravo preodređen. Ne, njegove su namjere bile posve praktične prirode. "On je učio - kaže otac Pal, njegov suučenik - da može postiditi bezvjerce ".

Već u to vrijeme on se sastajao s njima. Znao je s njima raspravljati i u vlaku i na ulici. To će biti njegova obljubljena metoda, koju je nazvao: "Lov na udicu". Jednoga dana nađe se pred njim "velika riba". Gospodin je napadao Crkvu, psovao Papu. U toku rasprave poviče neznanac: "Polako mladiću, ja se u to nešto razumijem. Ja sam doktor filozofije"! - "Ja također", odvrati mali brat. Bila mu je samo 21 godina, a k tome je izgledao kao da ih je samo 16. Gospodin ga pogleda čudeći se i

odmah promijeni ton. Strpljivo i neumoljivo mladi ga je doktor obarao i silio, da se povuče, dok ga konačno nije dotjerao u škripac. Pod konac rasprave - izjavljuje otac Pal, po kome znamo za ovu dražesnu epizodu - bezvjerac je zautio i davao dojam, da je duboko zamišljen..."

To je bila metoda, koju će otac Maksimilijan često i s mnogo uspjeha primjenjivati. Kao kod boksa, ona se osnivala na tome, da prividno usvoji njegove vlastite pozicije, pa da ga konačno tuče na njegovu vlastitom terenu. "Da to postignem, - zaključio je svojim bistrim umom fra Maksimilijan - moram biti upućen u suvremena pitanja".

Kad bi ovisilo o njemu, katolici bi morali biti uvijek prvi u svemu. Ako dade Bog, da bude uzdignut na čast oltara, u što se svim srcem nadamo, njega bi trebalo proglasiti zaštitnikom tehničara i učenjaka, koji se bore, da se Krist uvede u radionice i laboratorije.

Tko mu je ulio taj nadasve suvremen i napredan duh? Uzalud sam se trudila, da nađem bilo kakav razlog. Tečajevi, koje je on posjećivao, izgledali su ropski vjerni starim teorijama. Nije li jedan od njegovih profesora, u ime svetog Tome, branio Ptolomejev sustav? U toj sredini duh fra Maksimilijana izgleda dvostruko originalan, dalekovidan i smion. Ta je smionost u svoje vrijeme bila obilježje Anđeoskog Naučitelja. Što bi se dogodilo od srednjevjekovne filozofije, da su se sveti Toma i drugi veliki skolastici namrštili na Aristotela kao uskogrudni katolici na suvremenu misao? Moramo učiniti - mislio je otac Maksi-

milijam, da cijeli napredak služi slavo Božjoj i pretvoriti ga u oružje, kojim ćemo osvajati.

U svojoj divnoj alokuciji, u kojoj slavi kreposti svete Ivane de Lestonnac, Pio XII. ističe izvanrednu suvremenost svetaca, koje Bog uzdiže na čast oltara. Oni su izabrani iz mnoštva odabranika, da budu uzor našemu vremenu. Oni moraju služiti kao vodiči i učitelji sadašnjice.

Ima svetaca, za koje se čini, da okreću leđa svome razdoblju. Otmjene duše - ali one se mrgode na današnje vrijeme. Heroji kreposti, ali se boje napretka. Otac Maksimilijan ne spada među njih. Radosni optimist bio je uvjeren, da je napredak dobar, samo ako služi a č m a x i m a m D e i g l o r i a m! Napretku treba dati s m j e r i s m i s a o!

Mogli bismo sabrati mnoštvo značajnih crtica, da vidimo, na koji je način on gledao. A njegov je način bio uvijek u skladu s načinom, kako je gledala njegova sredina.

Nalazimo se u godini 1917. Film je tek u svojim počecima. On je potakao izvjesno nepovjerenje u dobronamjernim krugovima. Mase su naprotiv bile očarane! Većina filmova je vrlo sumnjive moralne vrijednosti, podražuju najniže strasti. Poduzetnici traže samo jedno: da se obogate. U ratu, tom žalosnom vremenu, ne samo Muze, nego i kreposti spavaju.

U San Teodoru često se raspravljalo o filmu. Vrlo dobro gledam neke profesore, kako jadikuju nad ovim oruđem propasti. Filmovi, koji u to vrijeme kruže Rimom, daleko su od toga, da bi bili škola kreposti. Fra Maksimi

lijan je slušao i njegov je duh tražio rješe nje.

Ukinuti kino? Ponajprije, to je nemoguće! A da li bi to bilo uopće korisno? Nije li mnogo jednostavnije posvetiti ga? Usvojiti ga i njime se poslužiti za dobro!

Jednoga dana umalo što nije sablaznio jednog nešto malo tvrđeg suučenika. Za vrijeme šetnje netko je otvoreno postavio pitanje o kinu. Fra Maksimilijan nije krio svojih na zora.

- Kino može i mora poslužiti za društveno dobro. Na nama je da ga usmjerimo u tom pravcu.

- Ne vidite li -povika drug- da su đava o i njegovi ortaci prigrabili sva otkrića, da ih okrenu na zlo?

- Jedan razlog više -odvrati fra Maksimilijan- da se probudimo i da se konačno da demo na posao, pa da ponovno zadobijemo polo žaje, koje je neprijatelj zaposjeo.

Vrijeme je dalo pravo skromnom franje vačkom redovniku. Je li on pomislio na ovu davnu raspravu, kad je Pio XI. službeno posve tio kino kao sredstvo apostolata i oruđe katoličke akcije? Filmski bi ga radnici također morali zazivati kao zaštitnika.

Nu ima još jedno oružje, kojim bi se katolici morali naučiti rukovati. To je veli ka štampa, čiji se utjecaj već sto godina ne prestaje povećavati. Po riječima njegovih su učenika, fra Maksimilijan je o tome često go= vorio - za vrijeme odmora i na šetnji. Već u to vrijeme on je sanjao o listu, koji bi nam

čavao Evanđelje sve narode pod zatitom Bezgre šne. Mladi su ga redovnici zadivljeno slušali zatim su zaboravljali ove velebne snove i vra ćali se svojim sitnim redovitim dužnostima. Ali za fra Maksimilijana to nisu bile sanje! Sve je to ulazilo u plan i to - ratni plan! Usred svoje braće, u Redu, on se katkada mora o osjećati posve osamljen. Ne vidim nikoga me đu njima, koji bi ga stvarno shvatio. Da li je je to bila njihova pogreška? Sigurno nije! Tko se mogao mjeriti s tom žarkom dušom, koja bi na sebe mogla primijeniti riječi svete Ka tarine Sijenske: "Moja je narav oganj"! Treba lo je biti čovjek velikih želja, sav prožet općim osvajanjem - upravo opsjednut pozivom na "uvijek više, uvijek bolje". Ovo je smućivalo njegovu okolinu i cijeli njegov život pretvaralo u polagano mučeništvo. Što ćete s čovjekom, koji ne vidi granica svojim planovi ma i svojim željama za spas drugih? Kako ga slijediti, a da nam ne uzmanjka daha, ako čovjek nema istog poleta i iste ljubavi? Nije on bio kriv, ako je bio svetac!

Da, da! Tada mu je definitivno Duh Posvetitelj raširio krila, kojima se on ne će prestati služiti, dok bude letio i neprekidno se uzdizao.

Drugovi fra Maksimilijana rado govore o njegovim intelektualnim sposobnostima. Nu, kad govore o njegovim krepostima, onda postaju posve neiscrpni. Pročitala sam vrlo pažljivo sva svjedočanstva. Nema ništa stereotipno. Ovi tekstovi, sastavljeni više ili manje nespretno, izrazuju jedno te isto - čistu autentičnost! Ne štedi se možda pridjevima, ali to je po svoj prilici posljedica izvjesne profe-

sionalne deformacije. Svi ti ukrasi ne služe za drugo, nego da istaknu zajednički utisak, koji se ne može zaboraviti.

Svi tvrde, da na njemu nisu poznavali nikakove pogreške. Oni se pozivaju na neka sta ra svjedočanstva, koja dokazuju, da su ga već tada mnogi držali za sveca. Ali mi povrh toga imano činjenica, koje to dokazuju. Prije svega, kako se točno držao dnevnoga reda! Na glas zvo na bio je spreman, da zašuti u punom razgovo- ru s kakvim odličnim gostom. Ujutro bi skočio iz kreveta već na prvi znak i to, - on, bole- snik! Narav mu je bila uvijek jednaka - vesela. Posebno odskače njegova bratska ljubav. Utrošio je mnogo vremena pomažući zaostale i manje na darene, koji su se najradije njemu obraćali, "jer nitko nije znao tako jasno protumačiti stvar kao on". Svi se dive njegovoj poslušno- sti, koja je predusretala i najmanje želje nje govih poglavara.

Jednoga dana - pripovijeda don Albert Arzilli, njegov suučenik iz Sam Teodora - bio sam uzrokom da je mnogo trpio. Topustili su mi, da ga povedem na šetnju, da mu pokažem je dan čudotvorni križ u nekoj maloj rimskoj crkvi. Putem me zapita, da li sam molio dopuštenje. Na moj negativni odgovor ostao je upravo zapre pasten i toliko potresen, da sam se odmah po- žurio, da ga smirim. Iza toga malo je priklo nio svoju lijepu glavu, a neobično umiljat o- smjeh zatitrao mu je oko usana kao u djeteta ili anđela.

Svi nadalje ističu njegovu izvanrednu apostolsku revnost. Trebalo bi - reče on - o- bratiti sve grešnike, čim prije i na cijelom svijetu. Grijeh nije bio zanj neka apstrakcija.

On ga je ranjavao duboko u srce.

Otac Pal pripovijeda nam i ovo:

- Vraćajući se jednoga dana u Kolegij iz bazilike Svetih Apostola, sretosmo neke uli- čnjake, koji su psovali Gospu. Fra Maksimili- jan pohita među njih i suznih očiju upita, za- što to čine. Zašto toliko žaloste svetu Djevi cu? Oni su smeteno mucali, da to rade zato, da im bude lakše. Uzalud sam kušao, da ga dozo- vem. Fra Maksimilijan je išao svojom običnom upornošću do kraja i učinio sve, da uvjeri te opake nevaljance, kako zlo rade. Prisili ih, da mu obećaju, da to ne će više nikada činiti. Uličnjaci - inače vrlo dosjetljivi, kad treba odgovoriti - ostali su postiđeni i odmah se razbjegoše.

Drugi put fra Maksimilijan predloži i- stom suučeniku, da ga prati u Palazzo Verde - sjedište masonerije - da obrati (ni više ni manje!) Velikog Meštra! Tvrd u svome naumu, potrča ocu Rektoru, da ga zamoli za dopušte- nje. Zamislimo dobrog oca u času, kad je čuo takav prijedlog! Da li je pomišlo na svetog Franju, koji se zaputio nevjernicima, da obra ti velikog Sultana? On očinski izjavi mladom redovniku, da bi to bila i njegova želja, ali da je to možda preuranjeno i da bi bilo bolje moliti, da se masoni obrate. Fra Maksimilijan se vrati svome prijatelju malo žalostan i po- ražen, priopći mu odgovor poglavara i reče: " "Dobro, počnimo moliti o d n a h "!

To je bio pravi fra Maksimilijan! Ne sutra, ne večeras, nego - odmah! Ne malo, nego sve! Ne samo za jednu zemlju, nego za cio svi jet!

Evo još jedne crtice! Donekle je banalna, osobito za jednog Poljaka. Fra Maksimilijan je žarko ljubio svoju domovinu. Znamo, kako je trpio, kad su ga jednog dana proglasili Nijemcem. Može se čak reći, da je ova vjernost bila dalnji razlog njegove smrti. Nisu li predložili prije nego su ga uhitili, da se "prizna Poljakom njemačkog podrijetla"? Drugi takvu izjavu nisu smatrali izdajom. Neki su se time okoristili, te su na taj način bili u mogućnosti, da pomažu rodoljube. On to nije htio. Odbio je svaki kompromis. On je želio živjeti i umrijeti kao Poljak. Ali nije više bio takav, kad se radilo o Kristovoj Crkvi, u kojoj nema "ni Grka ni Židova". Njegovi nacrti osvajanja nisu se zaustavljali ni na jednoj granici. Oni su bili prostrani kao i Crkva. To neki od njegovih sunarodnjaka nisu mogli razumjeti. Kako mu odobriti, što je ljubio i Nijemce? Ali on ih je ljubio u Kristu kao djecu Bezgrešne (premda katkada nezahvalnu). Ljubio ih je onom ljubavlju, koja ne dopušta nikakva izuzetka i koja je kamen kušnje našega kršćanstva.

Ponizan redovnik-franjevac ispravno je gledao. I s poljskog stanovišta! Pravo rodoljublje - koje se uvijek protivi pretjeranom nacionalizmu - ne može protusloviti zakonu Kristovu. Tjelesne domovine nemaju što izgubiti slaveći u "katoličkom" srcu svoje svece, koji su gladovali za svim dušama.

Rat je svršavao. U punoj radosti rimskog proljeća - 28.travnja 1918. - fra Maksimilijan je zaređen za svećenika. Sutradan je služio svoju prvu svetu Misu na čudotvornom oltaru svetoga Anddije"delle Fratte", gdje se

1842. prikazala sveta Djevica Židovu Ratisbonne-u, da preobrazi tog "krvoločnog vuka" u "blago janje" - kako kaže komemorativna pločica. Dušom, zaronjen u nebeske radosti, izgovarao je prvi put riječi posvete. Postaje na neki način gospodar predragocjene Krvi i Tijela Kristova. Postao je djelitelj Božjeg oproštenja, definitivno naoružan, da osvaja bez granica. S vrha oltara smiješi mu se Viteška Kraljica. Toga časa želio je pritisnuti na srce sav svijet. Evo ga - postao je svećenik!

Godinu dana nakon svršetka rata njegovi ga starješine pozivaju, da se vrati natrag u Poljsku. On odlazi s dva doktorata, ali srcem još bogatiji. "Jao znanju, koje ne ustupa mjesto ljubavi", veli Bossuet u jednom svom znamenitom govoru. Otac je Maksimilijan mnogo naučio u Rimu, ali u svetačkom znanju, on je stekao najljepše diplome. On osjeća, da gori "živim plamenom ljubavi". U jednom od svojih posljednjih pisama piše majci: "M o l i t e s e z a m e , m a j k o , d a m o j a l j u b a v r a s t e s v e b r ž e i b e z g r a n i c a . Da, da - bez granica!

Velika želja mladog redovnika bit će uslišana. On će biti uvijek, sve do smrti - čovjek "bez granica".

! + ! + ! + !
+

VII "Nitko nije prorok u svom kraju"

Vratio se u Poljsku u srpnju 1919. Otac Kubit - gvardijan u Niepokalanowu kaže u svojoj izjavi, da su mu liječnici davali najviše tri mjeseca života. Toliko ga je iscrpla sušica.

Dodijelili su ga krakovskom samostanu, upravo tamo, gdje je klima ubitačna za sušičave. Što će učiniti s tim teškim bolesnikom? Imenovaše ga profesorom.

Netko bi se mogao zgražati nad tim i optuživati poglavare zbog nerazboritosti i bezdušnosti. Lako je osuđivati s visoka i izdaleka. Treba znati, da smo mi u 1919. godini. Nakon četirigodišnjeg rata Poljska, konačno oslobođena, potpuno je uništena. Ekonomsko stanje je strašno. Blagajna - posve prazna! Herojske žrtve ne sprečavaju katastrofe. Vrtoglava devalvacija novca na putu je, da upropasti zemlju. Za cijenu dvokatnice u 1914. godini sada se ne može kupiti više od kilograma slanine. S istoka se približava novi orkan. Crvena armija se baca, da zauzme Evropu. Nije li dosta napomenuti, da je Poljska 20 godina sama, zaustavljala imperijalističke namjere Moskve?

"Čudo Visle" odlučilo je sudbinom Evrope. Ali zemlja - spašena "in extremis" - posve je opustošena. Bijeda je beskrajna. Epidemije

se šire u istočnim pokrajinama, koje su najviše pretrpjele. Svećenici i redovnici ubijaju se od posla. Da li je to čas, da čovjek misli na sebe? Treba izdržati do kraja, pa, ako ustreba, i pasti kao dobar vojnik! Ne, ne optužujmo poglavare oca Maksimilijana da nisu vodili brige o njemu u to vrijeme skrajnje bijede, kako bi trebalo i kako bi oni sigurno htjeli. S druge strane, zar ne znamo, da je to bolesnik, koji se nikada ne tuži?

Profesori su inače prijeko potrebni. U Poljskoj su za četiri godine rata njihovi redovi vrlo prorijeđeni. Ovaj vatreni mladi redovnik, uništen od vrućice - koja njemu osobno ulijeva upravo ružičaste nade - ne može biti nego posve "spreman na poslušnost".

Nu njega posao toliko ne uništava. Duša mu trpi mnogo okrutnije boli. Na povratku se nadao, da će oduševiti za svoje djelo - zapravo djelo Bezgrešne - sve samostane, svu svoju braću. Međutim - oni su slegli ramenima. Najprije su ga slušali sažalnim smiješkom, zatim su mu se među sobom rugali i podsmjehivali. Nazivali su ga gnjavatorom i sanjarom. "Ecce somniator venit...tj. Evo dolazi sanjar". Pronašli su za nj sočniji nadimak, koji će dugo nositi: "Pekmez"! Mladi redovnik je polako hodao, teško disao i izbjegavao svaki nagli pokret, koji bi bio mogao brouzorčiti, da krvari. On - inače vrlo živog temperamenta - bio je vrlo strpljiv i upravo poslovične blagosti. Time je zaslužio onaj nadimak. Jedan svjetovnjak priča, kako se neki redovnik pred njim izrugivao ocu Maksimilijanu. Upozorio ga je, neka ga pozornije promatra, kako se lagano kreće za vrijeme Mise pred oltarom. Uz to

je oponašao njegove kretnje i nazivao ga samo nadimkom "pekmez".

Bijedni Otac nije ništa govorio, ali je bolno trpio. Ovo teško iskustvo ne će biti uzaludno. Kasnije će on biti prema bolesnicima nježan bez granica. O tome sam sabrala više dirljivih svjedočanstava. I kad je blagajna bila gotovo prazna, dragi bolesnici nisu nikada ničim oskudijevali. Bio je neizrecivo popustljiv prema njihovim mušicama. "Bolji od majke" rekao je jedan brat suznih očiju.

Treba se uživjeti u njihovo stanje, treba ih razumjeti - govorio je braći bolničarima. S bolesnicima je postupao kao sa svojim najboljim suradnicima.

Nisu samo njegove kretnje bile predmet smijeha i kritike. Zamjeravali su mu naprosto to, što se razlikuje od drugih. Svi su sveci žrtve zlog postupka. Oni ulaze u naš mirni život kao štap u mravinjak. Nehotično, a kadkaka i nesvijesno, oni nas sile na izvjesne, malo neugodne, ispite savjesti. Zavjet siromaštva? Mi se već s njime nekako nagodimo! Čemu služe "restrictiones mentales"? Da, da! Ali "pekmez" vas zbunjuje pravilom iz drugog doba.. Vi pušite. Je li grijeh pušiti? Ne, nije! Poglavari vam to dopuštaju. Ali... on vam za čas izračuna, koliko zloty godišnje vi bacate u dim i sve ono, što bi se tim novcem moglo učiniti. Ako ništa i ne kaže, svejedno vas se neugodno doima, kad vas u toj zgodi promatra svojim mirnim i prodornim očima. Scandalum ambulans - i gotovo! Da se obranimo, što nam preostaje nego opasno oružje, da mu se narugamo?

Činjenica je, da su s njime postupali

u Krakowu kao s abnormalnim čovjekom. Smatrali su ga onim, što znači: minus habens. Jednog dana, dok je bio u Grodnu sav zauzet svojim poslom, dotrči jedan brat, da to vidi. Zapanjen djelom, izjavi pred braćom: "Tko bi reka? Za vrijeme studija bio je tako ograničen i nespretan"! Otac se Maksimilijan sav zacrvenio, ali nije rekao ni riječi. Je li tada pomislio na riječi svetoga Pavla: "Nos stulti propter Christum"? Svojim titulama i znanjem on se nije služio za drugo, nego da pridobije duše. Nije mu bilo stalo do slave i ugleda. Pustio ih je, da govore. Mnogi od njegove braće malo drže do njega, a nitko i ne pomišlja i ne sluti, da se on penje do oltara.

Pod konac 1919. ponovno je teško oboli o. Vrućica se penjala do 4o. stupnjeva. "Nitko ga nije posjećivao" - izjavljuje brat Bombrys iz istog samostana. Bez sumnje su se bojali zaraze.

Taj isti brat dao nam je opis njegove sobe. "Tu je bio jedan ormar i stari krevet sa slamnjačom, koja je bila toliko trošna, da je svuda propadala. Izgledala je kao jasle. Do postelje na ormaru bio je malen kip Bezgrešne. U uglu se nalazio pisaći stol i na njemu dvije slike nedavno beatificiranih svetaca: svete Terezije od Maloga Isusa i Geme Galgani".

Njegovo zdravlje je bilo toliko slabo, da su ga konačno poslali u lječilište Zakopane. Tu se vrlo brzo snašao. Neki odjeli sanatorija bili su bez ikakve duhovne utjehe. S njima su upravljali ljudi, posve neprijateljski raspoloženi prema svećenstvu. Paviljom od marališta za prvu univerzitetsku pomoć bio je

prava tvrđava bezvjerstva. Jednog dana otac Maksimilijan stavi u džep svoje "naboje", pogleda kip Bezgrešne i zaputi se onamo u šetnju. Tamo je bila samo jedna studentica praktična kršćanka. U potresnom izvještaju pripovijeda nam ona sve "etape" kampanje. Odmah, čim smo ga prvi put vidjeli, primijetili smo neodoljiv izraz lica. Mladi je redovnik posjedovao neki privlačiv čar. Uspio je odmah, te su ga studenti pozvali, da održi par predavanja. Ta u sanatoriju je koji puta tako dosadno! On drugo nije ni želio!

Studentica, o kojoj je riječ, bila je tako prikovana uz krevet, da nije mogla na njegova predavanja. Zato je molila kolege, da joj sve potanko pripovijedaju. Svi su složno priznavali, da je mladi otac izvanredno inteligentan. "Zdenac učenosti" - govorili su. Uz to je znao čovjeka tako uvjeriti, da su oni, koji se nisu htjeli uvjeriti, izbjegavali njegovu prisutnost. "On je znao govoriti svakome upravo ono, što je trebalo. Imao je dar, da dosegne nevjernike".

Samo par dana kasnije četiri se slobodna mislioca javno obratiše. Mnogi drugi pođoše na ispovijed... Među najrevnijim slušateljima njegovih predavanja bio je neki mladi student medicine u Tarnowu, porijeklom Židov. On se iz dana u dan osjećao sve slabijim, pa je jednog dana izjavio ocu Maksimilijanu, da je to zadnji put, što mu dolazi na predavanja. Osjeća, da više ne može, snaga ga izdaje. Otac mu obeća, da će ga posjećivati. Na posjeti teškim bolesnicima bili su zabranjeni. Što je učinio ovaj "stručnjak nemogućnosti"? Kad su ga obavijestili, da umire, pošao je jednostavno k njemu. Zamolio ga je, da ga pokrsti. Otac Maksimilijan, sav blažen, podijeli mu sakramenat svetoga krsta, posljednju pomast i popudbinu, a o vrat mu objesi čudotvornu medaljicu. Bolesnik je bio presretan. Jedna mu je misao mutila njegovu sreću. Bojao se dolaska svoje majke, koja je bila fanatična Židovka. "Budi miran, dijete moje, - reče mu Otac Maksimilijan - ti ćeš biti prije u nebu". I doista, on je blago preminuo u 11 sati, a majka je stigla u podne. Uz mnogo vike i pogrda strgala mu je s vrata čudotvornu medaljicu. Po cijelom sanatoriju odjekivao je njezin jauk: "Vi ste mi ubili sina, vi ste mi ga oteli"!

To je bio neugodan događaj! Upravitelj sanatorija - vrlo uzbuđen - naloži ocu Maksimilijanu, da tamo više nikada ne dolazi. Slabo ga je poznavao. "Bezgrešna mi je dala snage, da se oduprem - piše otac Maksimilijan. - i ja odvratih, da u vrijeme posjeta smijem dolaziti kao i drugi".

On se ponovno vraćao. I druge je bolesnike obratio. Održavao je cijeli niz "apologetskih razgovora". Raspravljalo se o problemu Božje opstojnosti i o Kristovu Božanstvu. Mirni kao jaganjci, dotadašnji bezvjerci, kupovali su Novi Zavjet i neke druge knjige o istinama vjere, koje im je otac Maksimilijan preporučio, te ih počeše marljivo proučavati. Ovaj bolesni čovjek nije se zaustavio na pola puta. Izdržljivost u svakoj kušnji izrazita je crta njegova značaja. Kad je bio siguran za svoj rad, nikada nije popuštao. Izbačen kroz vrata, vraćao se kroz prozor! Možemo navesti više takovih "incidenata". Jednog dana bacio je oko na nekog protestantskog pastora Nieszawe. Raspravljajući s njim, tako ga je natjerao

u tjesnac, da mu je spomenuti pastor zatvorio vrata. Kako se morao začuditi, kad je vidio, da se ponovno pojavio.... penjući se po ljestvama na prozor!

- Htio bih vam odgovoriti na vaše prigovore - reče mirno mladi redovnik - Tekst kod Mateja o Petrovom primatu nije interpolacija. Dakle.." Kakav gnjavator - rekao je smješeći se jednom otac Cicchito! Kako dosadan čovjek - pomislio je bez sumnje pastor! Otac Maksimilijan bio je opasan protivnik, koji nije puštao plijena. Kad je on napao koju dušu, možete biti sigurni, da će je na koncu donijeti dobrom Pastiru kao ovčarski pas u potrazi za izgubljenim janjcima u trnju.....

U Zakopanima je djelovao samo u "određenim granicama po svetoj poslušnosti", održavajući točno propise dnevnoga reda. Dok je duge sate provodio u naslonjaču, imao je mnogo vremena za molitvu.

U pismu svom bratu - koje je pravi dragulj - otkriva svoju žarku dušu, gladnu za "uvijek više".

- Ovo što mi pišeš, očarava me - čitamo u njemu. Ako ispuniš sve svoje odluke, brzo ćeš postati svetac. Znaj, da se na tom putu ne smiješ zaustavljati. Qui sanctus est, sanctificetur adhuc! Tko je svet, n e k n a s t a v i , da se posvećuje i dalje! Što netko više prevali na tom putu, postaje svjesniji, kako je malo učinio u usporedbi s onim, što mu još treba učinit. Čim brže trči, to sve više opaža, kako je do tada sporo trčao. Sa svetim Franjom na umoru, moramo govoriti: "Počnimo raditi dobro..."

Zar ne bismo mogli reći, da je on isku san duhovni učitelj, a tek mu je 26 godina?! Zna točno reći....

- Tvoja pisma proizvode u meni čudan učinak - odgovara njegov brat. Kad s drugim razgovaram o svećeničkom idealu, čini mi se, da sam mu vrlo blizu. A kad ti pišeš, onda vidim, da sam na dnu ljestava. Doživljujem neku vrst prevare i zavaravanja. To je moje sebeljublje! Nu iza toga se ponizim i ponovno bacam se na posao.

Divne li bezazlenosti u onoga, koji se voli nazivati "brat Leon", a čija je jedina težnja bila sve do smrti slijediti stopu u stopu tog novog Sirotana.

Iz tog vremena imamo i drugih pisama upućenih ocu Maksimilijanu. Ona sama mnogo govore. Čitajući ih, posve i protiv svoje volje, pomišljam na glasovita vrata u krstionici sv. Ivana Lateranskog. Kad ih čuvar, sav ponosan, pokreće na njihovim stožerima, neizostavno i nepomjenljivo nadovezuje:

- Nije čudno, u n u t r a i m a s r e b r a !

Neka mi Bog oprosti, ali u većini pisama njegove subraće ne nalazim toga glasa, koji govori: "unutra ima srebra" Izgledaju (ne bih se usudila reći, koji su to), da gmižu po zemlji, prilagodivši se osrednjosti i ne vide ništa izvan svojih malih kolica. Oni se u svemu čuvaju, da ne "pretjeruju", čuvaju se svakog heroizma i traže samo jedno: mirno živjeti!

Izuzetak čine devet pisama oca Venancija, koji je umro 31. siječnja 1921. na glasu

svetosti. Ove stranice, koje je umirući u žur bi napisao, imaju neodoljivi prizvuk Duha. O- ni su se vidjeli samo par puta, ali njihove su se duše razumjele. "Ne znam zašto - piše otac Venancije - ali od prvog dana moje je sr ce bilo ispunjeno velikom ljubavlju prema Va- ma. Činilo mi se, da imamo iste težnje, isti polet, ma da me vi mnogo nadvisujete znanjem i napretkom u savršenosti...."

Ovaj redovnik bio je najbolji prijatelj oca Maksimilijana. Sve do svoje smrti soko- lio ga je u pismima punim svježine i duboke poniznosti. On je to sigurno činio još više onkraj groba, kad je mogao raditi "obadvjema rukama". O divne li suradnje svetaca, koji se iz neba i sa zemlje međusobno pomažu!

( )N( ) ( )
§ §
§

VIII "Zadana riječ,
sveta riječ"
Cvijet
se rascvjetao

Bilo ih je sedam, koji su se stavili pod zastavu Bezgrešne onog znamenitog dana 17. listopada 1917. Dvojica su preminuli smr- ću odabranika. A ostali?

Usudila bih se reći, da je samo otac Maksimilijan, vođa grupe, uzeo svoju posvetu doslovno, potpuno, bezuvjetno i neopozivo. Je li to uvredljiva kritika prema onima drugima? Nije! Može se reći da je u njihovu broju bilo svetih redovnika. Ali oni nisu imali tako ve- likog i žarkog oduševljenja kao mladi poljski redovnik. Kad je otputovao, njegova je zamisa o bila stavljena na kocku. A to nije ono, što je htio otac Maksimilijan, kad je osnovao Voj sku Bezgrešne.

Makar to zamaralo čitatelje, ne ćemo prestati ponavljati da je on bio čovjek veli- kih želja, da ga je doslovno proždirala želja za dušama. Za "objekt" je imao cijeli svijet. Ništa ga nije zadovoljavalo, što je bilo ma- nje od svega. To je bila osnovna karakteristi ka njegova značaja, tako da se njegove nakane, planovi i njegov rad ne mogu protumačiti nego u svjetlu te velebne vizije. On ne će reći nikada: "spasiti duše, nego "s v e duše". Kako je postojala opasnot, da to neki krivo

shvate, dajući toj izjavi samo prostorni smisao, nikad nije propustio nadodati: "one,koje su na ovoj zemlji, i one, koje će biti do konca svijeta". Držim, da je riječ "s v e" najčešće ulazila u njegov rječnik, pogotovo u njegovim pismima. Takve težnje može imati samo luđak ili svetac! Stoga nas ništa ne začuđuje, što su ga neki doista smatrali luđakom. U ono vrijeme njegove želje još nisu bile kadre, da izdrže kušnje vremena. Pravo će mu dati tek budućnost.

Svece bismo mogli nazvati neumoljivim realistima, koji riječima - pa i najjednostavnijim - pridaju sam njihov smisao, sadržaj i težinu. Ništa ne izgovaraju, ništa ne obećaju na laku ruku.... Oni strepe pred nedokučivom dubinom nekih prividno nejasnih izraza. Oni su pjesnici, a da toga i ne znaju - pravi gospodari riječi! Oni daju govoru svu njegovu izgubljenu plemenitost. U njihovim ustima najobičnije riječi postaju hvalospjev. Sestra voda, brat oganj, sestre grlice, brat vuk... Ako im se stvorovi pokoravaju, nije li to radi toga, što su im pronašli pravo ime?

Sve što sveci obećaju, sliči zakletvi. Oni se tome predaju posvema, shvaćajući doslovno. Koliko je duša ponavljalo i ponavlja svaki dan s malom Terezijom posvetu Beskrajnoj Ljubavi! A ipak rijetke su, koje shvaćaju ono, što govore, koje znadu, kamo bi došle, da ih Bog uhvati za riječ. Bilo ih je sedam, koji su obećali u maloj sobici u San Teodoru ,ali, mislim, da je samo otac Maksimilijan znao, što govori i na što se obvezuje.

Koja je bila njegova ideja vodilja? Što je htio?

Zadobiti za Krista : S V E duše - u C I J E L O M svijetu - do konca vremena -po Bezgrešnoj! Ni više ni manje!

Tko hoće cilj, hoće i sredstva! Tu ga vidimo kao čovjeka neumoljive logike, čovjeka koji sve zasniva na sigurnim teološkim temeljima. Bezgrešna je majka svake milosti. Daje nam Krista Spasitelja. Djeliteljica je svih Božjih darova i službena opunomoćenica Njegova milosrđa. - To je dosta, da se bezuvjetno prepustimo njezinu vodstvu. Kad postanemo njezino poslušno oruđe, ozvršit ćemo divne stvari! Čitajući te retke, vidimo, da su oni savršeno ispravni. Ali da ih doslovno shvatimo, da ih utjelovimo, da ih oživimo - treba nešto sasvim drugo! Svi dnevno molimo "Očenaš" (i brzo ga dokrajčimo), a toliki među svecima nisu mogli dalje nastaviti - zapanjeni već prvim riječima. Otac Maksimilijan je sve obuhvatio u četiri navedena izraza. On je pod njima shvaćao osvajanje svijeta! Ne, on nije htio osnovati pobožne bratovštine, premda je njegova Vojska Bezgrešne uzela službeni naziv "Pia Unio". On se nije htio ograničiti ni na franjevački Red. On je imao poglede široke kao Crkva! Po posveti Bezgrešnoj Vojska mora obasjati sve redovničke kongregacije, sve redove, svu djelatnost Katoličke Akcije, jer je njezina svrha, da dovede svako zvanje do najvišeg stupnja svetosti. Ne dajmo se, dakle, skučavati! Ništa ne ćemo razumjeti u djelu oca Maksimilijana, ako ne shvatimo taj ključni kamen u luku cijele njegove djelatnosti.

Ima još jedna stvar, koju moramo dobro naglasiti. Svi oni, koji opisuju njegov život, uzvisuju njegov silan aktivitet. On je doista

i bio, kako bi rekli Amerikanci, orijaš djelatnosti. Netko je s pravom napisao, da je njegovo djelo, najveće njegovo čudo. A ja ipak ne znam nikoga, tko bi bio manje "aktivist" od njega. Kad bi skolastička izreka, koja definira apostolat kao "puninu nutarnjeg života" - superabundantia contemplationis - trebala za sovju potvrdu dokaz, ovaj bi život bio dostatan, da je potvrdi. Otac je Maksimilijan uvijek branio prvenstvo duhovnog i nikad nije prestao opominjati svoje sinove i učenike, da se čuvaju od nejprepredenije hereze - aktivizma!

U programu Vojske Bezgrešne on navodi četiri sredstva, kojima se moraju služiti vitezovi naše Gospe. To su: primjer, molitva, trpljenje i rad. On ne prestaje ponavljati: Experto crede! - a to bolje postižemo, nego agilnošću. Djelo Bezgrešne mora biti procvat nutarnjega života. Živa voda, koja se prelijeva i plamen, koji se diže. (Bonum est diffusivum sui). Ako to nije, sve će biti samo obična karikatura, a možda još i gore - prava izdaja! Otac Maksimilijan ne će nikada opozvati te temeljne misli. Nikada mu vino uspjeha ne će zavrtjeti glavom. On to govori sada, on će to govoriti 2o godina kasnije, kad će grad Bezgrešne biti kao košnica, koja brujiod intenzivnog rada. Zapostaviti prvenstvo duhovnog, znači zapostaviti cijelo njegovo djelo!

Kako je ono započelo? Zbunjeni čitatelj ne vidi nikakve veze između ovog teškog bolesnika, koji upravo prima pneumothorax i uvoda u ovo poglavlje. Čas je da to rečemo. Prije odlaska u sanatorij otac Maksimilijan je zasijao u zemlju jedno gorušično zrno. Ono je bi-

lo tako sitno i tako skromno, da ga nije nitko ozbiljno ni primijetio. Oni, koji su ga zapazili - rugali su mu se.

O čemu se radi? U Krakovu je osnovao prvo društvo Vojske Bezgrešne. Najprije se bio obratio na svoju braću u samostanu. Ali tu nije imao uspjeha. Tada je pošao k "poganima" - želim reći, van, k puku! Jednom na mjeseca sastajali su se u dvorani nazvanoj "talijanska dvorana", a nalazila se uz samostan otaca Franjevaca. Broj se kandidata svakog dana povećavao. Svi su bili očarani tim mladim redovnikom djetinjeg izgleda, koji se smijašio govoreći o svojoj "nebeskoj majci" i bio ushićen time, što joj može služiti. Propovijedao je više svojom jednostavnom prisutnošću nego riječju.

Iz toga vremena imamo jedno jedincato predavanje, upravljeno kleru, od 15. studenog 1919. Taj je tekst u svakoj točci prava objava i zaslužio bi, da ga prevedemo u cjelosti. Njegova dominantna misao jest hvalospjev trpljenju - tom ognju, u kojem se zlato pročišćuje. On o tome govori s takvim zanosom, koji se ne može opisati. Taj je zanos moglo roditi samo iskustvo. Izvjesni su odlomci toliko divni, da ih se ne usuđujemo čitati među recima - iz straha, da nas ne bi dirnuli u živo. On se ne tuži, da ga ne razumiju i progone. On zna da tako mora biti. Jesu li progonstva u programu? Katkad - veli on - naše su nakane slabo shvaćene. Neki idu tako daleko, da nas kleveću. Ova nam progonstva ne dolaze samo od neprijatelja, nego i od dobrih i pobožnih osoba, čak na izgled svetih, a možda i od onih, koje su upisane u Vojsku Bezgrešne...

Nema ništa bolnije - nastavlja dalje - nego promatrati ove osobe, kako nam postavljaju za preke na putove, a ne žele inače drugo nego slavu Božju. Trude se da poruše ono, što smo mi sagradili i nastoje, da odvrate od nas druge duše. Dobro! Ako je sve protiv nas, što nam ostaje? Tko će biti svjetionik u mraku, busola na pučini? Odgovor je jasan! Sveta poslušnost, po kojoj se očituje volja Bezgrešne. Moji bi se straješine mogli prevariti. A ja? Slušajući, ja se ne varam! Ako mi poslušnost danas kaže "da" sutra "ne", ja ću danas činiti, a sutra više ne ću. Tako postupajući nikad ne ću moći kazati: Prevario sam se! Slušajući, on se ne može prevariti. A njegovi starješine? Videći ga tako poslušna, ne će li se malo zamisliti?

Nemojte misliti, da je bio ogorčen, dok je gledao, kako mu se toliko protive i prigovaraju. Ima svetih duša, koje nose vidljive krune mučeništva. On ne! S veseljem, čistim franjevačkim veseljem, prigrlio je svoju sestru patnju. "Sve su te kušnje - govorio je - vrlo korisne, potrebne i nenadoknadive kao talionica, da se u njoj pročisti zlato". One nisu samo korisne, nego i poželjne!

Kad milost ispuni naša srca, ona u njima budi težnju, da trpe, da trpimo bez granica, da se ponizimo i da nas preziru, da patnjom posvjedočimo, koliko ljubimo svoga nebeskoga Oca i svoju dragu Majku - Bezgrešnu. Patnja je škola ljubavi"!

On je prošao sve razrede u toj školi, u u kojoj je stekao znanje svetaca, znanje križa!

- Mi ćemo učiniti mnogo više - nastavlja

on - ako uronimo u vanjske i unutarnje tmine, ako smo puni žalosti, iznemogli do dna, bez i kakve utjehe, progonjeni na svakom koraku, posred stalnih neuspjeha, napušteni od svih, ako nas okolina ismjehuje, izruguje kao Isusa na križu - ali samo u tom slučaju, ako molimo za one, koji nas progone, i nastojimo svim sredstvima, da ih po Bezgrešnoj dovedemo k Bogu..." Radi se prije svega o želji - želji bez granica!

- Nakon naše smrti Bezgrešna će popuniti naše djelo. Tada ćemo moći pomoći mnogo više, nego što to možemo ovdje na zemlji, gdje moramo toliko paziti, da sami ne padnemo, dok drugima pružamo ruku..."

Ne smije nas, dakle, boljeti, ako ovdje dolje ne vidimo plodova svoga rada. Možda je volja Božja, da žanjemo nakon smrti".

Sjetimo se, da to govori mladi čovjek. Tek mu je 25 godina, a govori kao meritorni učitelj. Groznica ga je već posve istrošila i za koji mjesec dana, on bi imao past... Samo duša takve snage može poduzeti velike stvari.

o o
o

Njegov je apostolat vrlo težak. Osjeća se bolje, ali nije ozdravio. Starješine dopuštaju, da se povrati u Krakov i da ponovno preuzme svoj posao. Tada počinje nova etapa, koju je tako dugo željkovao.

Novi članovi Vojske Bezgrešne sve više pridolaze i "talijanska" dvorana postaje premalena. S druge strane mnogo ih stanuje u pred-

gradu, pa ne mogu redovito dolaziti. Radi toga se sami tuže. Treba,dakle, čim prije osnovati centar povezanosti - skromno glasilo, jedan listić!

Starješine u tome ne vide ništa zlo.Pater, nađite fond. Samostan je siromašan. On tu ne može pomoći!

Ako su mislili, da će ga srušiti na taj način, da mu uskrate svaku pomoć, onda ga nisu poznavali. Za ljubav prema Bezgrešnoj otac se Maksimilijan odluči, da prosi.

To mu je bilo neiskazano teško - priznao je jednoga dana. Tri puta se povukao, prije nego što je pokucao na prva vrata. Tri puta se prisilio. Boreći se sam sobom, crven od stida, zamolio je nešto novaca za svrhu, koja je izgledala posve neodređena i neostvariva. Neki darežljivi svećenik u Krakovu bila je njegova prva žrtva. K tome nešto milostinje i doprinosa članova Vojske Bezgrešne, koji su i sami bili od reda siromasi, - pokrilo je troškove prvog broja. Izišao je u siječnju 1922., dakle u času, kad su mnogi veliki listovi propadali.Bio je siromašan, skroman, bez korica, a uredništvo ga je popratilo ovim riječima: "Budući da nemamo nikakva fonda, ne možemo jamčiti svojim čitateljima, da ćemo im redovito slati list".

Imao je zvučan naziv: "Vitez Bezgrešne". Jadni otac nije uopće imao suradnika. Prvi broj popunio je sam. Činjenica je, da nije imao književnog talenta u običnom smislu riječi. Ali je zato imao nešto bolje: stil prozirne jasnoće, riječ, koja uvijek točno pogađa i sveti plamen, koji uvijek zahvaća. Što smetaju sve zapreke?

Predao je u štampu i drugi broj. Deval-

vacija je išla svojim tokom. Kad je trebalo isplatiti tiskaru, nije imao - ni pare!

Otac gvardijan je slegao ramenima. On je to predvidio. "Eto drago dijete, što znači jurišati lopatom na mjesec! (Poljska poslovica). Izvucite se sami, kako znate! Samostan ne smijete kompromitirati".

Tada je Bezgrešna direktno posredovala. - Nakon mise na oltaru svete Djevice siromašni je urednik našao jedan omot. U njemu je bilo baš toliko novaca, koliko je trebalo, da isplati tiskaru. Nevještom rukom na papiriću bile su ispisane ove riječi: "Za moju dragu Majku - Bezgrešnu"!

Odmah je potrčao ocu gvardijanu. Svi su se začudili! Stvari su se podudarale i previše očito, a da bi se tko usudio o njima raspravljati. Otac gvardijan dopusti, da upotrebi novac.

Poslije toga bio je razvoj malog modrog lista neprekidno čudo. Da i nije bilo toliko očiglednih koincidencija, sve te sitne činjenice povezane među sobom pružile bi neoboriv dokaz o direktnoj intervenciji Providnosti. Značajna stvar! Na dno jedne kutije od kartona, koja je imala služiti kao neka blagajna, otac je Maksimilijan stavio sličicu bl Kotolenga i prozvao ga svojim"blagajnikom ". Izgleda, da je to ovaj rado prihvaio. Osnivač "Male Kuće" nije se osjećao tuđincem u tom čudnom uredništvu, gdje se nikada nije mislilo na sutra, nego kako bi se što više ostvarilo danas. (Providnost će već pomoći" - bila je lozinka).

Neki znanac, koji ga je dobro poznavao

rekao je jednog dana: "U životu oca Maksimilijana dva su čuda, koja bi morala dostajati, da ga proglase svecem. Imao je samo četvrtinu pluća. Zatim njegovo djelo! Počeo je ni od čega, išao je naprijed protiv svakog zdravog razuma. Nikad nitko nije ništa razumio. Ni on sam! On se baš time ponosio. Nije li mu dostajala "Bezgrešna"? Neka to bude njezina tajna!

Razumije se, da njegova subraća nisu bila time oduševljena. Ludi pothvat bio je jedan dokaz više, da tom dobričini "nije u glavi sve u redu". Neki su čak bili otvoreno neprijateljski raspoloženi prema njemu. "Nije u duhu našeg svetog oca Franje izdavati listove - povikao je jednog dana jedan od njih, - nego propovijedati i ispovijedati"!

Polako mnogopoštovani oče! Je li sveti Franjo putovao željeznicom, automobilom, avijonom? Jesu li postojale tiskare u njegovo vrijeme? Po zdravoj logici, ne bi li trebalo izbaciti iz vašeg samostana sve listove i revije? Je li za nas razborito zasjesti na "trecento" kao u udobni naslonjač?

Otac Maksimilijan nije odvratio ništa. Pustio je, da prođe oluja, zatim je pošao star ješinama i iznova tražio, da mu odobre.

Ovaj se put više nije radilo o nekoj malenkosti, nego o tome, da se kupi tiskarski stroj. Bio je doduše stroj starog tipa, ali šta smeta? U godini dana promijenili smo pet puta tiskaru, a to nas upropašćuje.

Otac Provincijal odgovori kao obično. Dopuštam, ali za novac se pobrinite, kako znate.

Otac Maksimilijan nije imao ni pare. Što će učiniti? Platio je on to svojom osobom - kao i uvijek. Kad sveci čine čudesa, obično ne znamo, koliko ih to stoji.

U Krakov je bio upravo stigao jedan otac iz Amerike, koji je došao, da vidi "uskrslu Poljsku". Jednoga dana oci su ga htjeli zabaviti na račun našeg jadnog urednika. Neki subrat je stao kritizirati njegov list, za koga se izrazio, da je tako "neugledan, beznačajan i na niskom stupnju". Drugi nadoda smijući se, da taj dobričina želi s takvim listom osvojiti "cio svijet". Treći mu povjeri, oponašajući porugljivo oca Maksimilijana, da taj dobričina već sada sanja o tiskari. Kolike li lakrdije! Kupiti tiskaru bez i jedne pare! Na dug!

Otac se Maksimilijan nije branio. Nije se pokazao zlovoljnim. Oborio je oči, ruku stavio na usta i šutio.....

To je bio njegov značajan stav. Na izgled miran, a dirnut u živac. S rukom na ustima, jer želi zapriječiti, da mu ne izmakne koja nestrpljiva riječ.

Taj način zabave nije se ni najmanje svidio našem ocu iz Amerike. On je došao iz Sjedinjeih Država i "lude" ideje oca Maksimilijana nisu ga smele. Naprotiv, to ga je ponukalo, da izrazi, što misli o tome. Kakvo je to zlo kupiti tiskarski stroj? On bi učinio isto tako. "A vi, moji dragi oci, umjesto, da mu se rugate, pametnije biste učinili, da ga pomognete, pa da mu platite stroj"!

Usred ledene šutnje okrene se on ocu

Maksimilijanu i zbunjen više nego ikada, reče: "Za početak evo mali doprinos"! - i pred svima njima pruži mu ček na loo dolara. U ono vrijeme, to je bila svota!

Tako je otac Maksimilijan uspio nabaviti stari tiskarski stroj od sestara Božanskog Milosrđa u Lagiewniki kod Krakova,

Nu u samostanu ga više nisu mogli podnositi. U kuću je unosio previše nemira, previše buke. Dobri, stari oci, navikli na mali, mirni život, nisu više mogli izdržati. Starješine su strepili pred njihovim trajnim žalbama. Oni su znali, što znači poslušnost. Preko njih se morala očitovati volja Bezgrešne. Neugodna situacija! Trebalo je to dokrajčiti! Tražili su mjesto, kamo bi ga mogli smjestiti.

Našli su ga. Grodno - na drugom kraju Poljske. Samostan je dosta u trošnom stanju. U njemu valjda ne će nitko tome prigovoriti. Za razlog su naveli, da će mu to biti povoljno za zdravlje. To je stari orijentalni grad u opadanju. Jadni se vitez Bezgrešne našao kao u šipražju. Nu zato će oni u Krakovu odahnuti....

Iznenadit će nas koji put u pismima ova bolna jadikovka oca Maksimilijana: "O Krakove, Krakove"!

Samo Bog zna, koliko je trpio radi toga. Ali to je bio dobitak i za njegovo tijelo i za njegovu dušu.

Ono, što mu je iz duše istrglo bolnu jadikovku, nije sigurno bila njegova muka.

Više ga je boljelo to, što je vidio tolike duše, pozvane na savršenost, kako tonu u osrednji život. Mnogo je trpio radi toga, jer je Božja stvar bila stavljena na kocku.

? . ? . ?
? ?

IX

Grodno
Tajna
čudesnog ribolova

Sveci posjeduju vještinu, da izazovu čudesa, koja izmiču našem kratkovidnom pogledu. Njihov je račun vrlo jednostavan. Oni čine sve, što mogu, a kad ne mogu dalje, jer su iscrpli sve svoje snage, prestanu smišljati, pa kažu: "Gospodine, sada je na tebi red. Ja više ne mogu". Nije li to način, da se pred zid stavi neizmjerna ljubav?

Otac Maksimilijan, koji posjeduje lukavost sveca, uputio se, da osvaja svijet bez ičega, osim svetosti. On teži jedino za tim, da do kraja istroši ono malo snage, koja mu preostaje. On želi, da se svaki čas njegova života i svaka kaplja krvi pretvori u zahvalnu žrtvu, pa onda, da pusti Bezgrešnu, neka ona radi. "Majko, ja činim sve, što na me spada, a ti ćeš sigurno dobro izvesti ono, što spada na te". Kako je na taj način ne bi uhvatio za riječ!

Jednog dana, za vrijeme bolesti, zamo-

lio je, da njegove naočale i uru stave do ki
pa Bezgrešne. Mislili su, da bunca. Tada im
je to protumačio, smiješeći se. "Moje naoča-
le, to su moje oči, moje misli, moje djelo.
Ura, to je vrijeme, koje mi još preostaje.
Sve to pripada samo njoj. Meni više ne! Ja
sam joj sve predao. Zar onda nije potrebno,
da ona s tim raspolaže, kako joj se svidi?

On je želio jedino to, da bude oruđe
u njezinim rukama. On je to učinio. Vrlo je
brzo naučio, kako se i "ništa" može učiniti
plodnim. Svetoj Djevici se ništa toliko ne
dopada kao skromno oruđe.

U Grodnu, gradu slavne prošlosti i ni-
kakve sadašnjosti, udovoljili su mu u svemu.
Za odskočnu dasku nije imao ništa osim odo-
brenja svojih starješina. Morao je početi
od - ništa. Za pomoć jedan brat i jedan
aspirant. Prvi, brat Albert Olszakowski, um-
rije - na poslu od premorenosti! Otac će ga
Maksimilijan često zazivati kao jednog od svo
jih "nebeskih pomoćnika".

Kad je došao tamo, samostan u Grodnu
bio je u potpunom mrtvilu. Pustili su ga, neka
radi, ali kod starijih redovnika nije našao
ni podrške ni razumijevanja. Samo dobri otac
Fordon, gvardijan, dao se malo po malo pridо
biti za njegovu stvar i završio je kao jedan
od dragocjenih pomoćnika. To je bio još jedan
bolesnik - sušičav, koji se pridružio nebe-
skoj ekipi, da s njome radi.

Kuća je bila velika. Za potrebe skrom
nog listića dali su tri sobice. U prvoj su
smjestili "upravu". Druga se zvala "tiskara",
a treća je služila za ekspediciju lista. Ured

ništvo se nalazilo u sobici oca Maksimilijana.
Cijeli je pod bio pokriven novinama i listovi
ma, jer nije bilo ni ormara ni polica.

Za sto dolara kupljeni stroj bio je
stara"baka" - s ručnim pogonom. Trebalo je
60.000 okretaja, da otisne 5.000 primjeraka
lista. Tolika je bila naklada! Sav "personal"
bio je na poslu od jutra do večeri, a često i
od večeri do jutra. Bio je to vrlo naporan po
sao, jer je trebalo biti zgrbljen više sati.
Sjećam se jednog brata, koji mi je priznao, da
katkada zbilja "više nije mogao", i da je "
'svaka minuta bila kao sat".

Otac je Maksimilijan radio kao i drugi.
Često mnogo više nego drugi, jer nije bio o-
slobođen ni bilo koje druge samostanske dužno
sti. Morao je ispovijedati kao i ostali oci,
satima i satima. Svoju novinarsku odsutnost
morao je iskupljivati točno vršeći svoje dru-
ge dužnosti. Često su ga slali bolesnicima u
sela, odakle se vraćao tek navečer - vrlo iz=
moren - pošto je prevalio više kilometara na
traljavim kolima. Braća nisu smjela raditi u
tiskari, prije nego su svršila ostale svoje
poslove. Oni su meli, cijepali drva, pospremа
li ocima sobe. Hrana je bila posve nedostatna.
Samostanska blagajna gotovo prazna. Novac li-
sta je služio samo, da se poveća naklada i u-
savrše strojevi. O radnicima se nije vodilo
računa!

Otac Maksimilijan nije bio bez milosr-
đa. Niti je on mislio da dobitak! Braća, obu-
zeta svetim zanosom, molila su ga, neka ih ne
štedi, jer se i oni "žele istrošiti iz ljuba-
vi prema presvetoj Djevici". Povijest ovih
čudesnih početaka prikazuje nam oca Maksimili

jana kao neodoljivi magnet. On propovijeda sa mo primjerom, ali to je sasvim dosta! Heroizam je zarazan. Samo prvi korak mnogo stoji!

Naskoro prispije novi brat. Došao je s izvjesnom bojažljivošću. Pri dolasku mu je re kao otac Provincijal, da ide raditi s najvećim gnjavatorom, koji je ikada postojao. Upravo fra Gabriješu dugujemo ove uspomene.

Pet tisuća primjeraka naklade je brzo razgrabljeno! Devalvacija se nastavlja. Prihodi su oskudni. Nije važno! Radna snaga ništa ne stoji, a mala je grupa imala samo jednu težnju- povećati nakladu!

Svaki mjesec, kad bi stizale nove narudžbe, odlazili bi ocu Uredniku i molili ga, da im dopusti još jedan mali napor više... Otac ganut do suza, blago se opirao, a zatim bi napisao ocu Provincijalu pismo, da odobri veću nakladu. Jedan od braće potrčao bi sav sretan s pismom na poštu, a tri dana kasnije otac je izvijestio: Dobro, djeco moja! Na posao!

Nakon toga bi oduzimali još koji sat snu. Navečer je bilo malo više boli u ledima. Krvarenje bi bilo malo jače. Samo to....

Otac Maksimilijan je pisao gotovo sve članke. Pisani su u žurbi, u "ukradeno vrijeme" tj. noću. Kadkada je bio prisiljen, da piše jedne, dok su se drugi već tiskali. Suradnici su bili rijetki i osrednji. Uspjeh, dakle lista treba pripisati isključivo samo njemu. Uz taj posao otac Maksimilijan je radio kao običan radnik, upirući sate pedal stroja i okrećući famozni kotač.

Novinar nije bio. Ono, što frapira u

njegovim člancima, jest logika i jednostavnost. Tajna njegova uspjeha - jest unutarnji plamen, od kojega sam izgara, i njegova bezgranična i neiskazana ljubav prema Bezgrešnoj. Svi su u svoje vrijeme zaljubljeni pjesnici. Kad počne o njoj govoriti, on i ne znajući nalazi živah ne i žarke riječi.....

U času kad su mnogi listovi propadali, "Vitez Bezgrešne" je iz mjeseca u mjesec povećavao svoju nakladu. Uza sve to nije bilo moguće zadovoljiti sve narudžbe. Oduševljeni čitaoci molili su, da im se pošalju stari brojevi. Mnogi su zaklinjali, neka ih bar posude, "da ih mogu prepisati".

Većina čitalaca bila je iz redova jednostavnog puka. Otac Maksimilijan nije pisao za visoko naobražene ljude. Čudno je, da se taj mladi redovnik s dva doktorata znao tako dobro prilagoditi potrebama običnog puka i pisati tako jasno. Njegovi kratki članci u obliku razgovora pravi su uzori ove vrste. "Vitez Bezgrešne" pružao je privlačivom formom solidnu vjersku nauku, produbljivao marijansku pobožnost, koja je tako draga srcima Poljaka i pripremao posvemašnu posvetu Bezgrešnoj. To je uostalom bio cilj, radi kojega je postojala Vojska Bezgrešne.

Na kojim je financijskim temeljima počivao ovaj list, koji se bez prestanka povećavao? Bez oklijevanja odgovara: Tražite najprije mirnim pouzdanjem kraljevstvo Božje, a sve ostalo će vam se nadodati. Jest, svetac je provocatio ambulans - pravi izazov Bogu. "Gospodine, ti si to zaista rekao. Dobro, ja te hvatam za riječ. Ti to moraš izvršiti."

U početku su list slali svakome badava.

Jasno, takvih pretplatnika nikada ne manjka! Braća su se toga malo plašila, ali otac Maksimilijan se nije htio odreći ovog načina "propagande". On se potpuno pouzdavao u svoje čitatelje. Razumije se, da je na taj način obvezao njihove savjesti. On piše: "List šaljemo rado i svima onima, koji ne mogu baš ništa pridonijeti za djelo Bezgrešne, pa i onima, koji bi u tom slučaju morali sebi nešto prikratiti...." Hitac je pogodio! Najednom su stala stizati ovakva pisma: "Odričem se duhana, da uzmognem platiti svoju pretplatu, pa i za mog susjeda, koji je bezvjerac"..... "Nakon velike Mise običavao sam poći u gostionicu. Ne ću više ići. Tih nekoliko novčića poklanjam Bezgrešnoj...." "Umjesto da kupim neke stvarčice, šaljem vam ovaj novac, koji će vam omogućiti, da drugima list šaljete badava...." Svojom neprevarljivom slutnjom otac je Maksimilijan točno pogodio:..... u svakom narodu ima nedokučivih zaliha velikodušnosti. Da tu svoju velikodušnost očituje, treba samo pokazati, koliko se pouzdanjemo u Njega!

I radnik i seljak prepoznao je sebe u tim redovnicima, seljačkim sinovima, koji tako zanosno rade na slavu Bezgrešne. Otac je Maksimilijan pogodio, kad je stao objavljivati fotografije, koje prikazuju braću u redovničkim odijelima za strojevima, kako spremaju list. To je izazvalo pravu revoluciju. Do toga dana je većina dobrog puka mislila, da redovnik cio dan samo moli i da nema nikakve veze s radničkim životom. Najednom su se stali javljati kandidati, ali uz uvjet, da mogu raditi s ocem Maksimilijanom. Situacija je postala delikatna. Novo vino stavljalo je u o-

pasnost stare mješine, da ih ne raznese. Mislim time reći, da ne pokopa stare samostanske običaje i navike... Otac Maksimilijan je stajao pred novom formom redovničkog života, koja vrlo dobro pristaje potrebama apostolata u današnjem vijeku - b r a ć a r e d o v n i c i u r a d n i č k o m s v i j e t u.

Na sreću starješine nisu predviđali budućnosti, jer bi se neki jamačno preplašili. Gorušično zrno raslo je polako, ali snažno. "Imamo li pravo odbijati kandidate zato, što postavljaju uvjet, da rade s tim tikvanom ocem Maksimilijanom?" - pitali su se sa zebnjom poglavari. Oni su bili dobri redovnici i zato im se misao, da odbiju neko zvanje činila zločinom. Kad bi taj dobri otac preuzeo na se odgovornost! Ali on ne će! On piše: "Ja ću samo slijepo izvršivati sve vaše želje, jer mi one očituju volju Bezgrešne". Koliko im ja da zadaje taj čovjek! Protiviti se - to bi bilo lako. Ali zapriječiti možda planove Bezgrešne, tko bi se to usudio?

- Pustimo ga, neka radi neko vrijeme. Kasnije ćemo već vidjeti" - govorili su neki. Ali kasnije će biti prekasno! Grad Bezgrešne sa 7oo braće ne će se moći likvidirati jednim pokretom ruke. Listovi, koji dosižu milijunsku nakladu ne će htjeti slušati kao brat vratar! Dobri oci, a posebno oni, koji su ga omalovažavali, bit će jednoga dana potpuno svladani djelom tog "sanjara", koji se takmiči s najmodernijim industrijskim poduzećima i koji se sav žari od ljubavi. Savršeni radnik specijalista u redovničkom odijelu, koji potpuno proživljava i ostvaruje svoj zavjet. Što ima čudnije od toga, što novije, što suvremenije?

Preživjeli feudalni sustav stvorio je u Poljskoj jaz između otaca i braće - laika. Ove su smatrali nečim nižim; obavljali su teže poslove i živjeli odvojeno. To nije bila zamisao svetoga Franje. On je sam bio jednostavan brat. Vraćajući se počecima, otac je Maksimilijan otkrivao izvanrednu shodnost djela i misli Siromana. Nije li trebalo dokinuti razlike? U današnje vrijeme, kad je promaknuće radničke klase gotova činjenica, nije li hitno potrebno, da joj dademo pravi smjer? J e r p r a v i n a p r e d a k j e d u h o v n e n a r a v i i l i g a u o p ć e n e m a !

Otac Maksimilijan nije se nikada mrgodio na napredak. On je imao smisla za sadašnjicu kao malo tko od njegovih suvremenika. Znao je, da će braća redovnici, posvećeni Bezgrešnoj, gorljivi radnici i apostoli, izvršiti jednog dana silnu zadaću u radničkom svijetu, koji se upravo kada i da dvije religije, dvije mistike, raspravljaju bez smilovanja: Ona Kristova i ona novog Prometeja! Vojska Bezgrešne, koju otac Maksimilijan stvara, imat će možda jednog dana odlučnu riječ u toj borbi. Cunctas haereses s o l a interemisti! Nije li Marija dokrajčila sve zablude?

Otac Maksimilijan bio je neuporediv odgojitelj. Njegov genij razbio je ponešto sklerotične redove samostanskog života. Brat je promaknut na ulogu prvog reda, koji su do toga dana pridržavali oci za sebe. Tu je ulogu pružala braći potpuna posveta Bezgrešnoj. Provodeći ovo otac se Maksimilijan naprosto vraćao počecima - nakani Osnivača - čije su "demokratske" ideje proizvele pravu revoluciju u ono doba. Uostalom, mnoge ga osobine približuju Siro

tanu: njegova žarka ljubav prema siromaštvu, ž želja za mučeništvom, herojska poslušnost i beskrajna ljubav. Njome on osvaja srca. Kako on zna ljubiti svoju "malu djecu" - braću! Po stoji više fotografija, koje ga prikazuju s njima. Oni ga slušaju, gutaju svaku riječ, tiskaju se oko njega, kao pilići oko kvočke. Uvijek su se mogli obratiti na njega. Ma da prezaposlen, on je znao gotovo svakog dana pisati jednom skrupuloznom bratu pisma preko šest stranica. Uvijek - u svako doba, pa i noću - mogli su bez straha pokucati na njegova vrata. A s kakvom je ljubavlju primao "svoje zalutale ovce, izgubljene sinove"! Kakvo čudo ako su zvanja bila mnogobrojna! Ali je dobro pazio, koga pušta službi Bezgrešne. Izabirao je i posve mirno odbijao njemu toliko potrebne tehničke, kvalificirane radnike, čim je primijetio, da njihove nakane nisu dovoljno čiste. On je tražio sve ili ništa. Polovičare nije primao!

Medjutim su u Grodnu dobri, stari redovnici mrmljali. Tko je ikada vidio običnu braću na tako važnim mjestima? Da budu ravnopravni s ostalima? Da preuzimaju njihovu odgovornost? Ta svijet je postavljen naglavce! Konačno, što da se radi s tolikim zvanjima? Ne zahtijeva li razbor neki izvjestan omjer otaca i braće? Lako ih je primati. Ali, ako tvoje djelo oče Maksimilijane, propadne, što ćemo mi učiniti s njima, kad oni ostare? A mise, kojima ćemo biti zaduženi, kad oni stanu umirati.....? Ne bi li bilo bolje, da se jednostavni radnici više ne primaju?

Otac je Maksimilijan na sve ove prigovore imao samo jedan odgovor. Da netko bude

dostojan raditi za Bezgrešnu, mora biti posvećen. Radije bi obustavio list, nego ga povjerio u ruke mlakima. Istina je, da suvremeni apostolat zahtijeva moderni aparat, ali uz uvjet, da se spasi prvenstvo duha. Djelo Bezgrešne ne smije biti obično izdavačko poduzeće, ma da je savršeno poduzeće, prema svim zahtjevima moderne tehnike. Ono mora biti neizmjerno više od toga!

Što treba izvršiti? Jednostavno ovo skromno i ponizno izvesti posvetu radničkog svijeta i to današnjeg i sutrašnjeg. Cilj je: duhovno uzdignuti radnika! Čovječanstvo napreduje u stisnutoj falangi. Zanosne predvodnike slijede zbijene mase. Oni su duhovni vrhunci, koji ravnaju klimom u ravnicama. Eto, to je uzvišeni poziv i razlog, zašto postoje redovnici. Bog ih poziva na veliku odgovornost vrhunaca. Kroz vjekove svaki pokret traži svoju posvetu i svoju duhovnu avantgardu. Bilo je vrijeme, kad su se forme polubarbarskog i polu-poganskog viteštva suočile s idealom Krista viteza, koji je branio nevine i progonjene. Nova epoha, u kojoj živimo, otvara nove turnire čovjeku, opijenom svojim tehničkim napretkom. Tu je moderno viteštvo, radni svijet, sa svojim neizbrojnim odlikama i nedostacima. Može li se on Kristu dati onakav, kakav je danas? Ne bi li trebalo za uzor stvoriti jedan novi red radnika - pravih, ali posvećenih radnika? Ne postoji li način, da se šum stroja pretvori u himan slave?

Sám je Bog utjelovljenjem podložio posve božanska djela zakonima vremena i rasta. Otac Maksimilijan u Grodnu još uvijek tapka u svijetlu one, koja ga je vodila. On tek po-

lako otkriva razlog, zašto postoji njegovo d djelo.

Mala braća rade u potpunom veselju. Svega im nedostaje - pa i onoga, što je prijeko potrebno. Od vremena do vremena otac odlazi u Varšavu i donosi darove... Kakve? Za njih ništa. O tome se uopće ne vodi računa. On donosi sredstva potrebna za rad.

— Kao djeca trčali smo mu ususret i radosno uzimali, što nam je donosio. Brat Albert nekoliko kilograma tiskarskih slova i bocu boja, brat Joakim zgrabio bi nekakve boce i bakrenu žicu ili nekoliko blokova papira za upravu. To su bili darovi.....

Nikada se nije htio služiti kočijom. Kolodvor je bio udaljen četiri kilometra od samostana. On je nosio svoje darove na leđima. Jednog se zimskog dana pokliznuo na poledici i pao pod teretom. Kad je stigao u samostan, radosno je povikao: "Gledajte, djeco moja, pa o sam tako sretno, da se ni je na kutija nije razbila"!

Bili su tako siromašni, da su im čizme (toliko potrebne u Poljskoj) i ogrtači bili zajednički. Ni jedan nije imao sve što je trebao, pa kad je netko morao izaći, morao je "prositi". Brat Albert se služio kaputom oca Melkiora. Brat Gabrijel je uzimao odijelo brata Pashala i nosio njegov ogrtač češće nego sam Pashal. Otac Maksimilijan je imao isti broj čizama kao i brat Zenon i zato mu ih je ovaj trajno nosio. Uspupao mu ih je tek onda, kad je jadni otac morao u Varšavu. Jedino stari ogrtač oca Maksimilijana nije mijenjao vlasnika. Jednostavno stoga, jer mu je služio no

ću kao pokrivač. Drugoga nije imao....

Za jubilarnu 1925. godinu, ekipa se Bezgrešne odlučila na novi napor, koji je izgledao kao luđački pothvat. Odlučiše izdati kalendar od 60 stranica - u čast Bezgrešne - u nakladi od 12.000 primjeraka! Da to ostvare, trebalo je dokinuti svaki odmor kroz tri mjeseca, prikratiti san i raditi kao opsjednut. To je bila neka vrst mahnitosti! U "redakciji" je otac pisao članak. Brat tipograf dojurio bi, da da mu ga "otme iz ruke" i stavi u slog. Iza toga bi otac Urednik promijenio ulogu. Obukao bi radni ogrtač i.pošao okretati famozni kotač ili pritiskati pedal starog, klimavog i istrošenog stroja. Naveče bi svoju malu braću poslao, da spavaju, a sam bi ostao s bratom Albertom, da zaokruži dnevni posao.... To je kat kada trajalo i više sati. Jedne noći vršio je korekturu, držeći u ruci petrolejku, koja na jednom pade i uz prasak ga probudi iz sna. Bio je zadrijemao... Jednog se jutra pojavio s velikom kvrgom na čelu. Uz podsmijeh je ispripovjedio zaprepaštenoj braći, kako je sinoć zadrijemao, dok je molio časoslov.....

Glasoviti se kalendar nije pridržavao pravila reklame. Na početku on unaprijed upozorava na pogreške i nastoji, da ih ispriča. Postavilo se pitanje cijene. Nu uredništvo o tome ne govori. Ono upozorava samo na jednu stvar: "Dragi čitatelju, ako misliš, da ovaj kalendar može zapaliti samo iskru ljubavi prema Bezgrešnoj, nastoj ga proširiti oko sebe"!

Ovaj je kalendar učinio svoje i donio svote, kojih apsolutno nitko nije predviđao. Može se reći, da je jubilarna godina zcrtala novu etapu u razvoju ove djelotvornosti. Ljeto

pisi Niepokalanova govore o pravoj "kiši ruža" To je točno. Nije li otac Maksimilijan već godinama molio za kanonizaciju male Karmelićanke, koja je uzdignuta na čast oltara? Čarobna mu se čudotvorka odužila. U 1925. godini podvostručio se broj braće i naklada je dva puta porasla.

Djelo je raslo. Stari su se samostanski oci preplašili. Na sreću je stigao otac Provincijal u vizitaciju. Uvjerio se o čudesnom napretku lista, blagoslovio pothvat i zamolio, da ga prime u Vojsku Bezgrešne. Na odlasku je naložio gvardijanu, dobrom ocu Fordonu, koji se već sav bio oduševio za djelo, da tiskari ustupi jedno krilo kuće.

Čim je on otišao, opozicija je digla glavu. Odmah se požuri, da osujeti planove. Mala su braća ostala zaprepaštena. Što činiti ? Jedan od njih dođe na sretnu misao. Dozvolu imamo. Sve je u skladu sa svetom poslušnošću. Predusretnimo njihov pothvat i stavimo ih pred gotovu činjenicu!

Rečeno - učinjeno! Ustanu noću i kao tatovi - mačjim koracima - pođu u blagovaonicu, koja im je bila ustupljena. Svi su se opskrbili "krampovima" i sjekirama. Odmah započeše obarati pregradne zidove i rušiti peć. Sreća je bila, što je samostan velik, a dobri su oci snivali snom blaženika, tako da ih ni ta paklena buka nije razbudila. Kad je ujutro brat kuhar po običaju došao, da spremi sve za doručak, gotovo se onesvijestio ugledavši "ove bjesomučnike, crne kao vragove, kako se kreću u oblaku čađe i prašine".

Kad ih je zapitao, što rade, braća be

zazleno odgovore, "da su htjeli dobiti na vremenu". Starješine su odobrili, pa što da zatežemo sa stvari?

Ovo njihovo djelo prouzrokovalo je veliko nezadovoljstvo kod starijih. "Prozvali su nas luđacima" - piše mirno brat kroničar. Nu mi smo to podnijeli u duhu pokore i poniznosti.

Kad su tako zaposjeli prostranu blagovaonicu, trebalo je smjestiti u nju nove strojeve. Nitko nije nikada doznao, odakle je uzeo novac za ovu veliku kupnju. Činjenica je, da su se jednog dana na postaji Grodno pojavili bezbrojni sanduci. Strojevi su prouzrokovali iznenađenje. Ljudi nisu nikada vidjeli nešto slično: tako jednostavno, a ujedno tako kompliciranо! Nisu uopće znali, kako se njima rukuje. Bilo je komičnih momenata, kad su neke motore stavili u pokret, a nisu ih više znali zaustaviti. jedan je od strojeva "počeo pucati kao mitraljez" i izazvao pravu paniku među braćom. Uzalud se mučio i sam otac Urednik, koji je inače bio vrlo spretan. Strojevi bruje, a ne znaju ih ukrotiti....

"Slučaj" je htio, da se baš u tom času predstavio jedan mladi mehaničar - vrlo sposoban i spretan - i zamolio, da ga prime u ekipu Bezgrešne. Pod vještim rukama brata Franje Saleškoga strojevi su postali pokorni i sve je glatko pošlo naprijed.

Nabava Diesel-motora bila je pravo slavlje. Kad se otac Maksimilijan odlučio, da ga kupi, pošao je s bratom Zenonom k g. Borowskome, moleći po svom običaju bezbrojne Zdravo-Marije. Kad su stigli na mjesto, ugledaše

na motoru malu sliku presvete Djevice. "Gle, to je naš motor" - prošapta otac Maksimilijan svome drugu.

Dosta su se dugo pogađali. Konačno se pogode uz 35% popusta od njegove stvarne cijene. Čestiti je Borowski išao tako daleko, da je sam smjestio motor u tiskari. Dok je to radio, povjerio je jednom od braće, da se već 2o godina nije ispovjedio. Dakako, to mu je povjerio kao tajnu... Brat to šapne drugom bratu.... naravno opet kao strogu tajnu.... i naskoro se ta žalosna novost proširi po cijeloj zajednici. Što će učiniti? O ispovijedi on nije htio ni čuti.

- Molite, djeco moja, rečę otac Maksimilijan. Molitva sve može. Jedne večeri pozvaše braća dragog "grešnika" sa sobom u crkvu. - Ne, ne - opirao se on svom snagom. - Ništa, ništa! Samo čas, treba jednom početi, navaljivao je brat. Ne bojte se, nitko vas ne će vidjeti. Vi ćete biti s nama u koru iza oltara.

Ušao je. Nesreća je htjela, da je klekнuo s lijeve strane na klecalo s dvostrukom rešetkom. Otac je Maksimilijan tog časa upravo prolazio. Shvatio je situaciju. Približio se, stavio štolu, sjeo na sjedalicu iza rešetke i jednostavno zapitao; "Kad ste se zadnji put ispovjedili, drago dijete?" - Dragi Borowski se našao u stupici. On se ispovjedi nakon toliko godina i digne se s klecala sa suzama u očima. Nikad mu više nije bilo dosadno u crkvi.

- Gledajte, djeco moja, kako sveta Djevica nagrađuje usluge, koje joj iskazujemo - reče otac Maksimilijan sav preobražen.

o

o o

Mogli bismo pomisliti, da će ekipa Naše Gospe sada uživati kakav takav mir u svojim novim prostorijama. Ne! Metode su Bezgrešne drukčije. Napredak je očit, ali samo po križu, i zavisi o kušnjama. Jaka se tuča oborila opet na redakciju u Grodnu.

Ponajprije je otac Maksimilijan ponovno teško obolio. Starješine ga pošlaše u Zakopane, gdje će ostati godinu i po. Zamijenio ga je njegov brat, otac Alfonz. On je htio samo jedno, da ga slijedi iz stope u stopu. Nu on nije imao ni njegova nastupa ni sposobnosti. Ali što je nedostajalo naravi, to je nadomjestio poniznošću. On će uvijek biti najvjerniji suradnik oca Maksimilijana. Za neko vrijeme morat će se sam snalaziti, jer je njegov brat primio nalog, "da ne smije uopće ništa misliti na izdanja". Naravno, on je to doslovno poslušao. Naskoro će ih napustiti veteran ekipe, brat Albert Olszakowski. On će poći, da poveća "pojačanja na nebu".

Usprkos ovih udaraca, koji bi morali oboriti ili bar zaustaviti njegov razvoj, mali se modri list širio sve više i njegova je naklada sve više rasla.

U Zakopanu je otac Urednik mirno provodio svoj bolesnički život. Trpio je i molio.

– Kad bi me tu i tamo spopala napast, da se uznemirim – piše on svom bratu – odmah bih rekao: Što je, što se brineš? Je li to tvoje djelo? Ako sve pripada Bezgrešnoj, zar se ona ne će pobrinuti za sve? Pusti dakle, da te ona vodi!" – – –

X

Veliki slikar i njegova metla

Počeci

Niepokalanowa

Ne promatrajmo ga kao nekog nadčovjeka, koji ne bi osjećao bola. Sveci trpe kao i mi – čak i više od nas – jer obdareni posebnom osjetljivošću i svaka ih malenkost dira. Bit je trpljenja prividno protuslovlje. Čemu trpjeti? Kao i smrt ono je protuprirodno i radi toga križ ne će prestati biti "sablazan" sve do konca svijeta.

Križu ne mogu izbjeći ni sveci. Možemo ga jedino prigrliti. Nalazimo se u gustoj noći učenog nepoznavanja vjere. Zrno, koje nestaje, ništa ne zna o budućoj žetvi. Zrno, koje umire, ostaje zakopano u zemlji. Sunce vodi o njemu brigu, ali ono ništa ne zna. Doći će dan, kad će se ono objaviti....

Drugi boravak u Zakopanu bio je za oca Maksimilijana najveća kušnja cijeloga života. Osjećao se kao vojnik povučen s fronte, kao invalid, koji je postao posve beskoristan. Liječnici mu nisu ulijevali mnogo nade. U svojim pismima često aludira na smrt. "Za djelo bi možda bilo bolje, da više ne budem tamo."

On trpi što je na teret. Fizičkim bolima pridružuje se i duševna borba. Kao da se našao u dubokoj noći. Ništa ne vidi, ništa ne shvaća. Diše kroz neku sićušnu rupicu duše. To je bila kušnja i teška i bolna. Dok piše svom

bratu, suspreže se, da ne bi kazao previše. Nekoć mu je govorio o punini sreće. Sad ništa! Govori samo o tehničkim problemima. Odgovara na postavljena pitanja, a o svojoj duši ni riječi! O svom idealu rijetko kad nabaci kakvu plašljivu aluziju. Nije više vrijeno za riječi, nego za plodnu šutnju. Njegova Gospođa i Učiteljica provodi ga kroz teži novicijat, nego što je onaj u Lawowu. Kasnije će često govoriti o "kušnji ognja". Da vjerno služi, morala se njegova duša popeti do potpunog odreknuća!

U jednom pismu upozorava novake u Grodnu, neka se čuvaju povezanosti s osjetnim milostima. "Znajte, da će doći časovi tmine, nemira, neizvjesnosti, straha, napasti, katkada vrlo žestokih patnji, fizičkih i duševnih, koje su neizmjerno teške".

U što se pouzdaje? Što mu je svjetionik u toj oluji? Ona, koja je od vijeka pokjeđivala zlo i koja je postavljena kao najsvjetliji svjetionik. Ako je ne vidim - to bolje! Nije li najveća oña ljubav, koja u časovima kušnje daje, da ništa u zamjenu ne prima? Odsada će njegova pisma i spisi imati neku novu notu, koja služi kao dokaz njegova potpunog odreknuća.

- Ne pouzdavajte se sami u sebe! Prepustite se u svim svojim napastima i kušnjama Bezgrešnoj, pa ćete sigurno triumfirati". Pismo završava ovim riječima: "Želim vam, da je toliko ljubite, da bez nje ne možete živjeti".

Lijekovi nisu opet postavili na noge ovog umirućeg čovjeka. Ma da suzdržljiv, on će jednog dana izjaviti ovo: "Kad su se sva sredstva pokazala nemoćnima, kad sam sebe smatrao izgubljenim, kad su me starješine proglasili nesposobnim za bilo koji posao, onda je došla Bezgrešna, da popravi onu jadnu podrtinu, koja nije bila ni za što drugo, nego da se baci u sanduk za smeće. On je uzela tog nevrijednika, pa se s njime služi, da širi slavu Božju. Zamislite nekog genijalnog slikara, koji bi svoje djelo ostvario prostom metlom. Bezgrešna je slikar - ja metla".

Vrijeme priprave trajalo je dugo. Nije dan uspjeh, nikakva pobjeda ne će ga moći uzoholiti. On nije drugo, nego jadna, beskorisna, stara metla u rukama velikog umjetnika.

Uza sve to list u Grodnu napreduje. Naklada raste upravo geometrijskom progresijom 1924. godine: 12.000 primjeraka, 1925. godine: 30.000 primjeraka; 1926 g. 45.000. Stari je samostan u Grodnu prekipio. Oci su mrmljali. Ne korimo ih prebrzo! Živjeti u društvu sa svecima, nije uvijek laka stvar. Istina je, da o ca Maksimilijana tamo nema. Nu njegov brat "prava ovčica dobrog Boga", kao dobri brat Leon iz "Cvjetića", nije imao druge želje, nego da ga nasljeduje. A to znači: ići naprijed, uvijek naprijed!

Stari su oci praktični ljudi. Ideal se Sirotana tokom vjekova malo ublažio, a prošla su i ona herojska vremena Reda. Stari oci ne vole riziko i prasmione pustolovine. Zašto se sve to ne bi neko vrijeme obustavilo? Stavimo novac u banku! Prihodi će teći, a nama će se olakšati život....

"Slučaj" se opet poigrao... Doznao je, da se u blizini Varšave prodaje nekakvo zemljište. Otac se Maksimilijan poče dogovarati, odlazi da ga pogleda; oduševljava se i posred polja postavlja kipić Bezgrešne, govoreći mu posve tiho: "Gospođo udostoj se uzeti u posjed ovo polje i zemljište, jer to je upravo ono, što nam treba".

Ocu su Provincijalu uvjeti izgledali preteški i zato reče: Ne! Naš se dragi otac Maksimilijan pokori i ne reče ni riječi. On se bojao samo jedne stvari: da ne bi pogazio volju Bezgrešne, koja se očituje preko volje poglavara. Teškim srcem ode, da izvijesti vlasnika, kneza Drucki-Lubeckoga, da od kupnje nema ništa!

- Što ću učiniti s kipom - zapita knez.

- Neka ostane, gdje jest - odvrati otac.

Knez se malo zamisli, a zatim će naglo: Pa dobro, uzmite i teren s njime! Dajem vam ga besplatno....

Napisao je pismo ocu Provincijalu i javio mu "nove uvjete za nabavku".

Nakon toga stiglo je odobrenje. Otac otvori pismo u radionici, gdje se tiskao zadnji broj lista, i reče braći radnicima:

- Kleknimo, djeco moja, i zahvalimo svetoj Djevici! Izmoliše tri Zdravomarije, dok su motori brujali.

Prva je ekipa odmah otputovala, da pripravi sve za smještaj. Pod zaštitom Bezgrešne počeše podizati male, siromašne barake... Jasno je, da radnu snagu nisu mogli pla

titi, pa su se morali za sve sami snaći. Glavno je, da list ne ostane prikraćen. Sažalili su se seljacima iz okolice, pa su tim redovnicima, "koji se ne drže visoko" i koji jutrom dolaze na posao samo s većim komadom kruha - dastali donositi hranu. Išli su čak još i dalje, pa su svojevoljno dolazili, da im pomognu. Od tada će narod zvati taj grad "naš" Niepokalanow.

Otac je Maksimilijan bio prvi na poslu i nimalo se nije štedio. Bio je mjesec listopad. Polja su bila pokrivena injem, a često je trebalo spavati pod vedrim nebom ili u barakama s razvaljenim otvorima umjesto prozora. On je svakog dana polazio u Varšavu i vraćao se upravo natovaren svežnjevima. Nije prošla još ni godina dana, kako su mu liječnici propisali "miran i sređen život, bolju hranu, više sna, odmor u naslonjaču, a posebno su mu zabranili, da nosi bilo kakav teret". Kako se on s time složio? To je tajna one, koja je Zdravlje bolesnih. Ni te godine nije teže oboljelo, uza sve to, što je naporno radio, malo spavao i kretao se uvijek u nezdravom podneblju. On će stajati na poprištu sve do smrti.

Ekipa Bezgrešne napusti definitivno Grodno 21. studenoga 1927. na blagdan Marijina prikazanja u hramu. Sutradan su stigli u Niepokalanow i odmah smjestili tiskaru. Kuhali su na otvorenom i vrlo malo. Nije bilo vremena! Na sreću su okolični seljaci, zadivljeni tolikim oduševljenjem i siromaštvom, vodili dnevnu brigu o prehrani ovih mladih radnika u redovničkom odijelu, koje su oni posve jednostavno nazivali "braciszku" (mali brat).

U početku je vladala krajna oskudica.

Trebalo je prositi, najnužnije stvari. "Sve za Bezgrešnu". Ona je opet vodila brigu za sve ono što je bilo njoj povjereno. "I Židovi su nam pomagali" - čudio se brat Zenon, fra Juniper grupe.

Oni, koji su pridolazili, morali su proći veliku kušnju. "Kad sam stigao, pripovijeda jedan brat, neočekivano sam se iznenadio. Zapitao sam nekog seljaka, gdje je samostan. Tamo - odgovori mi on. Gdje tamo? - Gledajte tamo! Vidite li one barake? Bacim pogled i spazim nekoliko drvenih šupa na čistini. "ono je samostan"? - upitah zaprepašten. Ma da, odvrati seljak. Oni su tamo unutra posve zadovolji i pjevaju....

Primio me sam otac Maksimilijan - nastavlja isti brat. Dolazio je s posla i izgledao je vrlo umoran. Pogledao me je svojim dobrim očima kao majka, pa mi reče: "Ti si sigurno umoran i gladan. Dođi dijete moje"!, i dade mi jesti i piti. Nakon toga mi je rekao: "Ako ljubiš svetu Djevicu, ako si sav njezin, bit ćeš sretan, mali moj, vrlo sretan"! Izgovarajući to, smiješio se od veselja. Pomislio sam: "Ono, što govori, to sigurno i doživljava". Osjetih se nakon toga posve zadovoljan i uvijek sam bio sretan. U njemu sam našao i oca i majku".

Tu misao nalazimo uvijek u svjedočanstvu braće. Oni je dirljivo ističu.

- Ne vjerujem - piše jedan od njih - da su se ikada koji otac i mati s tolikom bridljivošću i ljubavlju brinuli za svoju djecu kao otac Maksimilijan". Drugi piše: "Ja sam ga ljubio više nego oca i majku. U njemu sam našao

i jedno i drugo". Treći: "Kod njega sam se osjećao kao dijete na majčinim grudima".

Otac je Maksimilijan imao jasnu svijest o ovom duhovnom očinstvu. Sa svetim Pavlom je često ponavljao u svojim divnim pismima: "U Isusu Kristu ja sam vas rodio". Starješinama preporučuje, da s njima majčinski postupaju, jer "otišavši ovamo oni su sve ostavili, a to je velika žrtva. Kod nas moraju naći novu i pravu obitelj".

- + -

XI Posjet Niepokalanowu

Dan nakon dolaska u posjed Bezgrešne - to zapravo znači Niepokalanow - radost i smjelost dosegla je vrhunac pravog heroizma. Vrijeme se ne smije gubiti! Naš je objekt - da upotrebimo vojnički izraz, koji se uvijek dopadao našem osnivaču - c i j e l i s v i j e t . Dakle naprijed, od pobjede do pobjede!

Vrtoglavi je uspon neke zapanjio, a neke posve smeo. U jednima je izazivao oduševljenje, u drugima mržnju. Naklada lista rasla je svake godine u nečuvenim razmjerima. 1927. 5o.ooo primjeraka, 1928: 81.ooo , 1929:117.5oo 193o: 292.75o, 1931: 432.ooo, 1935: 7oo,ooo, 1939: oko jedan milijun!

Dosada je izlazio samo mjesečnik. Zar da se na tome zaustave? A djeca? Treba i za

njih list! Pojavljuje se "Mali Vitez Bezgrešne". Nu to je samo za Poljake! A mi trebamo svjetsku novinsku agenciju, veli otac Maksimilijan. Zato pokreće na latinskom jeziku "Miles Immaculatae". On će povezati svećenstvo svih rasa i jezika.

To još uvijek nije sve. Poljski bi skupi vape za dnevnikom katoličkog smjera, koji bi bio dobro uređivan, prilagođen potrebama naroda, a izvan i povrh svake stranačke politike. Pokušaj je propao u više navrata. Baš pred nekoliko mjeseci zbio se žalostan stečaj - toliko je teško održati dnevnik izrazitog katoličkog smjera! S druge strane velika poljska štampa budno je pazila, da ne dopusti konkurenciju.

Ono, što su toliki drugi uzalud pokušavali, poduzela je ekipa Bezgrešne. U svibnju 1935. pojavio se prvi broj "Maly Dzenik" /Mali Dnevnik/. Odmah je osvojio široku publiku. Vrlo dobro uređivan - doista na visini - u modro-bijeloj boji Bezgrešne, on je stao svuda prodirati. Prodavači ga radosno nude, marljivo prodaju, sretni, da su i oni uključeni u "službu Bezgrešne". Prodro je tako brzo i posvuda, da su se urednici velike, moderne štampe zaprepastili. Nisu predvidjeli ovoliku konkurenciju od strane "siromašne braće". Bijesno su promatrali, kako na očigled propadaju njihovi prihodi, dok se ovaj "kupusni list" - tako su ga podrugljivo nazivali - posvuda nameće i osvaja srca naroda. "Lako je vama - bijesno su galamili - kad vas radna snaga ništa ne stoji". Otac Maksimilijan smiješeći se odgovarao: " E, pa zašto vi ne radite kao i mi?"

Upravo smiješna cijena od 5 groša po komadu nije jedina tajna ovog čudesnog uspjeha. Urednici velikih dnevnika ne znaju i ne mogu shvatiti pravu polaznu točku Maloga Dnevnika. Kroz devet dana prije izlaska prvog broja 327 braće - radnika molilo je dan i noć pred Presvetim. Postili su i činili pokoru, preporučujući svoju žarku zamisao "Zaštitnici poduzeća". Tek tada su stavili u pogon svoje moćne rotacione strojeve. Kod ovih radnika molitva uvijek prethodi djelu. Ljubomorno se čuva hijerarhija vrednota. Ako duhovna strana napreduje, materijalna od toga ništa ne trpi. Naprotiv - sigurno je, da dobiva. Ovi zapravo kontemplativni ljudi, a opet izvrsni tehničari i visoko kvalificirani radnici, uvijek se usavršuju i napreduju. To je jedna odlika praktičnog genija oca Maksimilijana. On želi u Niepokalanowu svete radnike, jer se oni posve predaju svojim dužnostima. Moleći samo Zdravomariju, ne ćemo nikada staviti u pogon ni jednog motora, ali brujanje strojeva možemo pretvoriti u veličanstveni "Magnificat"! Dobri otac ne voli običnih amatera. On stalno ponavlja: Age, quod agis! Što radiš radi kako treba !

Da ga upoznamo, zavirimo malo u Niepokalanow. Počnimo od časa kad je otac Maksimilijan postavio kipić Bezgrešne na pustu poljanu - sred šipražja ! To je bilo pred devet godina. Danas je to grad - pravi industrijski grad !

Smiješeći se, otvara nam brat vratar vrata i vodi nas oću gvardijanu. Ulazimo u sobicu veličine kojih 9 četvornih metara. Ok-

rečena je vapnom. Sam namještaj sačinjavaju stol, dvije sjedalice, dvije stelaže pune knjiga - sve od bijelog drva. U kutu se nalazi željezni krevet, pokriven jednim pokrivačem. Na stolu je telefon - i kipić Bezgrešne! Ovo strogo siromaštvo nalazit ćemo svuda. U Niepokalanowu nema ništa suvišno.

Otac gvardijan ima blag, mladenački i prodoran pogled. Nije čudo, što mu braća pridaju dar, da "čita u dušu". On nosi dugu, prosjedu bradu, često je gladi, upravo s nekim zadovoljstvom, a još se češće smiješi upravo djetinjom bezazlenošću. Ne izgleda bolestan, nego istrošen. Doznajemo, da se pred malo vremena vratio iz Japana.

On nas prima s pravom franjevačkom gostoljubivošću i odmah izvješćuje brata kuhara, da su ovdje gosti, koji bi sigurno željeli popiti malo čaja. Čas nakon toga pojavljuje se mladi brat; sjaje od dobrote i nosi veliki pehar s čajem i šalice od bijelog lima. Porculan su izbacili iz Niepokalanowa. Preuzvišeni Nuncij i njegova Uzoritost kardinal morali su se pomiriti s malim peharčićima bez drška, što oni uostalom vrlo rado čine.

Na upite odgovara otac vrlo jednostavno. Veoma brižljivo izbjegava svaku aluziju na svoju osobu. Osjećamo, da se on doista ima tra u tom velebnom djelu tek neznatnim kotačićem. Prelazi s jednog poglavlja na drugo. Kad se govori o svetoj Djevici, onda postaje ushićen i lice mu jače zasjaji: "Bezgrešna je naša kraljica, ona je sav naš život. Ona sve čini ! Po njoj želimo osvojiti duše za Krista na cijelom svijetu, sve one, koje su

sada na svijetu i sve, koje će na njemu biti!

On to izgovara takvim žarom, drhtavim glasom i preobražen u licu, da osjećamo, kako se nespretne riječi i zanosna stvarnost utjelovljuju u ovim barakama.

Idemo u radionice. U svakoj dvorani nalazimo na vidmu mjestu kip Bezgrešne. Svaka ekipa, kad ulazi, klekne, preporuči svoj posao kratkom molitvom i svatko odmah zauzima svoje određeno mjesto. U vrijeme posla vlada stroga šutnja. Prekinuti je dopušteno samo u kranjoj nuždi - i to ispod glasa. U prostranim halama čuje se samo, kako bruje motori , kako šušti papir i kako se prenosi tekst, ritmički šum snažnih rotativa, koji na sat izbacuju 2o.ooo primjeraka lista - prelomljenog i spremnog za otpremu. Druga grupa odmah pristupa, da ih razvrsta i pripremi adrese. Rad se odvija po sistemu trojki, Kupljeni strojevi za adresiranje nisu odgovarali ni zadovoljavali. Brat - stručni tehničar - prona - šao je novi model, koji je nakon toga dobio nagradu na izložbi u Poznanu. Taj radi dvo - struko brže. I tu vlada šutnja. Obrazi mladi, a sabrani, odsijevaju od radosti, ali odaju i znakove umora. Dan je pri svršetku. Sve se glave okreću prema ocu gvardijanu. Oči se smiješe. On ih po običaju pozdravlja; "Marija"! Svi odgovaraju na pozdrav istim imenom ; "Marija"!

U svim tim prostorijama vlada atmo - sfera, koja se ne može opisati. Neka vedrina, koja očarava. Doista - pričinja ti se - da ovi strojevi, kojima upravljaju spretne i marljive ruke - stvarno mole. Rad strogo tehni-

čke naravi posvećen je nadnaravnom nakanom i uzdignut na stupanj bogoslužja. Ovi radnici govore o "sestri"rotativi, o " bratu" motoru s onim istim prizvukom, s kojim je sveti Franjo govorio o pticama i cvijeću. Pa, bi li ih on onda osudio?

Jednog je dana otac Maksimilijan pjevao pjesmu bratu motoru, koji je morao stupiti u službu.

- Što ću mu zaželjeti - govorio je - nego to, da vjerno služi svojoj Kraljici i Gospodarici. Danas ga blagoslivljamo. To je čas kad on prima redovničko odijelo. Nakon toga ćemo ga smjestiti. To će mu biti novicijat. Kad ga stavimo u pogon, tada će položiti svoju profesiju. Što bih mu zaželio? Da dugo radi? Ne! Jedno je važno: Neka se poslušno pokorava željama svete Djevice! Dobar redovnik nije dobar radi toga, što mnogo čini, nego za to što sluša. Tako će i "brat motor" biti dobar samo onda, ako bude činio, što preko brata mehaničara zatraži od njega presveta Djevica. Ako ga ona ne želi, neka bude već sutra uklonjen! Ako ga želi, neka radi više od sto godina, da njegovom zaslugom možemo nabaviti još mnogo drugih strojeva..."

Nije li to govor iz "Cjetića"?

Značajno je istaknuti, da u toj radničkoj republici ima samo šest svećenika, a više od 7oo braće laika, koji imaju sve u rukama. Organizatorski genij oca Maksimilijana nije želio "slijepog" oruđa. On je htio uzgojiti smisao za odgovornost. Svaki brat ima pravo zamoliti sekretara za ono, što mu bolje

pristaje i da predloži smjenu kad se osjeća umornim. Jasno je da ga je sveta poslušnost mogla zadržati na istom mjestu, alin za to je trebalo imati jakih razloga. Otac Maksimilijan nije volio pretjerane specijalizacije. On je želio i išao za tim, da svaki brat upozna rad u svim sekcijama, da može jednostavno prijeći s jednog posla na drugi. U Niepokalanowu nema "robota", nego se svi radnici ponose svojim zvanjem, oplemenjeni posvemašnjom predanošću, koja ih čini Božjim suradnicima.

U upravi se Niepokalanowa nalazi kutija s natpisom; "Nacrti i pronalasci". Tu ima pravo svaki brat baciti papirić sa svojim primjedbama i planovima. Pregledava ih posebna komisija, koja ih često usvaja i na taj se način stalno poboljšava kvalitet rada.

Promatrajući ova vedra i inteligentna lica, nisam se čudila, što Niepokalanow ima mnogo diploma.

- Imate li mnogo zvanja"? - pitamo oca Maksimilijana.

- Da, odvrati on. Svake se godine javlja oko 1.8oo kandidata. No mi vršimo vrlo strog izbor. Na konca konca ulazi ih svega oko loo a zavjeta ih polaže oko 5o. Nama treba elita, jer ..../časak je šutio/ Niepokalanow je škola svetaca".

Među postulantima ima mnogo specijaliziranih radnika, koji su vrlo dobro zarađivali, dok su bili u svijetu. Ima ih s fakultetskom spremom: Među nama su neki arhitekti, inžinjeri, profesori. Niepokalanow sam sebi potpuno dostaje. Tu su zastupana sva zvanja. Trebalo bi napisati čitavo poglavlje o njihovom vatrogasnom društvu. Njihovi su podvizi neiz-

brojni u cijeloj okolici Niepokalanova./ Za vrijeme rata su se istakli gašenjem požara u Varšavi. To im je priznala i komunistička vlast poslije rata, podijeljivši im zlatnu medalju za zasluge/. Na prvi pogled se brat radnik ništa ne razlikuje od oca Urednika . Imaju isto odijelo. Jedan i drugi istrošeno i zakrpano. Jedu istu hranu. Otac Maksimilijan nema ljubimaca. Sa svim ocima i braćom mora se jednako postupati. Izuzeti bilo koga od ovoga pravila, strogo se kažnjava. Jedina povlastica "šefova" jest, što imaju svoje sobice sa istim onakvim namještajem, kao i otac gvardijan. Većina braće spava u velikim spavaonicama.

Pripovijedaju nam drage uspomene na "sveti gnjev" oca Maksimilijana, kad su mu potajno dali nešto posebno. Svaki put, kad bi u svojoj sobi našao novo odijelo, neizostavno bi upitao; "Imaju li svi oci to isto"? Nije dopuštao nikakva izuzetka. Morali su se služiti lukavstvom, da mu dadu novo rublje i nekako mu tajno podmetnu novu obuću umjesto one u stilu slavnoga Van Gogha....

Privilegirani su bili samo bolesnici. Za njih postoji posebna kuhinja i oni raspolažu svim lijekovima, pa i onim najskupljima. Za njih se moraju pronaći najbolji specija - listi, najskuplji lijekovi i što veća udobnost. Otac ih Maksimilijan u doslovnom smislu - mazi! On je sam bio odviše težak bolesnik , a da ne bi znao, kako se bolno trpi u bole - sti. U danima najveće zaposlenosti on je uvijek našao vremena, da posjeti svoje drage bolesnike. Govorio bi im, kako trebaju njihovu

pomoć i kako cijeli Niepokalanow računa s njima. Nekima intimnijim posjetiocima,koji ga pitaju, gdje se u toj zaglušnoj buci najviše radi, on odgovara: Ovdje! i smjesta ih vodi u odmaralište, natrpano jelima.

U blagovaonici su veliki stolovi od bijela drva, a na kraju oltarić, s kojega Bezgrešna predsjeda. Prije jela mole. Kako? Recitiraju ovaj versikul: "Deus caritas est, et qui manet in caritate,in Deo manet et Deus in eo....."

Dok ih slušam, držim, da pogađam njihovu tajnu. Ljubav ih je združila. Ona ih čuva. Ne neka ideja ni mit, nego Onaj, koji je Ljubav.

Hrana je jednostavna, ali dobro spremljena i obilna. U Niepokalanowu nitko ne gladuje. Jede se iz tanjura od bijelog lima i s isto takvim žlicama. Za vrijeme ručka jedno "Bogu hvala" razvezuje jezike i prostrana se blagovaonica ispunja veselim žamorom. Nu šutnja se ljubomorno održava. Otac joj Maksimilijan pridaje veliku važnost. " Kako ćete čuti glas Božji - veli on - u tolikoj buci? On govori samo u šutnji ....."

Predstavnici raznih poduzeća dolaze, da sve to vide. Razumije se iz puke radoznalosti /Niepokalanow počinje dobivati renome svetosti..... a i sablazni/. Svi ostaju zapanjeni i izvan sebe. Jedan od njih reče jednog dana smiješeći se; " Tu ništa nije razumljivo. Tehnika i mistika šeću se ispod ruke"!

Da bismo razumjeli, moramo ih slijedi

ti u kapelicu. To je također baraka "/otac Maksimilijan ne će vidjeti buduće bazilike/, dupkom puna mladih redovnika – na koljenima. Oni mole žarko i intenzivno, da im se lica sjaju. Pravila dnevno predviđaju tri i po sata molitve i razmatranja. Ali, zar njihov rad nije neprestana molitva? Ne, ne manjka im prigoda, da čuju Boga i da ga razumiju.

Ovo posve industrijsko poduzeće, koje neprestano obara rekorde i postaje uzor tehničke uspješnosti, pustilo je korijenje duboko u nadnaravni svijet. To je bio uzrok tolikih progona, kleveta i bijesa ne samo sa strane pakla, nego i od nekih dobronamjernih, koji žele izmiriti Boga s Mamonom! Ni protivnici nisu mogli, a da mu često ne odaju priznanje.

Jednoga su dana došli neki Židovi po poslu u Niepokalanow. Kad su sve posjetili i sve vidjeli, jedan se od njih obrati ocu Maksimilijanu; " Ja sam komunist./prije rata je komunistička stranka bila u Poljskoj ilegalna/, ali to je prvi put, da vidim naše ideje ostvarene".

To je sigurno bila najbolja pohvala , koju je mogao izreći!

TREĆI RED SV. FRANJE KNJIŽNICA ZAGREB, KAPTOL

XII. U zemlji rascvjetanih rešanja .....

Nekoć su dva i dva brata odlazila, da svijetu navještaju blagu vijest evanđelja . Danas se koriste bratom strojem, da na sve strane šalju tiskane tekstove. Svako razdoblje ima svoja sredstva, kojima posvećuje ljude. Otac je Maksimilijan prihvatio moderna otkrića,"da ih posveti". Običavao je reći, da "sve ono, što je ljudski um najbolje stvorio, mora služiti na slavu Božju i slavu Bezgrešne".

U predvečerje rata bio je projektirao u blizini Niepokalanowa uzletište za četiri zrakoplova. Postavio je radio stanicu, koja je vrlo dobro funkcionirala. Namjeravao je najmiti najbolje glumce, da snima katoličke filmove. On sve gleda u svijetlu radosnog katoličkog optimizma, koji nepokolebivo vjeruje u pobjedu dobra. Ništa ne osuđuje, ničega ne zabacuje osim grijeha. Daleko od toga da bi okrenuo leđa svome vremenu! On širom otvara ruke, da ga obuhvati i osvoji. On se čuva, da ne zaziva ognja s neba na kukolj, jer znade, da je Gospodar žetve prije posijao pšenicu. Neprijatelj se čovjek ušuljao u mračnoj noći i zasijao korov. Mnogo puta u svojim pismima poziva braću, da ga strpljivo sabiru. Treba govorio je – u zabludama pabirčiti zrnca istine, koja su tamo zakopana, uzeti ono, što je naše, a ostalo pustiti, da izgine od vlastite iznemoglosti. To je doista pozitivna

metoda i strašna za protivnika, jer se laća vlastita njihova oružja i bori na njihovu terenu.

No ni ovo djelo ni ovi nacrti nisu ga mogli zadovoljiti. On je išao dalje. Nije zaboravio svoje žarke mladenačke želje iz novicijata: Treba osvojiti cio svijet, sve duše za Krista po Bezgrešnoj. Poljska je imala biti samo odskočna daska.

Ovdje moramo početi govoriti o nečemu, što sliči na priču o vilama. Tek tri godine nakon osnutka Niepokalanowa, kad je djelo u svom veličajnom usponu zahtijevalo sve njegove sile i sav njegov rad, - otac Maksimilijan putuje u misije!

Jednoga dana se sreo s nekim japanskim studentima. Počeli su razgovarati, a on im nakon toga ponudi čudotvorne medaljice, kojih je uvijek imao pune džepove. Za uzvrat mu oni poklone neke male drvene slonove - fetiše! Od toga dana nije više prestao misliti na te jadne duše.

Jednog lijepog dana dođe k ocu Provincijalu i priopći mu, da bi želio poći u Japan, da tamo osnuje japanski Niepokalanow.

- Imaš li novaca?
- Nemam.
- Znaš li japanski?
- Ne znam.
- Imaš li tamo nekog prijatelja ili bilo kakav oslon?
- Ne, ali ću ga s milošću Božjom naći.

Zamislimo sebe u položaju oca Provinci jala Czupryka, razborita čovjeka, koji vrlo realno gleda. Otac ga Maksimilijan smjerno moli, "da se ne pusti pod njegov utjecaj". On želi samo poslušno slušati. Bezgrešna će očitovati svoju volju po starješinama. Kad bi on htio o tome bar malo raspravljati! Ali on ne će! Plan je pred vama, mnogo poštovani oci! Izjasnite se! Vi ste Božji glasonoše. Štogod odlučite, ja ću poslušati bez prigovora.

Sigurna sam, da je otac Maksimilijan nakon ove svoje "bombe" spavao mirno kao malo dijete, dok su njegovi poglavari jamačno imali besanu noć. Kako se oduprijeti njegovim dokazima? Nije li Niepokalanow opipljiv dokaz, da je ovaj jadni čovjek imao uvijek pravo? Nije li on imao dar, da učini - te i ništa donese plod ? Ono,što kratkovidna ljudska razboritost naziva besmislenom avanturom, možda ulazi u planove Providnosti? !

Otac je Maksimilijan privlačio ljude kao čarobnjak. Svi ljudi dobre volje konačno su mu podlegli. Mnogi od njegovih starješina, koji su se najviše opirali, zanijet će se za njegovo djelo kao i on sam. Tako se naša škrta i tijesna srca najedamput dodiruju u susretu sa svecima. Dobro je ipak priljepčivije nego zlo! I to je jedna od ideja oca Maksimilijana.

Dobio je dozvolu i otputovao je s četiri brata u daleki Japan 1930 godine.

Kad je prolazio Francuskom, svratio se u Lurd i Lisieux. Suzdržljiv , kao uvijek, ne govori o tome u svojim pismima ništa. Rado

ga zamišljamo u lurdskoj pećini."Tu se Bezgrešna dade osjetiti" - piše on, Njegova su pisma s puta vesela, puna divne djetinje svježine. Očito je, da želi zabaviti svoju "malu braću".

- Upravo promatram šah svete male Terezije u Lisieuxu. To neka bude na utjehu našim okorjelim igračima". Katkada izraz postaje teži. "Ništa me toliko ne boli kao osrednjost u dušama, koje su se posvetile presvetoj Djevici. Tisuću puta bih dao svoj život, da ih posvetim.... " Nadalje: "Mi smo vlasništvo Bezgrešne. Njezina stvar. Ona ima sva prava nad nama. Mi smo njezini vitezovi, spremni da pođemo, kamo ona kaže, da idemo i da izvršimo ono, što nam Ona rekne, da učinimo. - Kao što postoji raznobojno cvijeće na livadi, tako je i s djelima u Crkvi Kristovoj. Naš je cilj interes Bezgrešne".

- Samo neiscrpne riznice Providnosti mogu konkurirati zlatnim šipkama kneza ovoga svijeta.... Mi moramo žrtvovati svoj Život za svoj ideal, a ne podrediti ideal svome životu...."

Put u Japan pružio nam je ovo dragocjeno dopisivanje. Otac Maksimilijan ne govori ništa o sebi, ali se između redaka nazire njegova duša.

Ukrcali su se na brod u Marseilleu. Na brodu i u lukama,gdje je pristajao, predobio je mnoge duše. Svojim neodoljivim žarom, "lovio" ih je za tren! Naravno kao siromašni Franjevci putovali su u trećem razredu na brodu, dijeleći sudbinu najsiroma-

šnijih putnika. Uvijek veseli, uslužni i skromni, propovijedali su među putnicima više primjerom nego riječima. Svoje slobodno vrijeme provodili su učeći marljivo japanski.

U Sajgonu je otac Maksimilijan imao vremena, da dođe u doticaj s anamitskim svećenicima i odmah je postigao njihov pristanak, da smije izdavati svoj list. U Šangaju mu je stavio na raspoloženje fond za izdavanje lista katolički milijarder Lo Pang Ho. Na nesreću je plan propao, jer su se tome oprli neki drugi misionari. "Grad se dijeli na utjecajne sfere - pisao je žalosno. Pogani nam žele pomoći. Sve poteškoće dolaze od kršćana".

Naši su misionari pristali u Nagasakiu 24.travnja 1930. Ulazeći u Luku, brod je plovio uz slikovite obale otoka, na kojima su se kroz tri vijeka održali tragovi kršćanstva. U bambusovim šumama čuvali su se još kipići svete Djevice - "Seibo" - katkada i odviše slični onima božice Kwanom. Pod pepelom je tinjao plamen. Tko će mu dati njegov stari sjaj? Zadatak misionara bio je silan. Trebalo je što prije učiniti,da pod svaku cijenu urodi plodom krv tolikih mučenika. Da li je mislio na poljskog Isusovca Adalberta Mecinskoga, suvremenika svetoga Andrije Bobole, koji je pošao u Japan sa željom, da umre za vjeru i tamo postigao palmu mučeništva? Da li je mislio na bezbrojne mučenike, koji su premalo poznati u Evropi, koje su mučili i ubijali, a oni su ostali neustrašivi do kraja?

Promatrajući ove otoke rascvjetanih

trešanja, otac se Maksimilijan sjeti svoje lijepe, crvene krune. Jesi li mi je ovdje, Majko, pripremila ?

Za početak je morao biti vrlo vješt diplomata, a te je osobine ovaj mali brat Poljak posjedovao u velikom stupnju. Otvorenim očima stao je promatrati i izučavati ovaj strani, nepoznati svijet. Bilježio je odmah sve, što je htio zapamtiti. Kružeći slikovitim ulicama Nagasakia, punim vrevе, često je podizao pogled prema "brdu mučenika," na kojemu su prije tri stoljeća tisuće mučenika platile svojom krvlju vjernost Evanđelju, koje su im donijela poljska braća iz tolike daljine. Može li naći moćnijih zaštitnika ?

Monsignor Hyasaki, biskup Nagasakia, dobroćudno se nasmiješi, kad je doznao nakane misionara, koji su došli iz daleke "Portando". Plan o izdavanju lista bez ikakvih sredstava činio mu se neostvariv. Kad je doznao, da je otac Maksimilijan doktor filozofije i teologije, odmah ga je zamolio, da predaje u njegovu sjemeništu.

Otac prihvati ponudu, ali odmah doda; "Vrlo rado, preuzvišeni, ali uz uvjet, da nam dopustite izdavati list". Biskup ga zbunjeno pogleda. Ovaj je misionar imao vrlo odlučan izgled. Pomislio sam u sebi; "Pokušajmo, na sreću dobrog Boga", a zatim reče: " Razumije se, ali .... snađite se sami".

Stigli su 24. travnja. Dana 24.svibnja poslao je u Niepokalanow slijedeći brzojav; " Danas raspačavamo prvi broj lista. Imamo tiskaru. Živjela Bezgrešna! - Maksimilijan".

Kad su brzojav pročitali, mala su braća os tala zapanjena. Mnogi su se pouzdavali, al takav ih je uspjeh posve zapanjio.

Kako je to izveo taj izvanredni čo vjek, koji je iz svog riječnika, izbacio riječ "nemoguće" ?

Odmah u početku iskoristio je "veli ka sredstva" molitvu i pokoru, koja se sas jala u njihovu krajnjem siromaštvu. Ono je razbilo svako nepovjerenje i odmah osvojil srce ovih "dragih pogana". Japanac je vrlo osjetljiv na posvemašnju trapnju. On stran procjenjuje po onome, koliko se on odriče žrtvuje za svoj ideal. Gledajući ove misionare, koji malo jedu, loše spavaju, borave gotovo pod vedrim nebom i traže jedino to, da ih učine dionicima onoga veselja, koje odsijeva iz njihovih očiju i treperi u njihovu glasu, odmah su prepoznali, da ih nikakav interes nije doveo ovamo. Javila se odmah ekipa dobrovoljnih suradnika. Prišli su i protestanti. Zanimljivo je, da je prvi pr vodilac članaka, koje je otac Maksimilijan pisao na latinskom ili talijanskom, bio neš čestiti japanski metodist, koji se malo nak toga obratio. Po svom običaju otac je Maksi milijan gledao daleko i primao za suradnike sve ljude "dobre volje". Ostalo je prepušta Bezgrešnoj.

Za kratko vrijeme nabavio je neku st ru tiskaru. /"Ona je naša baka - piše misio nar -. Sva je rđava. Pokreće se samo ručni okretajima. Od mnogog okretanja ruke su nam sasvim krvave"./ Da složi članke na japansk jeziku, trebalo je malo više posla nego u

poljskoj. Jadna su se braća upravo koprcala u džungli od 2.000 alfabetskih znakova. Bilo je vrlo teško prevesti naslov lista, jer ne postoji izraz, koji bi odgovarao izrazu "Bez grešna". Trebalo je prevesti "bez grijeha" - Mungenzai no Seibo no Kiski".

Stanovali su u podrtini razvaljena krova. "Ove smo noći imali snijega. Prava vijavica! Snijeg je padao na naše glave. Morali smo se brižno pokriti; da se zaštitimo. Ujutro je spavaonica bila posve bijela...."

Jelo pripremaju pod vedrim nebom. "Kiša nam pada u kotao. Japanska kuhinja bila je vrlo odvratna ocu Maksimilijanu, koji se uzalud silio, da se privikne "nekim poslasticama". Govoreći o patnjama koje čekaju misionara, jednog će dana spomenuti najprije urođeničku kuhinju.

Otac je Maksimilijan sav iscrpljen. Muči ga jaka glavobolja, groznica ga ne napušta. Oči su crvene od besanice. Neka čudna infekcija - prouzrokovana možda hranom, koju njegov želudac nije podnosio, - prekrila ga je nekim bolnim čirevima, te je jedva hodao. Za vrijeme mise podržavala su ga dva brata, jer nije mogao stajati nego samo na jednoj nozi. Jednog se dana srušio na cesti i ostao ležati, a da se nije mogao ni maknuti, dok ga jedan od braće nije pronašao i doveo kući.

Uza sve to on je raspoložen i ide uvijek naprijed. Kušnje ga ne mogu skršiti, one ga naprotiv potiču. Da možemo shvatiti ovu neukrotivu energiju, treba znati za njezin izvor - treba se pozvati na znanje svetaca.

Iz tog vremena datira jedno pismo, u kojem nalazimo nacrt daljnjih osvajanja. "Kad se naše djelo dobro ustali u Japanu, otići ću, da to osnujem i u Indiji, a zatim ću poći u Beirut - za Arape. Želim izdavati list na turskom, perzijskom, arapskom i židovskom. Na taj bi način vojska Bezgrešne okupila oko milijardu čitatelja - polovicu stanovnika globusa ...."

Prva naklada je 10.000 primjeraka. Revni prodavači novina kruže zemljom i "hvataju" buduće pretplatnike, nudeći im besplatno prve brojeve. Za uzvrat mole njihovu adresu. Skrajna uglađenost Japanaca zabranjuje, da se itko nasilno miješa u njihov privatni život.

Prijem je simpatičan, negdje odušev-ljen. Japan umire od duhovne praznine, koja je tu zavladala, otkako je počeo napuštati vjeru pradjedova u korist neobuzdanog bezvjerskog nacionalizma, uvezenog izvana. Ta pustoš raste osobito u krugovima intelektualaca.

Svojom pridođenom pronicavošću otac je Maksimilijan odmah pogodio. Praznina ovih duša zahtijeva, da bude ispunjena, bolest ovih srdaca vapi za liječnikom. To je doista trenutak za misionara! "Kakvu bismo mi žetvu želi - kaže on - kad bismo mi kršćani doista proživljavali svoju vjeru. Riječi se njih ne doimaju nego primjeri...."

Povezanost postaje sve veća, a da zapravo i ne znamo, kako to biva. Mala grupa poljskih redovnika - tako veselih u svom krajnjem siromaštvu, posve neobičnih - zanima, uzbuđuje i privlači. Mali list, tako skroman i

tako bogat sadržajem - čini ostalo. Predmet i veza ljubavi jest Bezgrešna. Pogani je poštuju i uče se, da je ljube. Primjer ovih stranaca , koji su tako odani njezinoj službi, zaista je odviše zavodljiv. Japanci, po prirodi vrlo refleksivni ljudi, traže, izvor tolikog heroizma.

Imamo jednu fotografiju, koja nam prikazuje oca Maksimilijana među boncima. Njegov mršavi i nasmijani lik ističe se u skupini bezizražajnih lica. Je li ih k njemu dovela radoznalost ili neodoljiva snaga svetosti ? Otac je s njima proveo duge sate, izlažući im kršćanske istine. Jedan od njih izjavi jednoga dana, da od sada neće nikoga pustiti među svoje bonce, "koji ne bi htio ljubiti Seibo no Kishi".

Nekoliko mjeseci nakon njegova dolaska u Japan, otac je Maksimilijan dobio poziv, da dođe u provincijalni kapitul, koji se morao održati u Lawowu. Slušajući kao i uvijek, žalosno je krenuo u Poljsku. Ta nitko nije u stanju održati to veliko djelo !

Na kapitulu se govorilo o japanskom Niepokalanowu. Tereti su teški. Je li razborito dati se na takvu pustolovinu ? Otac Maksimilijan je postupao kao i uvijek. Izložio je svoje dokaze, govorio je srcem, punim zanosa i bujne rječitosti - kako je on to već znao - a zatim je zašutio. Stavio je ruke pod svoju kapucu, u džepiću za uru imao je krunicu. Dok su starješine raspravljali, dok je sudbina japanskih misija bila na kocki, on je sasvim tiho zazivao Njezinu pomoć, prebirući neizbrojne Ave Maria.

- Ja sam učinio sve, što sam mogao. Sad je Majko, na tebi red". - Pobijedio je na svim linijama i vratio se u Japan sa širokim ovlastima. Ovaj put je putovao kopnom - preko Sibirije. To je bio potresan dodir sa ovom beskrajnom zemljom, odakle je Bog službeno prognan. Putovao je po običaju u trećem razredu s najsiromašnijima. Na svakoj većoj stanici za vrijeme tog beskrajnog puta bila je prava navala prema slavinama tople vode. Pomoću famozne "kipiatok" moglo se spremiti malo čaja - jedino toplo pristupačno piće. U prenatrpanim kupejima moglo se razviti i iz vjesno povjerenje.

Odavno ga je zanimala Rusija. Dok se nalazio u sanatoriju, za vrijeme dugih sati, koje je proveo u naslonjaču, počeo je učiti ruski jezik. Kasnije je uvijek pratio sovjetsku literaturu, koja je izlazila u Rusiji. Veliki san njegova života bio je; izdavati svoj list na ruskom jeziku.....

o

o o

Na povratku u Japan, ustanovio je tužna srca štete, koje su nastale zbog njegove odsutnosti. List nije više izlazio, a izgledalo je, da više uopće neće ni izaći....

Sve je opet spasila njegova prisutnost. Nosi uspon! Na provincijalnom kapitulu dobio je odobrenje, da osnuje pravu japansku podružnicu Niepokalanowa i da otvori novicijat za urođenike. Treba, dakle, što

prije sagraditi kuću.

Kupic je zemljište u okolici Nagasa - kia na vrlo strmom brežuljku, koji se naglo ruši u protivnom smjeru od grada. Svi se uz buniše. Tko je vidio graditi na takvim položajima? Zašto okretati leđa gradu?

Otac se Maksimilijan smiješio - i ostao pri svome.

Nakon eksplozije atomske bombe "Mun - genzai no Sono" - doslovno "Vrt Bezgrešne " ostat će gotovo neoštećen, jer je zaštićen grebenom. Samo su stakla popucala. U ograđenom prostoru oko samostana nije poginuo - nitko! Tada, tog trena - oni su razumjeli sve .....

Razumije se, graditi su morali sami . To je bilo teško razdoblje. Otac Maksimili - jan nema suradnika, koji bi se oduševili kao on i koji bi žrtvovali kao on. Klonuli su duhom. Muči ih nostalgija za domovinom i traže, da se vrate natrag. Mnogi bi htjeli biti misionari, ali na svoj način. Treba priznati , otac Maksimilijan stvara čudesa, ali mu ništa ne ide lako. Svaki dan njegova života bio je bolna kušnja za njegovu vjeru. Nije li morao gotovo cijelo vrijeme "vjerovati bez ikakva izgleda" ?

Pisma iz tih godina otkrivaju tužnu sliku. U njima otac Maksimilijan, u ime svete poslušnosti, a bez sjenke gorčine, izvješćuje oca Provincijala, kako je sve zatajilo. On govori o izdajama i kukavičluku nevjerne braće.

Na sreću nisu svi bili takvi. Božja djela uvijek traže izbor. Umjesto jednog kukavice, koji bježi, dvojica drugih dolaze u boj. Kukavičluku se suprostavlja tih i požrtvovan heroizam. Uza sve teškoće, kuća je ipak bila dogotovljena, naklada se lista povećavala, a dobri pogani idu sve više u potragu za svijetlom i veseljem.

Neki između njih pišu ganutljiva pisma. Trebat će jednom u cijelosti objaviti tu korespodenciju, koja otkriva beskrajnju težnju japanske duše i koja je već otvorena i spremna, da primi Kristovo Evanđelje. Evo nekoliko odlomaka;

- Hvala, što ste mi poslali "KISKI NO SONO". Čitam ga s veseljem - piše Inohaha Mamoe. "Zahvaljujem na Vašem dragom pismu . Već sam duže vremena bolesna. No, otkako mi je jedan prijatelj, koji je pretplaćen na Vaš list, pripovijedao o katoličkoj vjeri, zaboravljam na svoje patnje". "Velika je to radost - piše N.Masako, da svi tamo u "Mugenzai no sono" radite na slavu Božju i da širite ljubav prema Bezgrešnoj.Ja nisam kršten, jer se tome opiru moj otac i majka. Prije nekog vremena bio sam u Hokaido. Tamo sam našao jednog prijatelja,koji je član Vojske Bezgrešne i koji prima Vaš list. Sprijateljio sam se s tom plemenitom dušom. Župnik Osake ga je također vrlo cijenio. Nakon godinu dana povratio sam se u Osaku. U veljači 1933. Kmatsu je umro. Krasna je bila njegova priprava na smrt.Zadivilo me je njegovo pouzdanje u Boga i u Bezgrešnu. Kad je osjetio, da je na umoru -

znajući, da u kući ne bi mogao primiti svetu Poputbinu, ni svetu Pomast, - odvukao se jadnik do crkve. Tamo je sve primio. Nije svatko sposoban za takvo junaštvo! U agoniji nije bilo uza nj ni oca ni majke, samo svećenik i bolničarka. Kanatsu je vrlo ljubio svetu Djevicu i često se molio, da posreduje za njega. Mene je također poticao, da je ljubim i nije prestao ponavljati: Molite se Bezgrešnoj, molite se Bezgrešnoj. Otada nastojim, da vršim njegove pouke i potičem i druge osobe, da to isto čine". - Da vi niste došli u Japan - piše jedan drugi - ja, Amaki, bio bih još poganin".

Evo jednog osobito ganutljivog obraćenja:

- Nekog dana slučajno mi je došao u ruke jedan broj Vašega lista. Unutra sam pročitala povijest redovnice, koja radi među gubavcima na Madagaskaru. Neki Amerikanac, koji je posjetio bolnicu, reče joj: "Ja ne bih ovdje radio, da mi se plati i 2o,ooo dolara". "Ni ja, odgovori redovnica, da mi se plati loo.ooo dolara. Ja ovdje radim jedino iz ljubavi prema dobrom Bogu". Ovo me je zadivilo. Počela sam razmišljati. Od toga vremena redovito primam Vaš list. Čitam ga pomno. Naučila sam, ako čovjek sagriješi, pa žali, što je učinio, moli oproštenje od dragoga Boga posredstvom Bezgrešne - da mu Bog oprašta! Nekoć sam mislila, da je dosta ne ubiti čovjeka, da se ne dođe u pakao, a sad vidim čitajući "Vitez Bezgrešne" da to nije sve, da treba vjerovati i moliti. Ja sam, čitajući Vaš list, malo po malo učila vjeronauk i do listopada prošle godine sam se pri-

premila, da mogu primiti sveti krst. Dobila sam ime Terezija. Sad sam sretna, što sam Božje dijete".

" KISKI NO SONO " vršio je službu kršćanske pouke. Činio je to pripovijedajući jednostavno i mnogim primjerima. Što se izvan redno proširio najbolji je dokaz, da je pogodio ono, što treba. Bezgrešna doista uspješno otvara svačije srce.

Prošle su dvije godine od osnutka Niepokalanowa u Japanu. Bilo je to 1932. Došlo je vrijeme, da se otac Maksimilijan uspne na brod i otplovi u Indiju, da tamo osnuje novi Niepokalanow. Osjećao se iscrpljenim, groznica ga je često tresla, ali on za to ne mari. Zar ga nije iskustvo poučilo, da se " Božje stvari izvode samo po križu.

- Vjerujem - piše on s putovanja - da sveta Djevica daje svakome od nas milosti, koje su mu potrebne, da ostvarimo njezine planove. Prema tome ne trebam drugo, nego da me moja krila tamo prenesu. Držim, da bi u svakoj zemlji trebalo podignuti jedan Niepokalanow, odakle bi Bezgrešna mogla vladati na sve strane, raspolažući svim sredstvima moderne tehnike.... Moram poći brzo; vremena nema"!

Kad je stigao u Singapur, otac Maksimilijan odmah snuje, kako bi izdavao list na Malajskom jeziku i priprema tlo. Stigavši u Indiju, pođe u Ernakulam, gdje stoluje katolički nadbiskup.

Prijem je hladan i nepovjerljiv. Što

hoće taj stranac? Otac se predaje molitvi. Zaziva svetu Malu Tereziju. Nije li se on s njome nagodio već u Rimu, da će svaki dan moliti za njezinu kanonizaciju, a ln za uzvrat ona mora štititi njegove podvige? Stojeći pred njezinim kipom u hodniku nadbiskupskog dvora, on joj je doslovno rekao :

- Da li se sestro sjećaš"? - " U taj čas - nastavlja on - jedan mi cvijet padne do nogu, sličan ruži. Jednostavno se odkinuo iz vaze koja je stajala na podnožju kipa. To me se duboko dojmilo i rekoh u sebi: Vidjet ću što to znači".

Otac je Maksimilijan sve izlagao s puno jednostavnosti. On je govorio, kako je pisao, izričući cijelu svoju misao posve točno. To mu je pribavilo neprijatelja i mnogo nerazumijevanja. Imao je djetinju dušu, koja nije bila pristupačna nikakvoj zlobi ni ogorčenosti. Njegov običan izgled bio je u tolikoj mjeri nadnaravan, da je svakoga zbunjivao. Priviknuti se na način njegova govora o svecima, a posebno o svetoj Djevici, nije naprosto bilo moguće. On je s njima općio kao sa živima, kao s prisutnima - i to posve ravnopravno! Ovaj izvanredni realist nije bio od ove zemlje i time je on vršio tako nadmoćno gospodstvo nad bićima i stvarima.

Mala je sveta Terezija održala riječ. Sve poteškoće, koje su dolazile sa strane crkvenih vlasti u Indiji, izgladiše se kao po čudu i nadbiskup Ernakulama pošalje ocu Generalu pismo, u kojem službeno poziva poljske misionare.

Na žalost, priprave su bile dugotrajne. Otac Maksimilijan nije bio tamo, da ih požuri. Oblaci su se gomilali na svjetskom obzorju. Jednom riječju - zateglo se! Nadošao je rat i sve do danas poljski franjevci nisu prihvatili rukavicu, koju je bacila Mala Terezija svome bratu u oružju. Odgođeno je. Ali njih dvoje sada s nebeskih visina rade obadvjema rukama za svoje misionare....

Kad je svršio misiju, otac se Maksimilijan vratio u "Mugenzai no Sono," gdje je započeo graditi crkvu, a listu je dao novi zamah. Pritječu japanska zvanja, a obraćenici se više ne mogu izbrojiti. Među braćom je malo po malo izvršena "selekcija" i svi oni,koji ostaju zaneseni su za svoj ideal. Tako o njima izvješćuje otac Maksimilijan u jednom od svojih pisama.

Na žalost on je previše radio. Zdravlje je opet ozbiljno ugroženo. 1936. otputovao je u Poljsku na provincijalni kapitul. Tamo ga izabraše za gvardijana u Niepokalanowu. To je bio udarac za nj! Njegovo je srce ostalo kod njegovih"dragih pogana". Toliko se nadao,da će tamo jednog dana postići željkovano mučeništvo.

Nu on ne raspravlja ni o čemu,on se ne odupire. Herojska poslušnost! Bezgrešna je progovorila na usta njegovih starješina. Ako on toga ne razumije - to bolje! "On ne treba ništa znati".

Ohrabri se oče Maksimilijane! Čekaju te ljepši bojevi!

XIII. Smrt treba kupiti životom. .....

Iz njegovih govora i spisa poslije povratka u Poljsku struji novi prizvuk. On ima predosjećaj katastrofe, koja se približava i sluti svoj vlastiti svršetak. Zato treba do dna iskoristiti vrijeme, koje preostaje. Otac Maksimilijan nadmašuje samoga sebe. Kao škrtac htio bi otkupiti svaku minutu. U Posljednje tri godine pred rat sva njegova djela doživljavaju vrtoglav polet. Nikada dosad nije tako uporno naglašavao prvenstvo duha nad materijom. Bojao se, da dim materijalnih uspjeha ne zavede "njegovu dragu djecu", koji uza sve to, što su veliki, nisu zapravo ništa prema obilju njihova duhovnog života.

U tome leži tajna njegovih velikih uspjeha. Otac Maksimilijan, veliki realista, izvanredno poslovan čovjek, nikada se nije dao uloviti u mrežu dobitka, statistike i brojeva. Ovaj čovjek nije sebi davao ni časa odmora. Ljubomorno je branio Božja prava na naša vremena i želio, da sve najljepše, što je naš vijek dao, stupi Njemu u službu.

Posjetioca Niepokalanowa više zadivljuje duh molitve i šutnje, nego snažni rotacioni strojevi i veleban razvoj ovog industrijskog grada. Tu se rad uzdiže i posvećuje. Ovi radnici pjevaju zajedno sa svojim strojevima hvalu milostivom Bogu i njegovoj Majci. Tu je sve pretvoreno u bogoslužje.

Tu nema cijene kvalitet, nego kvalitet. Jednog je dana htio malo iskušati svoje, pa ih zapita;

- Što bismo sada učinili ?

Bio je njegov običaj, da ih uvijek pita, što misle. Ovaj neusporedivi vođa nije imao ništa diktatorsko. Znao je vrlo dobro, da prava poslušnost posvećuje slobodu, a ne oduzima je.

Jedan od braće odgovori zanosno: "Podvostručimo djelatnost"! Drugi će na to:" Mi ćemo podvostručiti učinke, ako svaki sam u sebi poraste".

- Vrlo dobro, odgovori otac, ti si pogodio. Ako se usavrši naša kakvoća, količina će nadoći uz nju.

Drugi put su braća zapitala njega :

- Reci nam, oče, u čemu se sastoji pravi napredak Niepokalanowa ?

Otac odgovori;

- Što smo povećali posjed, to nije znak napretka. Nisu to ni nove velike gradnje. Kad bismo nabavili najsavršenije strojeve, kad bismo raspolagali sa svim tehničkim pomagalima i rezultatima suvremene znanosti - to još ne bi bio pravi napredak . Kad bi naši listovi podvostručili ili potrostručili svoju nakladu, to još ne bi bio nikakav dokaz napretka. Niepokalanow ne čini naša vanjska djelatnost, bilo unutra bilo izvan klauzure. Pravi Niepokalanow - to su naše duše! Sve ostalo, pa i znanost - posve je sporedno! Napredak je duhovan ili ga uopće nema! Prema tome; Kad bismo morali obustaviti našu

djelatnost, kad bi nas napustili svi članovi Vojske, kad bismo se morali raspršiti kao lišće, koje raznosi jesenski vjetar, a u duši bi nam ostao i ovaj ideal Niepokalanowa, mogli bismo s pravom reći, djeco moja, da potpuno napredujemo....."

U času dok pišem ove retke, stiže mi vijest o konačnoj nacionalizaciji tiskare u Niepokalanowu. Određena je konfiskacija i remont strojeva.

Ovih će dana sinovi oca Maksimilijana razmišljati vrlo pomljivo o tekstovima, koje upravo iznosim, i o tolikim drugima, koji razvijaju istu misao - a imaju isti proročanski naglasak.

O

O O

Već odavna, a osobito od kada se vratio iz Japana, otac je Maksimilijan navlačio žestoke progone. Značajno je, da on u njima nije gledao samo kušnju, nego i kaznu za naše vlastite propuste.

Istina je, da se tu radi o nečemu, što nam nije ugodno čuti. Mi sebe radije zavaravamo, da smo žrtve i mučenici, umjesto da priznamo, da smo baš mi odgovorni.....

Kako da postignemo ono najviše? - Da postanemo sveci! U tome je odlučan i nepopustljiv.

- Zahtijevam, da budete sveci, i to ve-

liki sveci!

Ne tražite li, oče, odviše ?

- Ne odgovara on. Svetost nije luksus, nego dužnost! Ponajprije, Krist je rekao: Budite savršeni, kao što je savršen Vaš Otac nebeski. Pogledajmo, to nije teško! Imate li komadić krede ?

Svi ga zapanjeno pogledaše. On se nasmiješi.

- To je jednostavna stvar. Napisat ću Vam na ploču odmah formulu svetosti.

On odmah pred svojim mladim slušateljima, koji ga gledahu izbuljenih očiju, napisa formulu:

V = V

Eto formule! Mali v to je moja volja. Veliki V - to je Božja volja. Kad se te dvije volje ukrštavaju jedna preko druge u znaku plus minus, tada postaje nesnosno, rađa se križ! Ako ih postavimo jednu uz drugu, t. j., ako ih izjednačimo, sve postaje lako! To je tako jednostavno, da ne treba drugo nego poslušati".

Kazala sam na početku knjige, da sveci nisu ugodni i da treba žaliti jadne rakove u društvu anđela. "Mala formula" oca Maksimilijana tako je jednostavna! On se njome već godinama služi. To je jezgra unutarnjeg, duhovnog života. Samo su najveći sveci doprli dotle, da su uklonili križ, pristajući na najtemeljitiju eksproprijaciju. Sveti Ivan od Križa kliktao bi čitajući ove retke.

Otac nam nije sve rekao. Mi zato izvodimo dalje. Sve je tako jednostavno, jer mi pripadamo Bezgrešnoj, potpuno i bezuvjetno. Naše je posvećenje njezino djelo. Usuđujem se reći; Njezin specijalitet. Nije li ona majka Kristova majka i udova? Tko joj, dakle, daje pravo nad sobom, taj daje Bogu pravo na zahvate, te se zbiva ono što je po nekadaš - njoj formuli kod krsta odgovarao katekumen: Consentio tibi, Christe - Pristajem uz tebe, Kriste! Iz toga slijedi: što više bude duša, koje će se povjeriti njezinu vodstvu, to će više biti svetaca! " Nema herojskog čina, koji ne bismo mogli izvršiti pomoću Bezgrešne".

U tom istom govoru nadodaje: " Moramo pokazati primjerom, kako se žrtvujemo za nju. Ovaj je život kratak. Kao lakomci moramo iskoristiti vrijeme, koje nam preostaje".

Koji je kriterij naše savršenosti ?

- Obavljati sve stvari tako, kako bi ih ona na našem mjesto obavila, a osobito, da ljubimo Boga onako, kako ga ona ljubi - njezinim vlastitim srcem..... "

To nisu stvari, koje se mogu naučiti iz knjige. Otac Maksimilijan nas podsjeća : To se može naučiti samo na koljenima !

O

O O

Propovijedao je više primjerom nego riječju. Život mu je bio neprekidna molitva. Mogla bih napisati cijele "Cvjetiće" od podataka, koje imam pred sobom, a ispisao ih je nevještom rukom jedan brat. Ti bi "Cvjetići" mirisali divnom svježinom.

Kad bi šef odsjeka došao k njemu i molio savjet u nekoj važnoj stvari, obojica bi najprije klekli pred pisaći stol, na kojem se nalazila Bezgrešna, a nakon toga bi prešli na samu stvar.

Jednog se dana razmaha borba protiv "Malog Dnevnika". Pogrde i klevete padale su kao kiša. Glavni urednik pošalje jednoga brata oću Maksimilijanu, da ga zamoli za jedan "dotjerani" članak. Svi su se začudili, kad se brat uskoro vratio s listićem, na kojem su bile ove riječi: "Pripustimo se vodstvu Bezgrešne! Neka ona radi! Polako djeco moja, polako..... Mogli bismo sve pokvariti radeći odviše brzo.....

Kad god bi se poduzimala kakva kampanja, on bi ponavljao:

- Sjetite se, djeco moja, da nije sve u tome, da dobijemo pretplatnike, nego da pridobijemo duše!"

Pri svakoj novoj njegovoj publikaciji zlogubi su neprijatelji znali proricati: To ne će uspjeti ! To je nerazumno ..... it.d. Svaki put ih je prisilio, da se povuku pred činjenicama. Jedan je franjevac na slijedeći način tumačio njegov neizostavni uspjeh:

- Prije nego li bi odaslao koji broj, otac bi ga Maksimilijan tako dobro omotao molitvama, da je iza toga mogao posve samo koracati.....

O

O O

Znajući, da mu se približava svršetak, otac je Maksimilijan htio ostaviti oporuku "svojoj djeci".

Jednoga dana u osmini Bogojavljenja davao se u Niepokalanowu po starom običaju božićni igrokaz "Jaselka". Nakon večere reče Otac: Oni koji hoće, mogu ostati sa mnom." Želio sam ići pogledati "Jaselku", veli - brat kroničar, "ali sam ipak ostao. Malo je društvo okružilo oca.

- Sjednite, djeco moja, uz mene !

U njegovu glasu i liku bilo je nešto svečano i ljupko. Napokon reče:

- Djeco moja, još sam s vama. Vi me ljubite. I ja vas. No treba računati, da ja ne ću uvijek biti ovdje. Ja ću umrijeti, vi ćete ostati. Prije nego odem, želim Vam nešto ostaviti. Budući da hoću samo ono, što hoće Bezgrešna, rekao sam, da ostanu samo oni, koji hoće, da ih sama ona odabere.....

Vi me nazivate ocem gvardijanom. To je točno, ja to jesam! Vi me nazivate ocem upraviteljem. I to je točno. Ja sam upravitelj svih ovih publikacija. Ja sam,dakle, otac gvardijan, urednik, starješina ..... Nu jesam li ja još štogod ? Ja sam vaš otac, pravi otac, mnogo više nego vaš rođeni otac. Po tjelesnom ocu Bog vam je dao tjelesni život odnosno fizički život, a od mene ste primili duhovni život, božanski život, redovnički zvanje. Ne govorim li pravo ?

- O, da, oče ! Posve pravo ! Bez vas, bez "Viteza", bez Niepokalanowa, mi ne bismo bili u samostanu". Sad je svaki podsjećivao na početke svojega zvanja i na ono, što duguje ocu. On ih je slušao smiješeći se. Zatim reče:

- Ja sam, dakle, zaista vaš otac! Zato vas i oslovljujem s "ti", jer ste vi moja djeca.....

Nastao je časak šutnje. Otac je Maksimilijan držao ruke pod kapucom - tako ih je obično držao - kao da tamo skriva nešto, čime će nas iznenaditi. Zatim je plašljivo nastavio govoriti:

- Djeco moja, vi znate, da sam ja mnogo stariji od vas i da ja ne ću biti uvijek ovdje. Zato bih vam htio nešto reći. Smijem li to učiniti ?

- Da, da! Recite Oče!

.....

Svi se stisnuše oko njega. Tada on počne govoriti veoma uzbuđen:

- Kad biste vi znali, draga djeco, kako sam sretan! Moje je srce ispunjeno srećom i mirom, koliko se to može osjetiti na ovoj zemlji. Usprkos dnevnih patnja i briga, u dubini srca uvijek je veselje i mir, koji se ne mogu izreći ljudskim govorom..... Čas je zašutio, Zatim prihvati gotovo sasvim nečujno:

- Djeco moja, ljubite Bezgrešnu. To je ponovio tri puta. - Ona će vas učiniti sre -

tnima. Povjerite joj se, posvetite joj se sa svim, neograničeno! Cijelom svijetu nije dano, da shvati Bezgrešnu, nego samo onima, koji to mole na koljenima. Bezgrešna je Božja Majka. Razumijemo li, što to znači: "Božja Majka"? Zaista, stvarno Majka Božja! Samo Duh Sveti može udijeliti spoznaju svoje Zaručnice, kome i kako hoće.....

– Mislio sam vam reći još nešto, ali ovo je dosta! Tada nas je, nastavlja brat – pogledao, kao da se nečega plaši. Počesmo ga zaklinjati , neka nam reče sve i neka ništa ne taji. On nastavi

– Rekao sam vam, djeco moja, da sam vrlo sretan i da mi se srce prelijeva od sreće. Znate zašto? J e r m i j e n e b o o b e ć a n o p u n o m s i g u r n o š ć u! Djeco moja, ljubite Bezgrešnu, ljubite Bezgrešnu, ljubite Bezgrešnu!

Govorio je toliko ganut, da mu se na očima pojaviše suze i kliznuše niz lice. Nakon nekoliko časaka šutnje , koju se nitko nije usudio prekinuti, nastavi:

– Djeco moja! Ovo bi vas boljelo .....

Svi ga stadoše zaklinjati, neka kaže.

– Kažite, oče, više sigurno ne ćemo imati ovakve prigode.

Jedan je čas oklijevao, a zatim reče:

– Budući da me uporno molite, reći ću vam još samo jednu stvar: TO JE BILO U JAPANU ..... Ne pitajte me više, ništa vam više neću reći!

Uzalud su ga braća molila, da im ot-

krije malo više svoju tajnu. Gledao je šuteći, uronjen u duboku sabranost, pa kad su se smirili reče im očinski:

– Izdao sam vam svoju tajnu, da vam da de snage i oslona u kušnjama, koje vas čeka ju. BIT ĆE PATNJA, napasti, možda će vas obuzeti i malodušnost. Tada se sjetite ovoga, što sam vam rekao i budite spremni na još veće žrtve – na sve, što Bezgrešna bude od vas tražila. Djeco moja, nemojte željeti, da znate izvanredne stvari, nego samo da ispunite volju Bezgrešne, a to je volja Božja!

Prije nego ih je ostavio, rekao je još ovo:

– Ne govorite, dok sam ja živ nikome, što sam vam rekao! Ne nikome nemojte reći!

Sva su braća obećala, da će šutjeti.

– Bilo je to u Japanu..... Nebo mi je obećano sa svom sigurnošću..... Toliko sam sretan, da mi se srce prelijeva od mira i radosti.....

Oče Maksimilijane ! Otkad ti je majka izvukla tajnu dviju kruna, nikada ti ni si toliko rekao! Ovo večernje povjerenje nadopunja ono jutarnje. Značilo mbi biti slab psiholog, a ne uočiti, što si tako jasno otkrio.

Ona sama, vjerna Djevica, morala ti je reći, da budeš uvjeren u svoju konačnu ustrajnost. A ono, što nisi htio reći, nije li to možda tajna, da ti je obećala mučeništvo?

Držim, da ni braća nisu u prvi čas shvatila ovu predivnu objavu. Oni će to razumjeti tek kasnije, malo po malo!

O

O O

Kako se katastrofa približavala, on in je sve više i sve češće hrabrio. Aluzije su mu postale sve otvorenije. Početkom 1938. ni tko u Evropi nije mislio na rat, a on je o njemu govorio kao o sigurnoj stvari, koja će se naskoro dogoditi. On želi, da svoju djecu pripravi, da ih učini otpornima. Glavna je njegova misao bila: Što god dođe, sve će bi ti za naše dobro! Mi smo u takvom položaju , da nam nitko ne može naškoditi. Vanjske i nutarnje patnje dolaze samo zato, da nas posve te. Zar nismo za Bezgrešnu pripravni na sve? Pretpostavimo, da nas ubiju. To će biti besplatna karta za nebo. Mi bismo morali biti zahvalni svojim krvnicima. Tu bismo im zahvalnost morali posvjedočiti na taj način, da im isprosimo od Bezgrešne milost, da se obrate. Jednom riječju: Mi smo nepobjedivi!

– Nije li to konačno najveća sreća, posvjedočiti svoju vjeru vlastitom krvlju? Primiti za ispovijed svoje vjere – kuglu ravno u srce? Kolika je sreća umrijeti sa sviješću da smo mnogo trpjeli, mnogo radili za Nju!

Jednom je rekao sasvim otvoreno. Bilo je to u ožujku 1938. Jedan je brat po običaju stenografirao njegove riječi:

Znajte, djeco moja, da se sprema užasan sukob. Ne znamo još, kako će se razviti. Kod nas u Poljskoj treba očekivati najgore! U prva tri vijeka Crkvu su progonili. Krv mučenika bila je sjeme kršćanstva. Kad su progoni prestali, jedan je crkveni otac oplakivao osrednjost kršćana. Obradovao se, kad su se progonstva opet ponovila. Tako i mi! Moramo se radovati onome, što dolazi, jer će sred kušnje naša revnost postati žarča. S druge strane, nismo li mi u rukama svete Djevice? Nije li naš najveći ideal dati život za Nju? Ne živimo nego jedamput! Ne umiremo nego jedamput! Neka to onda bude po njezinoj volji"!

Nešto prije rata, govoreći o trima etapama duhovnog života: priprema za apostolat, apostolat i patnje – rekao je ovo: Ja sada moram krenuti u treću etapu ..... Gdje? Kako? To ona zna .....

– Kolika sreća umrijeti vojničkom smrću, a ne kao običan građanin u svom krevetu! Na stratištu – s kuglom ravno u srcu! Zapečatiti svojom krvlju vjernost Bezgrešnoj! Proliti je do zadnje kapi, da se požuri osvajanje svijeta za Krista, preko nje ..... Eto, to vam želim djeco moja, to želim i samome sebi ...."

Usjevi su zreli. Žeteoci mogu doći. Za mučenika treba krvnik! Da bude kruha, treba požeti pšenicu!

+

+ + + + +

XIV. Otac Maksimilijan ulazi u borbu.

1. rujna 1939. na Poljsku se srušio rat. Eskadrile Junkersa kao goleme grabljivice brazdale su nebo. Bombardirali su danju i noću - bez prekida! Sela, zaseoci, cijeli gradovi gorjeli su kao baklja na sva četiri obzorja. Nebo izbrazdano purpurom i skrletom, sličilo je trkalištu, po kojem u galopu jure konjanici iz Apokalipse.

Na frontu, koji je posvuda probijen, poljske se trupe ogorčeno odupiru. Uklještene i zaokružene, oni više ne spašavaju domovinu, koja već pada, nego samo svoju vojničku čast. Ta su junaštva nalik onima kod Termopila, ali stvarno ne koriste ništa.

Svaki novi izvještaj najavljuje novo sovni uzmak. Zatim sve šuti. Neukrotiva Varšava sveudilj se brani mimo svake nade i uz opće udivljenje i sveopću nepokretnost onih, koji se samo dive. Rat je izgubljen! Za vojnike, koji se još po šumama bore kao gerilci, nema više izbora, nego smrt ili zarobljeništvo. Mnogi izabiru radije smrt.

Zemlja, duboko ponižena, budi se iz svog golemog užasa. Ruševine još plamte, a bojno polje sliči kosturnicama. Neprijatelj, okrutan i prožet nečovječnom mistikom, ostvaruje točku po točku planove, da istrijebi Poljake. To više nije rob, koji stenje pod či-

zmom pobjednika, nego osuđenik, kojega krvnik vodi, da ga smakne. Da viša rasa može vršiti svoj poziv gospodara, rob mora služiti ili umrijeti!

Tada je u zemlji izbio silan val mržnje. Mržnja se penje u glavu kao vino. Rat je izgubljen, ali nije završen. U šumama i pod zemljom nastaju prva žarišta otpora. Svi: ljudi, žene, djeca sudjeluju u borbi. Samo se oružje razlikuje. Za najteže se javlja najmanje dobrovoljaca.

Posve je lako opiti se mržnjom. Ona je kao rakija, koja se daje vojnicima prije juriša "na noževe". Rakija podražuje, ali ne hrani.

Jedan moj prijatelj, koji je umro od ratnih posljedica, pisao mi je jednoga dana: "Mrzim Nijemce, jer su me oni naučili mrziti!" Kakvo strašno priznanje! Da ga izrečemo, potrebno je mnogo iskrenosti i velika snaga duha! Nu većina nije imala nikakva grizodušja. Mržnja je izgledala opravdana, naravna i nužna. Tko bi se u to vrijeme usudio govoriti o savršenoj Ljubavi, koja prikriva svojim kraljevskim plaštem same krvnike, same neprijatelje? Oprostiti - to bi se smatralo izdajom! U tome leži najveći zločin rata, što iskrivljuje kreposti! Njegovom se otrovu odupiru samo sveci i to veliki sveci. Ali mi nismo sveci, nego jadni grešnici, koji udarene po desnom obrazu ne pružaju lijevi, nego uzvraćamo snažnom, zvučnom - čuškom!

U procesu za kanonizaciju svete Ivane Arške osobito je istaknuta činjenica: Djevica, koja se znala boriti i pobjeđivati na

bojnim poljanama, među svoja junačka djela ubraja kao najtežu pobjedu što nije poznavala mržnje! Junak, kome su posvećene ove stranice i koji je imao vojničku krv, bio joj je i u ovome sličan. Otac Maksimilijan nije poznavao mržnje.

Živjeti u podneblju mržnje, a ne biti zaražen njome, mnogo je više nego uskrsnuti mrtvace. Trebalo je u to vrijeme živjeti u Poljskoj, u toj strašno iskrvavljenoj zemlji, na svakom koraku ponižavanoj, kad je bila pogažena njezina čast i njezina najsvetija prava da se shvati, što znači ovakvo svjedočanstvo. Da netko oprosti krvnicima, dok visi na križu, mora biti Krist ili se sav njemu predati! To je posve iznad ljudskih snaga ! Ako to ne vjerujemo iz riječi, pogledajmo djela ovog izvanrednog čovjeka. Otac Maksimilijan ima vojničku krv i on također vodi rat. Svoj rat! On baca u borbu mnogo više nego svoj život.

Odmah na početku Nijemci su žestoko bombardirali Niepokalanow, da se položaj iz sata u sat sve više pogoršava. Otac Maksimilijan skupi braću i reče im, da se sklone kod svojih obitelji, gdje će biti u manjoj opasnosti. Nije dopustio, da ostanu negc samo oni , za koje se činilo, da su navikli na rat i koji su veoma uporno molili, da smiju ostati. Druge otpravi kao otac djecu. Blagoslovi ih, gledajući ih, kako odlaze jedan po jedan...

Kad je ostao sam s malom četom, potakne ih, da obnose svoj čin bezuvjetne predanosti i da u ruke Bezgrešne izruče svoj život i smrt. Nakon toga im je dao opće održanje i

svakome oprosni križić, da ga poljubi.

Neprijatelj je u kratkim razmacima i dalje bombardirao osobito noću. Braća su odlazila u skloništa, otac nikada! Izgledao je - kaže jedan od njih - da ne zna za strah. Svi naglašavaju njegov mir. Uvijek je bio dobro raspoložen i neustrašiv. Nije mislio na drugo nego na svoju"djecu". Kad su odlazili u spavaonice, noću je obilazio,da vidi, jesu li svi tamo i da li možda koji ne manjka.Već su se prije rata navikli na njegove noćne pohode i čudeći se pitali, kako taj čovjek može živjeti, kad tako malo spava?

19. rujna pojavili su se prvo Nijemci na motornim kotačima. Na samostanska vrata na hrupili su pripadnici SS-a i jedan od njih zakriješti: "Alle raus"! Sakupljeni su redovnici dobili nalog, da napuste kuću svi osim dvojice. U kuću ulaze ranjenici. Ostat će brat bolničar i još jedan. Tko?

- Ostanite vi, oče Maksimilijane" - začu se jedan glas.

- Ne, dijete moje, - odgovori blago otac, - brat Ciprijan bit će od veće koristi.

On je otputovao s drugima. Kad su ih žene vidjele, kako odlaze s pratnjom,stadoše plakati.

- Ne govorite im ništa, reče otac, da ih još više ne ražalostite i da ih ne izložite represalijama !

Dok se vršila prva smjena,on iskoristi trenutak, da kaže braći:

- Odvažno, djeco moja! Ne vidite li, da

putujemo u misije"? Kako smo sretni! Putujemo besplatno. Treba mnogo moliti, treba pridobiti što više duša. Recimo svetoj Djevici, da smo zadovoljni i da ona može s nama činiti, što hoće.

Strpali su ih na kamione, zatim u teretne vagone. 21. rujna iskrcali su ih u logoru Amtitz.

To još nije bio logor u svom potpunom užasu, ali je i to bilo sasvim dosta, da se prokušaju najhrabriji. Najgori postupak mučenja uvake vrsti, glad i studen..... Mala se braća zapitkuju, kako će izdržati. Otac Maksimilijan, bolesniji i mnogo jače iscrpen nego drugi, sokoli ih, hrabri, potiće na molitvu i smiješi se. On, koji sve privlači neodoljivom snagom, dobro je znao, da koji puta dobra riječ vrijedi više nego komad kruha. On punim rukama dijeli radost i mir. Njegova je prisutnost melem. Nijemci začuđeno promatraju ovog slabunjavog redovnika, koji im se prijazno smije, čak im nudi medaljice. Da im se možda ne ruga? Ne, dosta ga je vidjeti. A onda? Nehotice postaju blaži.....

Tu se odigrao jedan doista velik događaj. Žena njemačkog upravnika, dirnuta prijaznošću oca Maksimilijana, poslala mu je jednog dana lijep kolač. Naglasila je - samo za njega! Otac Maksimilijan skupi djecu i naloži im, da ga razrežu na jednake dijelove. Svatko je dobio malen komadić..... Drugi put dobio je odnekle malo sira. Svakome je stavio malu krišku na ruku . /Tamo nije bilo tanjura!/

12. listopada , na njegov imendan, rekao je braći, koja su mu čestitala :

- Pitao sam se jutros, što bih vam rekao za svoj imendan. Evo ovo: Želim da sve više pripadate svetoj Djevici, svaki dan sve temeljitije. Kad je patnja daleko, mi smo spremni na sve. Sad, kad imamo prigodu trpjeti, iskoristimo to, da pridobijemo mnogo duša. Nastojmo pridobiti što više duša za stvar Bezgrešne"!

Kad su odlazili od kuće, nisu im dopustili, da uzmu bilo kakvo rublje za izmjenu. Nečistoća je u barakama bila neizdrživa. Izjedala ih je gamad. Kad bi se braća noću budila, često su vidjela vitku sjenu oca Maksimilijana, kako kleči na slamnjači. Zarobljenici su iz dana u dan sve više umirali. Jednog dana reče on svojima:

Sklopimo savez sa svetom Djevicom! - Dobra Majko, predajem se iz ljubavi prema Tebi. Pristajem, da ostanem u tom nemilom logoru, samo da se drugi vrate kući. Ostat ću ovdje, da trpim zaboravljen, prezren i osamljen. Tebi se predajem, da umrem na ovoj prljavoj slamnjači, okružen potpuno bešćutnim, zvjerskim srcima.....

Njegovi "mališani" ponavljali su ove riječi samo ustima. Nisu ih vjerojatno dobro razumjeli. Nisu shvatili, što je zahtijevao.

Ma da su zatočenici trpjeli veliku oskudicu i ma da su ih mučili, Amtitz nije bio "Pakleni logor". Bilo je gladi, ali se od nje nije umiralo. Redovnici iz Niepokala

nowa mogli su u nekoj mjeri čak održavati svoja pravila. Otac im je često držao nagovore. Isticao još uvijek marijansku poruku. Jednoga im je dana govorio o Lurdu, o La Salette i pozivu svete Djevice na pokoru.

- Mi živimo u vrijeme velike pokore . znajmo se njome okoristiti. Patnja je dobra i slatka samo onima, koji je primaju vesela srca.

Moramo računati s tim, da svi njegovi sinovi nisu bili zreli za mučeništvo. Što se sve zbivalo za vrijeme dugih i tihih razgovora na gnjiloj i ušljivoj postelji? Jednoga dana reče braći:

- Naša misija je pri kraju. Iskoristite dobro ove posljednje dane !

Imam pred sobom mnoga svjedočanstva njegovih drugova iz logora. Ne mogu ih sve navoditi. Svi oni ističu njegovu veliku i neumornu ljubav. Nespretni izrazi čine njihove izjave još dirljivijima. Evo jednoga primjera:

- Neko je vrijeme moja slamnjača bila uz njegovu - piše brat Juraszek. Jednom se noću probudim i osjetim, kako mi netko vrlo lagano pokriva noge. Otvorim oči i vidim.... otac me zamata! Svaki put kad se sjetim ovog događaja, suze mi navru na oči. Činio mi se neizmjerno dobrim i nježnim kao majka..... Zapazio sam također, da je potajno davao dio svoga obroka kruha jednome bratu, koji je strašno trpio od gladi. Naši su obroci bili tako maleni, da je doista trebalo imati majčinsko srce, da ga možeš s nekim podijeliti.-

Neki drugi piše:

- Ne nalazim riječi, da izrazim ono, što je bio otac Maksimilijan za nas u tim danima, muke i oskudice. Moramo doista zahvaliti svetoj Djevici, jer to je bilo za nas od neprocjenjive vrijednosti".

Proročanstvo se oca Maksimilijana doslovno ispunilo. Njega i braću su pustili na sam blagdan Bezgrešnog Začeća. Je li on kao Krist molio, da nijedan od onih, koji su mu povjereni, ne pogine? Svi su se vratili u Niepokalanow, istina iscrpljeni, ali svi živi.

Otac se Maksimilijan nije predao iluzijama. On zna, da je na njemu red. Zato neželi izgubiti ni minute dragocjena vremena , koje mu preostaje. Počinje uvoditi vječno klanjanje. Cijele se dane braća izmjenjuju pred skromnim oltarom. Još nikada nisu tako žarko molili!

Malo pomalo i ostala su se braća stala vraćati u Niepokalanow. Već ih je 2oo. Naskoro će ih biti 37o. Nu mnogi se ne smiju vratiti. Za njima traga Gestapo. Osobito je izvrgnuto pogibelji osoblje uredništva .Otac se trudi, da bude s njima u vezi i piše im pisma, koja su doista pravo duhovno biserje. Potiče ih na strpljivost, pa čak i da osvajaju. Tamo-veli on - gdje se nalazi jedna duša, koja se posve posvetila svetoj Djevici i koja je ljubi svim srcem, nije moguće, da njezina ljubav ne prijeđe i na okolinu i da na taj način spasi mnogo duša.....Dosljedno svemu: ova se odsutna braća nalaze u misija-

ma. Ideal Niepokalanowa moraju nositi, kamo god idu.....

- U našem misionarskom radu nema počinka. Širimo njezino kraljevstvo u svim srcima. Prikažujmo u tu svrhu sve svoje patnje, sve, što trpimo. Ne želimo nego jednu stvar: da ona bude s nama zadovoljna! Nastojmo joj ugoditi, makar nas to mnogo, mnogo stajalo.... Koliko će duša naći svijetlo zahvaljujući to me, što smo se morali raspršiti ! Primajmo ljubezno križeve, ljubimo sve svoje bližnje i to bez izuzetka, prijatelje i neprijatelje. Bog je ljubav i svaki stvor mora živjeti od ljubavi, jer učinak mora biti sličan svome uzroku. Ljubav je glavna pobuda i pokretač u svemu" !

Da li je, pišući ove retke, mislio na glasoviti Danteov tekst: "Colui che tutto movo?" /Onaj, koji sve pokreće"/.

Njegova je duša gospodarila nad svim neizvjesnostima, koje mi mučno podnosimo.

Ovaj kontemplativni čovjek ujedno je čovjek akcije. On će pokušati nemoguće i htjeti, da svoj dragi list izdaje na njemačkom jeziku. Mnogo je toga poduzeo i konačno uspio dobiti dozvolu. Izišao je samo jedan broj za blagdan Bezgrešnog Začeća 1940.godine. Tu je objavio svoj posljednji članak. U njemu čitamo ovo:

- Ako se dobrota temelji na Božjoj ljubavi i na onome, što iz ljubavi izvire, onda je sigurno, da je zlo negacija ljubavi....."

To je sudar! To je njegov rat ! Izvan

armija, koje su se uhvatile u koštac, izvan podivljalih strasti, hekatomba i logora istrebljivanja, postoje na dnu duše dva nepomirljiva neprijatelja: dobro i zlo, grijeh i ljubav! Što vrijede pobjede na bojnom polju, ako sami u sebi pretrpimo poraz?!

Otac se Maksimilijan sprema u svoj zadnji boj. Boj ljubavi u ime Ljubavi i-za Ljubav !

()()()()()()()

XV. Križni put.

U svom posljednjem članku piše ovako; " Nitko na svijetu ne može promijeniti istine ! Ono, što možemo učiniti, što moramo činiti, to jest, da je tražimo, da je nađemo i da joj služimo".

Dotakao je najbolniju točku. Zar se sukob, koji razdire moderni svijet, ne svodi na krizu istine? Svi bi je reformatori htjeli promijeniti, dok bi je jednostavno trebalo priznati onakvom, kakva jest, i dok bi joj trebalo služiti i ljubiti je. "Nitko na svijetu ne može promijeniti istine"! Ove riječi, koje sažimaju oporuku oca Maksimilijana, trebalo bi napisati plamenim slovima nad poglavlje povijesti, koje Bog sada piše, uspravno i u ravnim crtama, nad bijelim krivuljama naših izdaja.

Zar se sotona ne zove i otac laži ?

Otac Maksimilijan čeka. On već odavno zna, da ne će preživjeti ovoga rata. " Kušnja krvi ", koju je toliko puta prorekao, pred bezbrojnim svjedocima, sada je došla! On dobro zna, da oružani sukob izražava i pokriva maskom drugi jedan sukob, kudikamo teži, koji razdire srce čovjeka - to gnijezdo gujinje i azurni ponor tajni izvor svakog rata: Non est nobis colluctatio adversus carnem - veli sveti Pavao. Nismo mi samo u ratu s materijalnim silama !

Učitelj nam je dobro pokazao, kakvim se oružjem moramo boriti. Zar bi sluga mogao biti iznad gospodara? Muka /Passio/ se nastalja.

Otac Maksimilijan je jednog dana rekao: "Krajna napuštenost u agoniji bila je kruna čitavog Isusova djelovanja". I on čitavom svojom žarkom dušom teži prema istom triumfu i sam Bog znade, a kakvim je sve paktovima i ugovorima vezao njegovo milosrđe! Poput uzvišenih gromobrana sveci se bacaju između naših prljavština i zahtjeva neizmjerne svetosti. Da odvežu ruke Ljubavi, oni se javljaju za žrtve Pravde.

Nemojmo, dakle, tražiti neposredne uzroke, zbog kojih su zatvorili oca Maksimilijana. O tome se mnogo pisalo i pisci su se izgubili u suptilnim pretpostavkama. Naciste u Poljskoj nije ni malo grizla savjest, kako će opravdati svoja djela. U svojim metodama polaganog istrebljivanja oni su osobito

išli za jednim kriterijem: ukloniti elitu, poglavice.

Otac je Maksimilijan sigurno bio iz reda poglavica, dakle, par excellence nepoželjan. Njegova je sudbina bila već unaprijed zapečaćena.

Dne 17. veljače neki crni automobil stade pred vratima samostana. Ljudi su i predobro poznavali oznake Gestapoa! Jedan od braće pohiti uzbuđeno, da obavijesti oca gvardijana.

- Zar zbilja? - reče ovaj i u njegovu se glasu pojavi kao neka sjenka tjeskobe. No brzo se opet svlada:

- Dobro, dijete moje! Evo me, idem. Marija! - Pošao je ususret.

Evo ih licem u lice: Ovaj krhki redovnik, s tijelom, koje je uništila bolest i samozataja, i opet dobro ishranjeni i rumeni policajci.

- Hvaljen Isus Krist, reče im on uljudno, prema poljskom običaju. - Nisu se dostojali odgovoriti mu.

- Je si li ti Maksimilijan Kolbe ? surovo drekne jedan od njih.

- Jest, ja sam.

- Onda pođi s nama !

Zatvorili su ga zajedno s druga četiri oca, od kojih su samo dvojica ostali na životu. Prije nego je ušao u crni auto, nalik na mrtvačka kola, otac Maksimilijan obuhvati po-

sljednji put pogledom posjed Bezgrešne i svoje drago malo stado, u boli sakupljeno, neustrašivo. On ga blagoslovi u svom srcu i reče svetoj Djevici: Budući da ja moram otići, ti, Majko, moraš preuzeti moje mjesto. Budi čuvarica svoga posjeda, svih svojih ovčica i svih svojih janjaca, pa i svih svojih siromašnih jaraca, ako ih ima. Sve ti ih predajem".

Auto krene. On je dobro znao, da se više nikada ne će vratiti.

Najprije su ih otpremili u Varšavu i zatvorili u strahoviti zatvor Paviak. Na samo to ime ledi se u Poljskoj krv u žilama.

To je najteže razdoblje. Prije invazije na Rusiju Nijemci "čiste pozadinu". Svakog dana strijeljaju tisuće Poljaka. Na smrt osuđoni ne mogu se više brojiti.

Otac se Maksimilijan nalazi u čeliji broj lož. Nije mu trebao ni jedan sat, da predobije sva srca. On saslušava povjerljive poruke svojih drugova, od kojih su mnogi iscrpljeni groznim torturama, ispovijeda ih, moli za njih, s njima postupa, "kao što nježna majka postupa sa svojom djecom".

Jednog lijepog dana dođe inspekcija. Ugledavši redovničku haljinu, Schaarfuhrera S. S. spopade bijes. Krvavih očiju, s pjenom na ustima, on zgrabi krunicu, koju je otac Maksimilijan nosio o svom pojasu i povuče ga žestoko :

- Budalo, glupane, popovski gade, reci odmah, da li vjeruješ u ovo? I pokaže mu križ

na krunici.

- Jest, vjerujem, reče otac s mnogo snage i mira.

Uslijedila je žestoka pljuska. Zatim još jedna. Otac se duboko nagne. Osjetio je u ustima okus slane krvi.

- Reci sad, vjeruješ li još uvijek? - derao se krvnik.

- Da, i još kako !

Još jedan udarac. Cijela tuča udaraca. Sve to prate psovke. Lice je ubogoga oca postalo bijelo, zatim ljubičasto. Nakon svakog udarca, on se sve teže uspravlja. Nu i pak ostaje na poprištu.

- I sad ćeš mi reći, da još vjeruješ ?

- Da, vjerujem !

Bijes krvnika nema više granica. Udara ga svim silama stisnutim šakama. Otac se sruši. Tada ga stade udarati čizmama. Njegovo zločinačko lice nema više u sebi ništa ljudsko. Videći konačno da se njegova žrtva više ne miče, otide zalupivši vratima.

Jedva što je otac Maksimilijan došao svijesti, već sve čini, da umiri svoje drugove. Lice mu je strahovito otečeno. Teško govori:

- Prijatelji moji, vi biste se morali radovati sa mnom. To je za duše, to je za Bezgrešnu !

Liječnici - zatvorenici kao i on -

iskoristili su ovu priliku, da ga premjeste u zatvorsku bolnicu, gdje bar nije imao prilike, da se opet susretne s bijesnim zapo - vjednikom.

U međuvremenu u Niepokalanowu ne gube vrijeme. Dvadesetero se braće ponudilo, da ga zamijene. Nu nacistima nije stalo do njihove žrtve. Ne će, da pristanu.

Otac im može pisati samo vrlo rijetko i vrlo kratko na poštanskim dopisnicama, koje prelaze kroz strogu cenzuru. Među poruke s praktičnog područja : "Pošaljite nam maramica, kefica za zube, jedno civilno odijelo i pakete sa hranom, označivši kao pošiljaoca naše rođake", njemu uspijeva, da umetne sjajnih misli, iz punine svog srca.

- Neoskvrnjena, naša ljubezna Majka, uvijek nas je okruživala nježnošću i uvijek će bdjeti nad nama..... "

- Zašto da budemo zabrinuti, draga moja mala djeco, kad nam se ne može dogoditi nikakovo zlo, a da to Bog i Bezgrešna ne bi znali i dopustili ? "

- Pustimo sve savršenije, da nas ona vodi, kamo hoće i kakva bila njezina volja, tako da izvršujući svoje obveze, uzmognemo spasiti SVE duše....."

Tako svršava njegovo posljednje pismo od 12. svibnja.

Nekoliko dana kasnije našao se na listi posebnog transporta, koji je bio određen

za Oswiecim. Nazvali su ga "logorom smrti"i, bez sumnje, ovo je ime bilo ispravno.

U Oswiecimu -Nijemci su ga nazvali "Auschwitz" - više od pet milijuna osuđenih našlo je smrt, nakon groznih muka.

Krematoriji, znanstveno organizirani, pušili su se dan i noć i posebna komisija imala je zadatak, da poveća njihovo djelovanje. Svaka je godina obilježavala neki napredak u metodama uništavanja. Tkogod bi ušao u ovaj tamni prostor, ostavljao bi na ulazu svaku ljudsku nadu.

Napisalo se mnogo , i previše, o koncentracionim logorima. Ostaju stranice, koje se ne će napisati na ovoj zemlji. Ljudske riječi prolaze između dvaju ponora, koji su jednako neizrecivi: ono što je iznad njih gore i dolje. Ako postoji ono vrhunaravno s gornje strane, ima sigurno i ono vrhunaravno s donje strane, a ono, što nadilazi čovjeka u jednom ili drugom smislu, ne može se izreći ljudskim riječima.

Ništa čudno u tome, što povratnici iz tamnica ne mare za logorsku literaturu. Mjesto komentara oni će vam kazati: " Ne, nije to bilo tako"! Njihovo iskustvo, jedinstveno, ne podudara se s iskustvom drugih. Isti je pakao prošao kroz prizmu bezbrojnih duša. I ondje se obistinjuje duboka izreka: Quidquid recipitur, sucundum modum recipientis recipitur. Bio je to isti pakao. Kako možemo vjerovati, da su u tom ponoru neke duše promatrale zvijezde, ako smo mi sami vidjeli ondje samo nešto crno, nešto crno i ljepljivo ?

Bio je to isti pakao, ali su neki iz njega napravili odskočnu dasku za divne uspone. Ako toga ne razumijemo, vjerujmo bar njihovim riječima.

Bilo je ondje bijednika, koji su umrli u revoltu i mržnji. Otpor je razumljiv, mržnja i te kako naravna ! Bilo je tu nehotičnih mučenika, poslenika posljednjeg časa, koji su se nenadano uzdigli prihvativši žrtve. Nu bilo je također i svijesnih žrtava, koje su zaradile na tom tržištu krvi, dajući kap po kap svoje vlastite krvi kao dragovoljnu pomirbenu žrtvu.

Dakako, da ovi strašni zatvori nisu mogli biti škola svetosti. Oni su raspirivali najgore instinkte, pa i kod onih, koji su mislili, da su dobri. Ovoj skrajnoj kušnji nije se mogao oprijeti ni svaki onaj, tko je htio, jer je ona tražila novicijat cijelog života. Ne, ne - smrt se ne može improvizirati !

Bili smo svjedoci bijednih moralnih padova, takvih izdaja, koje čovjek u "normalno" vrijeme ne bi nikada držao mogućima. Vjera u naravnu dobrotu čovjeka nije se mogla oprijeti ovoj zornoj obuci. U tom mučilištu duše su bile razgaljene. Zvijeri, kriminalci, velika većina osrednjih, ali i sveci! Neka bića, muškarci i žene, koji su se svijesno, slobodno - onom slobodom, koja potpuno prihvaća Božju volju - davale za žrtvu, nastavljala su križ, plaćala poput škrtaca, krv za krv. Iz tog pakla nije bila isključena milost i tko bi se usudio napraviti bilancu njenih pobjeda ?

Glad, - Stalna, užasna glad, koja razdire utrobu i ne pušta spavati. Zima, koja čini, da čovjek drhće noć i dan. Neprestano mučenje, metodičko uništavanje ljudskog dostojanstva. Zločini protiv ljudskog dostojanstva više se ne broje, oni sačinjavaju dio izgrađenog programa. Prije nego ubiju žrtvu, treba je zgaziti!

Među parijama svećenici sačinjavaju predzadnju kategoriju - odmah iza Židova. Obično ih nazivlju: " scheweinerische Pfaffen" - svinjski popovi. Njima nameću najteže radove, koje obično prate udarci korbača. Ponižavani, iscrpljeni do iznemoglosti, gonjeni poput životinje po jednoj misterioznoj mržnji po mržnji na svećenike, oni za Krista svjedoče, a da toga možda i ne znaju, a njihova bijedna otečena lica, kojih ne možemo prepoznati, podsjećaju na lice, pokriveno pljuvačkom.

Otac Maksimilijan to prihvaća i zna, što prihvaća. U tom paklu on je jedan od onih, koji su suvereno slobodni, jer između njegove i Božje volje već odavna nema pukotina. Poput svetoga Andrije apostola, poput Siromaha iz Asiza, on pozdravlja križ kao svoju lijepu zaručnicu: O bona crux - i sprema sebi svadbeno slavlje.

On je u najstrašnijoj kompaniji, nazvanoj "Babice", a zapovjednik joj je krvavi Krott. Ova zvijer goji prema ocu Maksimilijanu nemilosrdnu mržnju. Sa svojim drugovima nesretnik mora trčećim korakom prenositi velika debla. Svaki put, kad padne pod teretom, jer više ne može dalje, udarci nemilosrdno

padaju na njegova omršavjela leđa. Svojim drugovima, koji mu iz samilosti hoće pomoći, on uvijek odgovara jednako:

- Nemojte se izlagati, jer biste i vi mogli dobiti batina. Bezgrešna mi pomože. Izdržat ću!

Ovaj pravo "križni put" trajao je dvije sedmice.

Jednoga dana opazi ga Krqtt, kako se jedva vuče, pa iskoristi tu priliku, da se malo pozabavi. Sam izabere najveća debla, sam ih natovari svećeniku na leđa i zapovijedi:

- Trkom !

Otac načini nekoliko koraka, zaljulja se i padne. Tada se Krott baci na njega, stade ga udarati čizmama u trbuh i lice, /on zna dobro ciljati/ i nepodnosivo urlikati:

- Ne ćeš raditi, lijenčino?! Čekaj, ja ću ti pokazati što znači raditi!

Kod objeda ga pozove i zapovijedi, da se pruži na hrpu drva i odredi najgorem krvniku, da mu dade pedeset udaraca.

Otac se više nije micao. Tada ga Krott gurne u neku jamu, pokrije lišćem i ostavi kao mrtvaca.

Sve te pojedinosti iznio je očevidac velečasni g. Szweda, jedan od rijetkih preživjelih iz Oswiecima.

Drugovi ubogog oca stiskali su šake , ali nisu mogli ništa učiniti. Ma i malo posredovanje značilo bi njegov slučaj učiniti još težim. Istom na večer, nakon posla, mogli su

ga odvući kući kao krvavu i iscrpljenu lješinu. Sutradan je bar bio oprošten od rada.

U bolnici, mjestu užasa, gdje bolesnici umiru poput muha, ležeći po trojica - četvorica na istom ležaju, bez liječničke njege, bez ikoga, da im pomogne, otac Maksimilijan odabere najlošije mjesto, sasvim kraj vrata.

- Tako mogu vidjeti mrtvace, koje iznose i mogu se moliti za njih.

Zatvorenici-bolničari i svi njegovi drugovi dive mu se. On često ponavlja:

- Za Isusa Krista pripravan sam trpjeti još mnogo više. Bezgrešna je sa mnom ona mi pomaže.....

Jedne mu večeri donese bolničar potajno čašu čaja, zadnji san tih bolesnika, koji izgaraju od groznice. No morao se vrlo začuditi, jer je otac Maksimilijan odbio čaj ne oklijevajući ni časa:

- Drugi nemaju toga, pa ni ja ne bih htio biti izuzetak!

Unatoč zabrane i prijetnje s odmazdama on ispovijeda po cijele noći. Čim se smrači, bolesnici se vuku, kako mogu, prema njegovu ležaju i ostaju kod njega dugo vremena . Jedan svećenik koji se spasio, pripovijeda , da ga je otac Maksimilijan privinuo na grudi "kao majka dijete" i da mu je vrlo nježno govorio, tješeći ga:.....

- Gledajte Bezgrešnu! Ona je tješiteljica žalosnih. Ona nas ljubi, čuje nas, pomaže nam svima.

Ostao je otprilike dvije sedmice u bolnici, a zatim su ga premjestili u blok invalida, gdje su zatvorenici bili oslobođeni od rada, ali su primali samo polovicu bijedne logorske hrane. Otac Maksimilijan često ustupa svoj obrok. Jednostavno veli: "Vi ste gladniji nego ja"!

Jednog je dana povjerio jednom mladom drugu, koji ga je na svaki način htio spasiti, ovo:

- Ne, dijete moje! Ja ne ću preživjeti logora. Ali ti i drugi mladi, vi ćete preživjeti!

U tom paklu on je uvijek jednake volje, uvijek veseo i živahan, podižući klonulu odvažnost, koreći malaksale:

- Draga moja djeco, treba izdržati. Vi morate ostati na životu. Povjerite se dragoj Gospi! Ona će vam pomoći, ona će vas spasiti!

Ove smo pojedinosti dobili od svjedoka, koji su doista ostali na životu i koji ne mogu o tome govoriti, a da ne zaplaču.

Od vremena do vremena on se odvažuje i drži prave duhovske konferencije pred slušateljstvom kostura i umirućih. Oni, koji su iz njegove grupe ostali na životu, pripovijedaju, kako je te i te nedjelje govorio o "odnosima Bezgrešne prema trima osobama Presvetoga Trojstva s toliko žara i oduševljenja, da su se svi oduševili..... "

Uza sve svoje napore njegovi ga prijatelji nisu mogli duže zadržati u bloku invalida. Premješten je u blok 14. gdje ga čeka

posljednja kušnja.

.....

XVI. " S Njom mogu sve"
Posljednje svjedočanstvo
"Ljubav je jača od smrti"

.....

Konac je srpnja 1941. U bloku 14. u kojemu je otac Maksimilijan, nestao je jedan čovjek. Jedan novi bijeg! Zatvorenici se s užasom sjećaju prijetnje logorskog zapovjednika Fritscha, da će za svakoga bjegunca 2o ljudi iz njegova bloka biti osuđeno, da umru od GLADI.

Te noći nije u baraki nitko spavao. Smrtni strah zahvatio je te jadnike, premda su bili navikli na najrafiniranije torture i premda često žele smrt, da ih oslobodi muke. .... Jest - žele smrt - ali ne ovakvu, najstrašniju od svih. Pasti od pušćanog metka, umrijeti smrću vojnika, toga se ti junaci ne boje. Ali agonizirati danima kap po kap posred neizrecivih muka, koje čovjeku suše utrobu, napunjaju krvne žile vatrom, vode do ludila -na samu pomisao njihova se krv ledi i oni osjećaju, kako ih zahvaća neka neodređena strava.

U logoru se pripovijedaju strahovite stvari o onome, što se dogada u "Bloku smrti". Koji puta u noći odjekuje u tom mjestu strava urlikanja divljih zvijeri. Kažu, da oni,

koji su osuđeni na smrt glađu, ne zadržavaju više ništa ljudsko i zadaju strah i svojim tamničarima..... Ne radi se samo u mučenju glađu, nego i o mučenju žeđu. Za vrijeme svo jih glasovitih štrajkova glađu Gandhi je pio. Umrijeti od gladi, dok čovjek može piti, nije tako teško. Žeđa je neizrecivi marti - rij.....

Svaki se pojedinac pita: "Ako to bu - dem ja.....?" Junaci Otpora plaču poput male djece.

Jednom veoma mladom momku, koji je drhtao kraj njega, reče otac Maksimilijan u po glasa:

- Tako te je strah, jadni moj mališu ? Ne boj se! Smrt nije tako strašna!

O

O O

Sutra ujutro, dok se prozivalo, zapovijednik logora objavljuje, da bjegunac nije pronađen. Dao je nalog, da se raspuste svi blokovi osim bloka 14.

Stoje postrojeni na žarkom, ljetnom suncu. Satovi prolaze. Strogo je zabranjeno, da im netko pruži nešto za piće. SS-ovci ih nadziru i "uspostavljaju red" udarcima kundaka. Od vremena do vremena netko se od njih sruši. Kad udarci više ne pomažu, kad su nesretnici zbilja u besvijestici i neosjetljivi, krvnici ih izvlače iz redova i bacaju u

stranu kao otpatke, jedne na druge! Svaki se sat vidi, kako se povečava ta žalosna gomila. Lice onih, koji su postrojeni, natekla su od vručine i ne mogu se više prepoznati.

Otac Maksimilijan, taj bolesnik, već 2o puta osuđen od liječnika na smrt, ne pada u nesvijest, ne ruši se. Kao Marija pod križem on je izdržao: STOJEĆI. Zar nije ponavljao sto i tisuću puta: "S njom mogu sve"!?

Došao je čas da to pokaže. Trenutak je da dade primjer. Pod neumoljivim srpanjskim suncem njegova odluka polako dozrijeva. Sve je dao. Zar nije došao čas, da ovaj život, koji više nije njegov, prepusti, da ga drugi uzmu? U velikoj šutnji svoje duše, u miru ljubavi baš u podne, on sluša.

Satovi prolaze.

Oko tri sata po podne krvnici im daju pola sata odmora i dopuštaju im, da pojedu juhu. To je posljednji obrok. Nakon toga su nastavili stajati u stroju sve do večere - čekajući osudu.

Lagerführer Fritsch voli spektakularne geste. On se hvali, da ima zamjerni pedagoški osjećaj. Koje li lijepe prilike, da se dade primjer! Poput mudra krotitelja zvjeradi on traži povoljan čas. Večernje prozivanje. Na prostranoj, izgaženoj ravnici svrstavaju se različiti blokovi nakon povratka s posla. Sve se oči obraćaju prema mučenim drugovima; bezbrojne usnice se miču u tihoj molitvi. Uzduž redova, jedva osjetno, prolazi strava.

Lagerfuhrer Fritsch obilazi polagano,

sluša izvještaje. Zatim se iznenada zaustavi pred blokom 14. Njegova je glava slična glavi psa buldoga. On očigledno uživa u strahu svojih žrtava. Tišina je takva, da bi se mogla čuti muha, kako leti.

Najednom je stao govoriti. Čovjek bi rekao, da laje. Njegove odsječene riječi padaju jedna za drugom u tu smrtnu tišinu:

- Bjegunac nije pronađen. Desetorica od vas umrijet će mjesto njega - u bunkeru gladi. Slijedeći put bit će dvadeset osuđenika.

On se približi prvom redu. Pogleda svakoga dobro u lice, izgledalo je da razmišlja..... Zatim reče lošim poljskim jezikom:

- Otvori njušku, isplazi jezik, pokaži zube..... Žrtva ga je sva uzdrhtala i ukočena gledala poput životinje, koju vode u klaonicu, dok je on tobože detaljno pregledavao zube.....

Je li to bio neki sustav rafinirane okrutnosti? Ili je to bila svjedodžba zdravlja kao na sajmu konja? Je li htio odabrati najjače? Ili najslabije? U načelu su se u njemačkim logorima ljudi dobra zdravlja štedili. Ali Fritsch je htio biti sadist i išao je samo za svojim kapricama. On je uživao u tome, što je prolazio među ovim sjenama kao anđeo smrti. Napokon je podigao ruku i pokazao:

- Ovaj ovdje!

Palitsch, njegov zamjenik, smjesta je zapisao broj na listu osuđenika. U Oswiecinu je čovjek samo brojka!

Blijed poput ponjave osuđenik je izišao iz reda. U šutnji se čulo, kako oštro diše, a to je bilo nalik na jecanje. Fritsch nastavlja svoj izbor. To ga zabavlja.

Ovaj ovdje! Onaj - onaj tamo! .....

Deset ih je. Deset na smrt osuđenih! Jedan od njih, izlazeći iz reda, zavapi:

- Jadna moja žena i moja djeca! Nikad Vas više ne ću vidjeti!

Drugi, koji su ostali u redu, lagani - je dišu. Čovjek bi morao doći u logor, da bi znao u kojoj se mjeri svatko divljački grčevito drži svog života. Spasiti ovaj pu život znači umaći najokrutnijoj smrti!

Rapportfuhrer Palitsch, prokleta Fritschova duša, kriještući izda novu zapovijed:

- Schue weg! Skinite cipele!

To je dobro poznati način! Na smrt osuđeni polaze na stratište bosi.

Lupa cipela, bačenih na zemlju, miješa se s jecajima jednoga od tih nesretnika, baš onoga, koji je malo prije požalio svoju ženu, svoju djecu.

Nova zapovijed:

- Links rum! Na lijevo!

Bezbrojni svjedoci ovog neljudskog prizora drhću. Na lijevo se nalazi kobni blok broj 13, s crnim zidom stratišta, s vješalima i bunkerima gladi.

Najednom se dogodi nešto posve neočeki

vano. Kroz svoje zapanjene drugove jedan logoraš sebi krči put, izlazi iz reda.....

Usudio se!

Glava mu se malo nagnula na stranu, njegove oči gledaju ravno u lice zapanjenog Fritscha.

Šapat se proširi poput vala, koji se prelijeva. Iz reda u red prolazi novost :

- To je otac Maksimilijan! To je otac Kolbe!

Lagerführer zgrabi svoj revolver, uzmakne jedan korak i zakrišti:

- Stoj! Što hoće sa mnom ova poljska svinja?

Otac je Maksimilijan stao pred njim . Vrlo je miran i gotovo se smiješi. Govori tako tiho, da ga mogu čuti samo najbliži drugovi:

- Htio bih umrijeti namjesto jednoga od ovih osuđenika.

Fritsch ga gleda ukočen od čuda. Ono, što je ovaj čas čuo, toliko je iznad njega,da mu se čini da sanja. On, koji ne podnosi nikakva prigovora, koji nikada ne opoziva svojih odluka, koji neposlušne jednostavno obara hicem iz revolvera, stoji sada ukočen pred ovim jasnim pogledom, koji ga kroti, a da to i ne zna, koji se nameće kao gospodar. U ovom času zapovijeda otac Maksimilijan!

Lagerführer glupo upita:

- A zašto?

Je li to obična radoznalost? Hoće li opet doći k sebi i dobiti vremena? On, krvavi Fritsch raspravlja s jednim logorašem!

Otac Maksimilijan je dobar psiholog.On dobro znade, da svom krvniku mora olakšati poraz. Kakav herojski gest mogao bi sve pokvariti. Bolje je pozvati se na jedan nepisani paragraf nacističkog zakona: "Slabi i bolesni imaju se likvidirati". Zato odgovori:

- Ja sam star i više ništa ne vrijedim. Moj život više neće biti ni od kakve koristi.....

- Za koga ćeš umrijeti?

- Za ovoga ovdje! On ima ženu i djecu.

Otac pokaže prstom čovjeka, koji se malo prije tužio; Franju Gajowniczeka,narednika.

Osim najbližih velika većina logoraša, okupljenih za prozivku, ne čuje ovog dijaloga - ne razumije ništa. Oni se ne mogu načuditi. Prvi put vide, da Fritsch razgovara s logorašem!

Jednom je radoznalost jača od krvološtva. Fritsch bi htio, da shvati:

- Tko si ti?

Pao je kratak, svečani odgovor:

- Katolički svećenik!

Nije rekao: redovnik, Nije rekao:Franjevac. Nije rekao ni član Vojske Bezgrešne /Njegova bi mu poniznost branila reći: osnivač Vojske Bezgrešne/. Rekao je: svećenik! On je svećenik, on hoće umrijeti kao svećenik

jer je svećenik vlasnik najveće povlastice, koju čovjek može imati na zemlji: biti gospodar tijela i Krvi i Oproštenja Gospodinova. Oni, koji polaze u smrt, ne smiju u svojoj posljednjoj borbi biti bez svećenika.

Nastao je časak šutnje. Što se događa u glavi, u srcu krvavog Fritscha? Osjeća li on, - makar nejasno - da ono, što se događa, njega neizmjerno nadvisuje? Da je tu upravo on potreban, da nebo dobije novog mučenika? On nema snage, da kaže: "Ne"!

Otac Maksimilijan čeka. Njegovo lice bez brade izgleda vrlo mlado i posve prozirno. On ne gleda svoga krvnika, on gleda dalje. Sunce, koje zapada, ovija ga u grimiz i zlato, te se pričinja da služi Misu u tom svečanom miru.

Još nikada za vrijeme prozivke nije šutnja trajala tako dugo.

Napokon reče Fritsch muklim glasom:

- Neka bude! Geh mit! Pođi s njima!

Nije bilo ni psovke ni pogrda. Od ovog časa Fritsch je zašutio. Usne oca Maksimilijana polako se pomiču. On moli! Nemojmo sumnjati! Krvavi je Fritsch među onima, za koje je žrtvovao svoj život.

Palitsch, pomoćnik komandanta, čekao je odluku, držeći olovku u ruci. Prekrižio je jedan broj na listi i napisao drugi: 16.670. Formalnost je tako jednostavna! Jedan se broj zamjenjuje drugim. A ipak još nikada čovjek, snižen na jednostavni broj kvantiteta, nije slavio takav triumf kvaliteta!

Sunce, poput užarene kugle, nalazi se na razini horizonta, a nebo plamti poput goleme pokaznice. Nikada, vele svjedoci, nije bio ljepši zalaz sunca. Otac je Maksimilijan svećenik. On polazi, da odsluži svoju zadnju misu. Boja zajedničke mise za mučenike - jest crvena!

Nova zapovijed: Marsch!

Osuđeni bosonogi, u košulji, krenu prema bloku smrti. Sve ih oči prate. Otac Maksimilijan ide na kraju - kao pastir za svojim stadom. Glava mu je lagano nagnuta na stranu - u srcu nosi nebo.

- Kraljice moja, Gospođo i Majko, održala si riječi

JA SAM ROĐEN ZA OVAJ TRENUTAK !

Odlaze. Malo po malo spušta se noć. Da čovjek dostojno opiše ovaj prizor, da ga naslika, bilo bi potrebno pero Dantea, kista Rembranta ili Goye. Nu ono što je najljepše ostaje neizrecivo. Ima šutnja, koje mogu nadjerati i anđele u plač!

O

O O

Radoznalim turistima provodič u Osvijecimu uvijek pokazuje "Blok smrti", gdje su tisuće žrtava agonizirale u neizrecivim torturama. U podzemlju se nalaze strahoviti "bunkeri gladi". To su vlažne i tamne ćelije, većinom bez prozorčića. U času, kad su stigli osuđenici 14. tog bloka, u glasovito ono sr -

panjsko veče 1941.,više od 2o nesretnika već je umiralo u susjednim kazamatama.Debeli zidovi nisu mogli prigušiti njihovih krikova, njihovih jadikovki, njihove vike. Zapovjedili su im da se svuku. Halucinirani od straha, oni su poslušni kao automati.Jedini otac Maksimilijan pomislio je u taj čas, da je Krist na križu umro G O L. On posluša punom svješću i iz potpune ljubavi.

Posljednje poniženje! Krvnici ih hoće satrti, prije nego što ih ubiju najstrašnijom smrću. S onim jadnim ispruganim dronjcima, od kojih su mnogi zamrljani krvlju, hhoće im odnijeti ono zadnje, što je preostalo od ljudskog dostojanstva. Ovaj su se put prevarili u računu. Ovo jadno stado,koje udarcima kundaka tjeraju u bunker bez prozorčića, bez zraka, bez ležaja, to stado umirućih, nije bez pastira! Svećenik je s njima, ne samo da umre s njima, nego da im pomogne umrijeti.

Nad crnim ponorom punim jecaja,teška su se vrata zatvorila. Od ovog časa osuđeni ne će primati više ništa za jelo ni za piće. Jedan se od tamničara cereka: Ihr werdet eingehen wie die Tulpen /njemačka poslovica: Osušit će se kao tulipani!/

Nu brzo su se uvjerili,da se ovaj put nešto promijenilo. Do toga dana bunkeri gladi, taj pakao u minijaturi, odzvanjali su samo od urlika osuđenih. Jedino je smrt mogla da ih malo po malo smiri. Nekoliko sati iza kako bi se zatvorila fatalna vrata, prvih da na osuđenici su padali u ludilo očaja.

Kakvog li čuda! Ovaj put osuđenici ne

urliču, ne proklinju - oni pjevaju! Iz susjednih podzemnih prostorija,gdje se malo prije čula samo vika i jauk,neki slabi glasovi odgovaraju na pjesmu. Ovo mjesto stratišta pretvara se u grobljansku kapelicu i iz čelije u čeliju odzvanjaju pjesme i molitve.

Krvnici se zapanjeni pogledavaju i vele:

- So was haben wir noch nie gesehen! Nikad još nismo tako što vidjeli!

Neki su pisci pokušali iskonstruirati tajnu zatvorene ćelije. Izmislili su uzvišene dijaloge, sjajne razgovore, divne geste, a protagonist i glavni junak svega toga bio je, dakako,otac Maksimilijan. Poput Sokrata on je navodno prije svoje smrti iskoristio svoje posljednje dane, da pouči, prosvijetli i uzdigne duše u visokim kontemplacijama.

Poštujmo šutnju! U ovoj istinoljubivoj knjizi nismo citirali ni riječi, koja zbilja nije njegova i dovoljno zasvjedočena. Nismo ispripovijedali ni jedne činjenice, koja ne bi imala temelja u brojnim svjedočanstvima. Ne pokušajmo pogoditi ono, što je Bog sebi rezervirao a što će nam on objaviti u jedan dan - NJEGOV DAN - hemera kyriou, u najveličanstvenijem od svih filmova. Budimo uvjereni da je stvarnost bila mnogo veća i ljepša, nego što bi mogla izmisliti naša kratka fantazija. Da razumijemo jednog sveca, morali bismo sami biti sveci. Sancta sanctis! Nu ima časova, kad ne preostaje ništa drugo, da činimo, nego da šutimo i padnemo na koljena!

Otac Maksimilijan nije umro kao Sokrat najveći od svih ljudi. Da umre onako, kako je umro, morao bi biti neizmjerno veći nego čovjek i najveći čovjek. Trebao je onaj božanski suplement, za kojim gladuje i žeđa ljudska narav više nego za vodom i kruhom..... Dosta je za oca Maksimilijana, da je umro upravo onako, kako je umro Krist na križu.

Podzemne su se prostorije pretvorile u crkvu. Svakim danom glasovi postaju slabiji. Imamo vrlo malo podataka o tome, što se događa unutra. Dragocjeno svjedočanstvo jednog zatvorenika, imenom Borgowiec, koji je vršio službu grobara. /SS-ovci se nisu nikada usuđivali ulaziti u zakuženi zrak tih jama, koje se nikada nisu zračile niti imale kanala/donosimo nekoliko takvih podataka.On je ulazio svako jutro, da odnese lješine i nalazio je oca Maksimilijana, gdje moli na glas usred kazamate, bilo klečeći bilo stoječi, pa i onda "kad su svi drugi ležali poput lješina". SS-ovci su stajali kraj vrata i nadzirali ga, tako da nije mogao govoriti s osuđenicima. Prvih su dana, čitamo u tom svjedočanstvu, bili tako zadubeni u molitvu, da nisu čuli, kako se otvaraju vrata,pa bi se trgli tek onda, kad bi se SS-ovci izderali na njih. Poslije bi neki pristupili i plačući zamolili malo vode. Otac je Maksimilijan uvijek bio miran, nije ništa molio, a gledao je svoje krvnike "s mnogo vedrine". Oni nisu mogli podnositi taj pogled, pa bi vikali: "Odvrati oči, ne gledaj nas tako"! Izlazeći bi među sobom govorili:

– Još nikada nismo vidjeli čovjeka poput ovoga !

Evo jedna nezgodna pojedinost,koja će možda povrijediti delikatne uši. To gore! Znajmo bar čitati ono, što su drugi pretrpjeli. Borgowiec svjedoči, da je po dužnosti morao isprazniavati svaki dan higijenski kabao, ali da je bio oslobođen tog posla, jer je on bio uvijek prazan.

Dani prolaze. Logoraši Oswiecima mole za umiruće. Organiziraju nadzor, da bar doznaju datum njihove smrti. Je li to jednostavna koincidencija? Jedan svjedok tvrdi, da je "žrtva oca Maksimilijana spasila život mnogim logorašima", jer krvnici, dirnuti i protiv svoje volje, nisu više tukli i nisu više ubijali kod posla. Činjenica je,i svi bivši zatvorenici Oswiecima to dobro znaju, da su se od proljeća 1941. uvjeti života u logoru donekle ublažili. Stari, koji su preživjeli, ponavljali bi onima, koji su pridolazili: "Ah, da ste bili ovdje 194o"! Ne iznosim svojih misli. Jednostavno utvrđujem činjenicu! I ovdje ostavimo posljednjem danu, da ustanovi neku vezu između uzroka i posljedice. U svom bunkeru smrti otac je Maksimilijan molio i za svoje krvnike i nije preuzetno vjerovati, da ga je u nekim slučajevima Bog uslišao!

Dani odmiču. Nalazimo se u predvečerje Velike Gospe. U bunkeru oca Maksimilijana još su samo četiri preživjela, od kojih je jedino on potpuno pri svijesti. Više ne stoji niti kleči. Sjedi! Otpustio je svoje malo stado jednog po jednog. Trojica posljednjih,koji leže na tlu bez svijesti, već su spremni, da se pokažu pred Bogom. Dobri je pastir svršio

svoj posao. Ima pravo na odmor. Sada, istom sada, smije on umrijeti!

U času, kad su krvnici unišli, da ga dotuku, otac Maksimilijan leži na zemlji, u jednom kutu i moli se. Videći štrcaljku za injekciju, on sam pruži svoju osušenu ruku na smrtonosan ubod. Borgowiec to više nije mogao izdržati - pa je pobjegao!

Malo nakon toga opet je dobio nalog, da "očisti" podzemnu prostoriju. Kad je ušao našao je oca Maksimilijana, kako "još uvijek sjedi, glava mu je malo nagnuta na stranu i naslonjena na zid, oči su mu širom otvorene i pilje u jednu točku kao u ekstazi, a lice mu je jasno i vedro".

Dok su ostale lješine bile prljave i na licu imale očajničke crte, "njegovo je tijelo bilo čisto i rekao bih, da je oko sebe širilo svjetlost". Nikada ne ću zaboraviti, kako je to djelovalo na mene" zaključuje Borgowiec.

Na vijest, da je Otac umro, drugovi su ga oplakivali kao oca. Uzalud su pokuša - vali , da njegovo tijelo izmakne neumoljivom zakonu. Spalili su ga kao i tolika druga, kao i sva druga tjelesa, u jednom od onih krematorija, koji su se pušili dan i noć.

- DIES NATALIS MAXIMILIANI KOLBE :

IN VIGILIA ASSUMPTIONIS .....

Vjerna je Djevica došla po njega u jedan od najljepših svojih dana, kad se sva Crkva spremala, da proslavu njenu vrhovnu pro-

slavu. Bili bilo preuzetno vjerovati, da je držala u rukama dva vijenca, što mu ih je jednog dana pokazala: crveni i bijeli?

Za svog života rado je ponavljao: Ovdje na zemlji možemo raditi samo jednom rukom, jer se drugom rukom moramo držati, da sami ne padnemo. Ali u nebu će biti drukčije. Nema više opasnosti, da se poskliznemo, da padnemo! Onda ćemo raditi mnogo više, s obadvije svoje ruke".

Oče Maksimilijane, svi oni, koji te poznaju i koji te ljube, dobro znaju, da držiš riječ. Nitko te uza - lud ne zazivlje i dobra Djevica daje ti velike kredite. Koliko su milosti dobili ljudi , jer si ti posredovao, koliko se tjelesa izliječilo, duša uskrsnulo! Ti uistinu ne gubiš svoje vrijeme i - ako te Bog odredi, kako to vjerujemo od sveg srca - na slavu oltara, ovaj nesređeni svijet naći će u tebi nepogrešiva vođu u svom teškom usponu prema svijetloj budućnosti.

Jedino ljubav može svladati mržnju. Da se spasi vjera u Boga, treba kojiput spasiti vjeru u čovjeka. U jednom stoljeću, koje istražuje sve granice očaja i koje sumnja u "drugoga" kao u pakao, ti veselo nosiš svoju poruku ljubavi bez granica, poruku ratificiranu ne u miru franjevačkog samostana - na koji si imao pravo - nego u neljudskom užasu logoraškog svijeta, koji s paklenskom logikom njeguje mržnju.

Ti si za svoje vrijeme čudesno suvremen i naš! Ti ne izbjegavaš ničega osim

grijeha. Pouzdaješ se u čovjeka i njegov rad, u njegova otkrića i napredak tehnike. Tražiš samo jednu stvar: da sve usmjeriš, da sve u vrstiš u pjesmu hvale. Nada sve si suvremen. Pouzdaješ se u Providnost, koja zna pisati danas kao i jučer lijepa, kaligrafska slova po zamršenim stazama povijesti. Ti neograničeno vjeruješ u triumf Onoga, koji nije nikada izgubio bitke i koji kraljuje s križa.

Koja je tvoja tajna? Ti sam odgovaraš: Ona, po kojoj nam dolazi svaka milost ! Više nego tvoje riječi, koje su gorile od ljubavi, tvoj život i tvoja smrt, uvjeravaju nas, zarobljuju nas, povlače nas! Ti si najbolje osvijetlio vlastito uvjerenje. Da se uspnemo k tebi, zar nije dosta, da se pouzdamo "neograničeno" - da se predamo njezinim rukama, da slijedimo korak po korak strme stepenice "bijelih ljestava", koje vode samo u jednom smjeru? Samo je prvi korak težak!

Gle, Ona se sada sprema na čudesni ribolov, držeći tebe kao udicu!

o o o

Podigla sam bačenu rukavicu. Prihvatila sam izazov. Brižljivo sam susprezala svoju maštu, da u ovu biografiju - toliko nevjerojatnu - ne uđe ni jedna riječ, koja ne bi bila istinita.

Moj dragi Petre, brate, među nebrojenom mojom braćom, hoćeš li mi sada vjerovati?

+++ + +++

P o g o v o r

Čitatelji,

Zanimat će Vas, što je s djelom o. Maksimilijana. Evo o tom nekoliko oskudnih podataka!

Niepokalanow i dalje živi. U Marijinom gradu, tridesetak kilometara jugozapadno od Varšave, danas se diže nova veličanstvena crkva posvećena Bezgrešnoj. Gradnja je započela 1947. Posvećena je u Marijinoj godini 1954. Duga je 72 m. široka 3o, a visoka 21.5 metar. Može primiti oko 6.ooo vjernika. Na glavnom oltaru nalazi se veliki Marijin kip. U tornju je nekoliko velikih zvonova. Na jednome od njih piše: "Pater Maksimilijan je pozivao duše cijeloga svijeta, da slave Bezgrešnu. To i ja želim nastaviti."

Danas u gradu Bezgrešne živi oko 25o redovnika. Zanimljivo je, da su sve radove na crkvi izveli posve sami. Tiskarski strojevi su odnešeni. Braća su zaposlena u različitim radionicama. Izrađuju različite pobožne predmete. Imaju i automehaničarsku radnju za popravak automobila. Još uvijek postoji njihovo proslavljeno i od vlasti odlikovano vatrogasno društvo. Međutim važnije od svega jest to, da u njima živi duh patra Maksimilijana. To se posebno očituje u njihovoj molitvi. Dan i noć izmjenjuju se u trajnoj adoraciji pred Presvetim.

Hodočasnici stižu sa svih strana Poljske. Desetak tisuća vjernika obavijestilo je upravu svetišta, da su bili uslišani po zagovoru p. Maksimilijana.

Poznato je, da je bio misionar u Japanu. Grad Bezgrešne, koga je tamo ustanovio, danas doslovno cvate. Njegov je "Vitez Bezgrešne" najrašireniji katolički list u Japanu.

Djelo se patra Maksimilijana divno razvija i po ostalom katoličkom svijetu. Pobožno udruženje "Vojska Bezgrešne" broji danas oko 3 milijuna članova.

Što je s njegovom beatifikacijom?

Svetac je teško postati, a ništa lakše nije biti proglašen svetim. Crkveni su propisi strogi. Kanonski postupak redovito traje p pedesetak godina. Pripremanje njegove beatifikacije započelo je već u svibnju 1945. godine. Informativni diecezanski procesi u Padovi, Varšavi i Japanu već su završeni. 12. ožujka 1959 u javnom konzistoriju svečamo je predana molba Svetom Ocu Ivanu XXIII. za otvorenje kanonskog postupka kod Kongregacije Obreda, da se sluga Božji, otac Maksimilijan, proglasi blaženim. Čudesa su već mnogobrojna, pa u nama, uz žarku želju, postoji i opravdana nada, da će Bog ovog heroja ljubavi prema Bezgrešnoj i bližnjemu uskoro uzvisiti na čast oltara.

Izmolite i Vi koji put Očenaš na tu nakanu!

— —

TREĆI RED SV. FRANJE
KNJIŽNICA
ZAGREB, KAPTOL 9.

S a d r ž a j

P r e d g o v o r
Uvod
I. Dvije krune
II. Providencijalni apotekar
Veliko otkriće
III. Zvanje u krizi. Može li vitez nositi habit? Posredovanje Providnosti.
IV. Poruka iz Rima. Nitko ne može postati svecem u jedan dan.
V. Kako se stiče svetačko znanje? Otkriće.
VI. Planovi osvajanja. Ljubav bez granica
VII. "Nitko nije prorok u svom kraju"
VIII. "Zadana riječ sveta riječ". Cvijet se rascvjetao.
IX. Grodno. Tajna čudesnog ribolova.
X. Veliki slikar i njegova metla. Počeci Niepokalanowa.
XI. Posjet Niepokalanowu
XII. U zemlji rascvjetanih trešanja.
XIII. Smrt treba kupiti životom.
XIV. Otac Maksimilijan ulazi u borbu.
XV. Križni put.
XVI. "S Njom mogu sve". Posljednje svjedočanstvo. "Ljubav jača od smrti.
Bilješka o piscu.

Bilješka o piscu

Marija Winowska je rođena Poljakinja. Po zvanju je sveučilišni profesor. Djelovala je na Katoličkom sveučilištu u Lublinu - u Poljskoj. Osim svoje struke svršila je i teološki fakultet. Kad su Nijemci okupirali Poljsku, morala je napustiti domovinu. Otada luta kao izbjeglica po Španjolskoj, Palestini Italiji i Francuskoj. Najviše se zadržava u Parizu. Živi produhovljenim religiozni životom. Providnost je odlučila, da preko nje objavi svijetu jednog suvremenog sveca - sveca naših dana - oca Maksimilijana Kolbea, franjevca-konventualca. Ona je tome posvetila sve svoje fizičke i duhovne sile. Djelo je napisano na francuskom jeziku. Dosad je doživjelo šest izdanja, a prevedeno je već na mnoge svjetske jezike.